

Leefomgevingsfoto Nijkerk

**Analyse van de fysieke leefomgeving t.b.v. het
MER Omgevingsvisie Nijkerk**

projectnummer 0456543.100
definitief
4 februari 2020

Inhoudsopgave

		Blz.
1	Inleiding	2
2	Nijkerk algemeen	4
3	Gezondheid	10
4	Veiligheid	20
5	Aantrekkelijke leefomgeving	25
6	Sociaal	29
7	Ecologisch kapitaal	34
8	Energie & grondstoffen	40
9	Water, bodem & ondergrond	44
10	Historisch kapitaal	51
11	Wonen	56
12	Werkgelegenheid	61
13	Opleiding & Inkomen	66
14	Bereikbaarheid	69

1 Inleiding

1.1 Context

De gemeente Nijkerk is gestart met het opstellen van de omgevingsvisie. De omgevingsvisie bevat de strategisch lange termijn visie voor de gemeente. Bij de omgevingsvisie wordt een MER opgesteld. In het MER zijn de opgaven van de omgevingsvisie beoordeeld op de effecten op de fysieke leefomgeving. De gemeente Nijkerk heeft hiervoor denkrichtingen opgesteld. Deze zijn toegelicht in het hoofdrapport.

Om de denkrichtingen te kunnen beoordelen op de effecten op de fysieke leefomgeving is het allereerst nodig om een goed beeld te krijgen van de huidige en verwachte staat van de fysieke leefomgeving. Wat zijn de aanwezige waarden binnen de fysieke leefomgeving? Welke ontwikkelingen verwachten we de komende jaren? En hoe ziet de toekomstige leefomgeving eruit en welke inzichten en aandachtspunten levert dat op? We noemen dat ook wel de leefomgevingsfoto.

De leefomgevingsfoto is thematisch opgebouwd. De hoofdthema's volgen de bekende people-planet-prosperity indeling. Een indeling die aansluit bij de accenten die de gemeente legt in de omgevingsvisie. Onder elk hoofdthema hangen vier thema's. In onderstaande tabel is het overzicht van de thema's opgenomen.

People	Planet	Prosperity
Gezondheid	Ecologisch kapitaal	Vestigingsklimaat & Werk
Veiligheid	Energie & grondstoffen	Wonen
Aantrekkelijke leefomgeving	Water, bodem & ondergrond	Opleiding & Inkomen
Sociaal	Historisch kapitaal	Bereikbaarheid

1.2 Aanpak

De leefomgevingsfoto is gemaakt door een bundeling, samenvatting en analyse van (openbaar) beschikbare informatie. Op basis van bestaande beleidsstukken, verkenningen en databronnen van onder andere de gemeente Nijkerk en de provincie Gelderland zijn de volgende onderdelen behandeld:

- De huidige situatie;
- De relevante trends en ontwikkelingen voor het betreffende vraagstuk en
- Een beschrijving van de aandachtspunten in de toekomstige situatie.

De huidige situatie is beschreven aan de hand van cijfers en kaartbeelden. In de tekst en de kaarten zijn de relevante indicatoren in beeld gebracht, die in het MER gebruikt zijn als graadmeter voor de kwaliteit van de leefomgeving.

Per thema is een beschrijving gegeven van de trends en ontwikkelingen die een rol spelen. Dit zijn niet alleen de ontwikkelingen ‘binnen’ het thema, maar ook de gevolgen van (externe) factoren die niet direct tot het thema behoren. Uiteindelijk ontstaat er een beeld van hoe het er naar verwachting in de toekomst voor staat met het betreffende thema. Hieruit komen ook de aandachtspunten naar voren voor de verdere beoordeling en uitwerking van de omgevingsvisie.

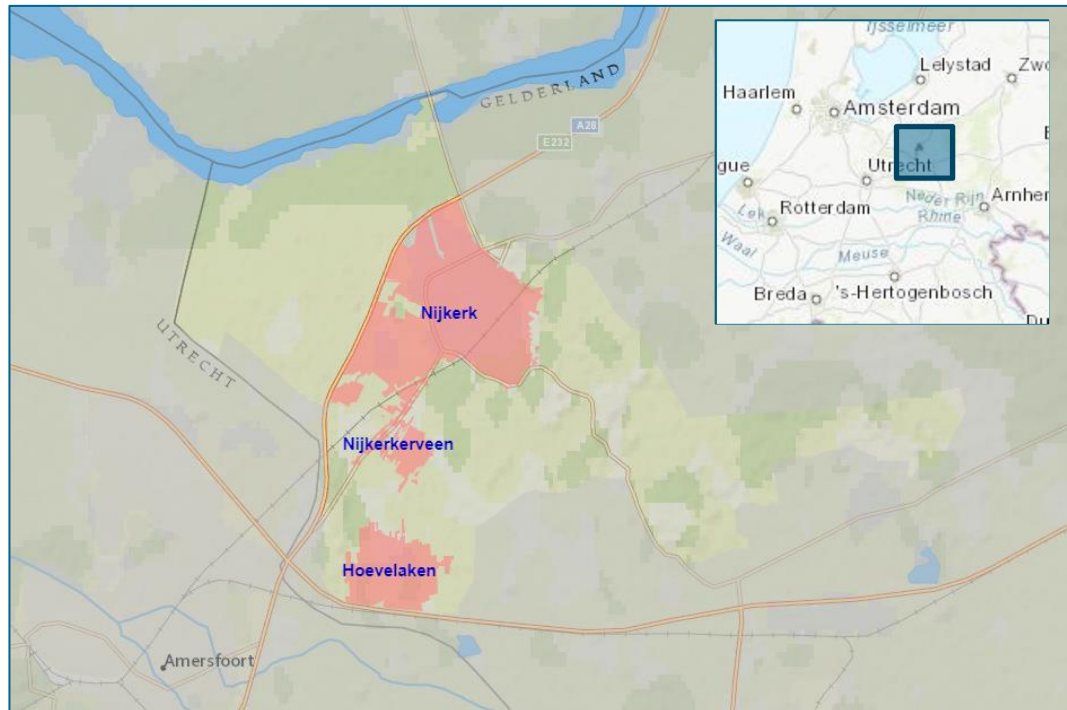
De aandachtspunten zijn meegenomen in het MER. In het MER komt de thematische indeling van deze leefomgevingsfoto niet direct terug, maar zijn de relevante aandachtspunten per aspect gekoppeld aan integrale ambities voor de fysieke leefomgeving. Dit is beschreven in hoofdstuk 4 van het hoofdrapport.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat allereerst een beschrijving van enkele algemene kenmerken van de gemeente Nijkerk. Informatie over de geschiedenis, de regio en het aantal inwoners is hier te vinden. Daarna volgen de hoofdstukken voor de twaalf thema's. Elk hoofdstuk bevat een beschrijving van de huidige situatie en kijkt naar de relevante trends en ontwikkelingen binnen het thema. Van hieruit zijn aandachtspunten voor de omgevingsvisie en het MER meegegeven.

2 Nijkerk algemeen

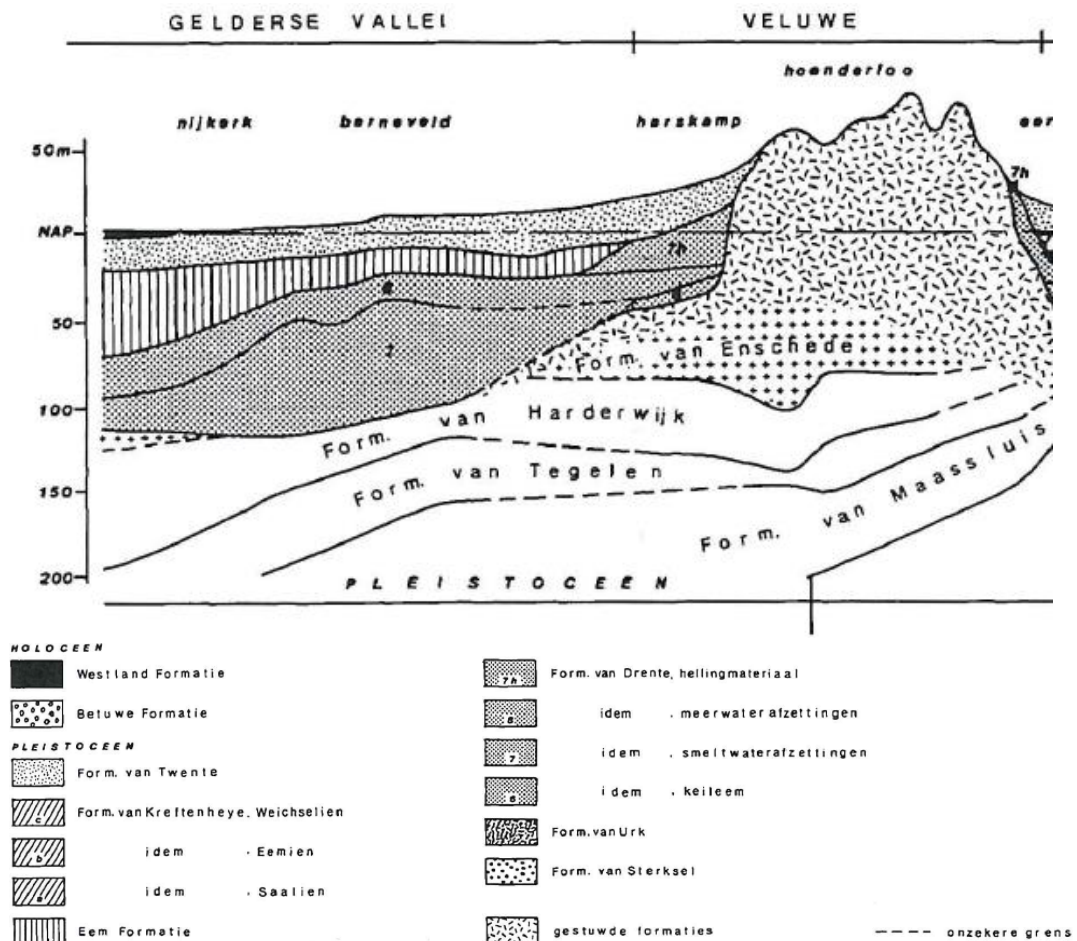
De gemeente Nijkerk bestaat uit drie kernen: Nijkerk, Nijkerkerveen en Hoevelaken. De gemeente ligt aan de rand van de provincie Gelderland en grenst aan de provincies Utrecht en Flevoland. De gemeente Nijkerk telde op 1 januari 2019 circa 43.000 inwoners met een bevolkingsdichtheid van ruim 600 inwoners per km².

2.1 Geschiedenis van Nijkerk

Nijkerk is gelegen in de Gelderse Vallei, een dekzandvlakte tussen twee stuwwallen (Veluwe en Utrechtse Heuvelrug). De geologische opbouw is weergegeven in figuur 2.1. De betekenis van deze geologische ligging volgt uit het hiermee samenhangende hoogteverloop van het landschap.

In het moerassige lage land van de Gelderse vallei verbleven in vroege perioden alleen periodiek mensen. In de middensteenstijd waren hier jagers-verzamelaars actief en in het begin van de jonge steentijd mensen die jagen en vissen combineerden met kleinschalige akkerbouw (Swifterbantcultuur). Door vernatting en veenvorming werd het natte hart van de Gelderse Vallei daarna grotendeels verlaten. Pas in de loop van de late Middeleeuwen raakte dit gebied vanaf de randen weer bewoond.

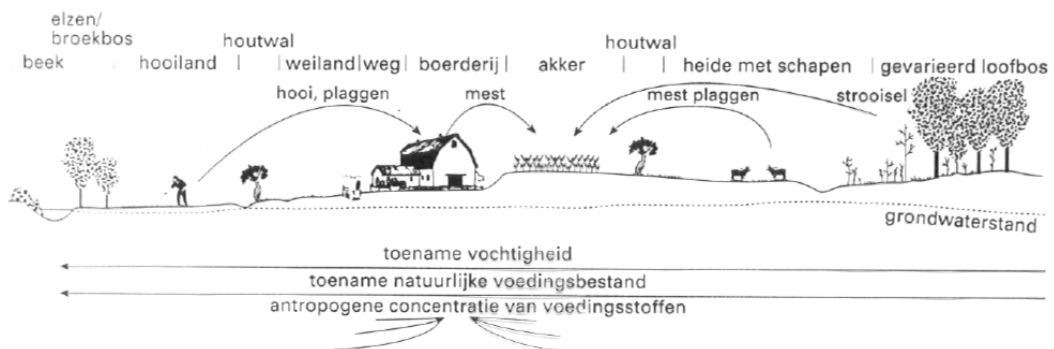
Figuur 2.1: Geologische opbouw Gelderse Vallei/Veluwe

Na de Romeinse tijd was het gebied nagenoeg onbewoond (en bestond voor een goed deel uit veen). De ontginning van het gebied heeft plaatsgevonden in de periode 700-1000. Vanaf de flanken van de Heuvelrug en de Veluwe is de regio ontgonnen. De gemeente Nijkerk is op regionaal schaalniveau atypisch gevestigd op een lager gelegen dekzandrug. De meeste dorpen ontwikkelden zich op de flank van de Utrechtse Heuvelrug of Veluwe.

Figuur 2.3 geeft de landschappelijke ligging in de Gelderse Vallei weer. Te zien is dat Nijkerk op de flank van hoger gelegen kamptongingen en lager gelegen broekontginningen gelegen is. De wijze waarop het landschap gebruikt werd is weergegeven in figuur 2.2. Kenmerken van kamptongingen zijn:

- Boomsingels, heggen en houtwallen, (naald)bos en lanen
- Verspreide bebouwing
- Blokvormige verkaveling
- Beken en vennen als oppervlakte water
- Matig tot intensieve akkerbouw, veeteelt en houtteelt.

Wat het gebied bijzonder maakt is dat dankzij het grootgrondbezit het gebied weinig is veranderd in de afgelopen eeuwen en er geen ruilverkaveling heeft plaatsgevonden. Afgezien van enkele ruimtelijke veranderingen door een klein aantal grote inrichtingsprojecten geeft het gebied een vrij gave indruk en zijn de vormen in het landschap zichtbaar en terug te leiden naar het verleden.

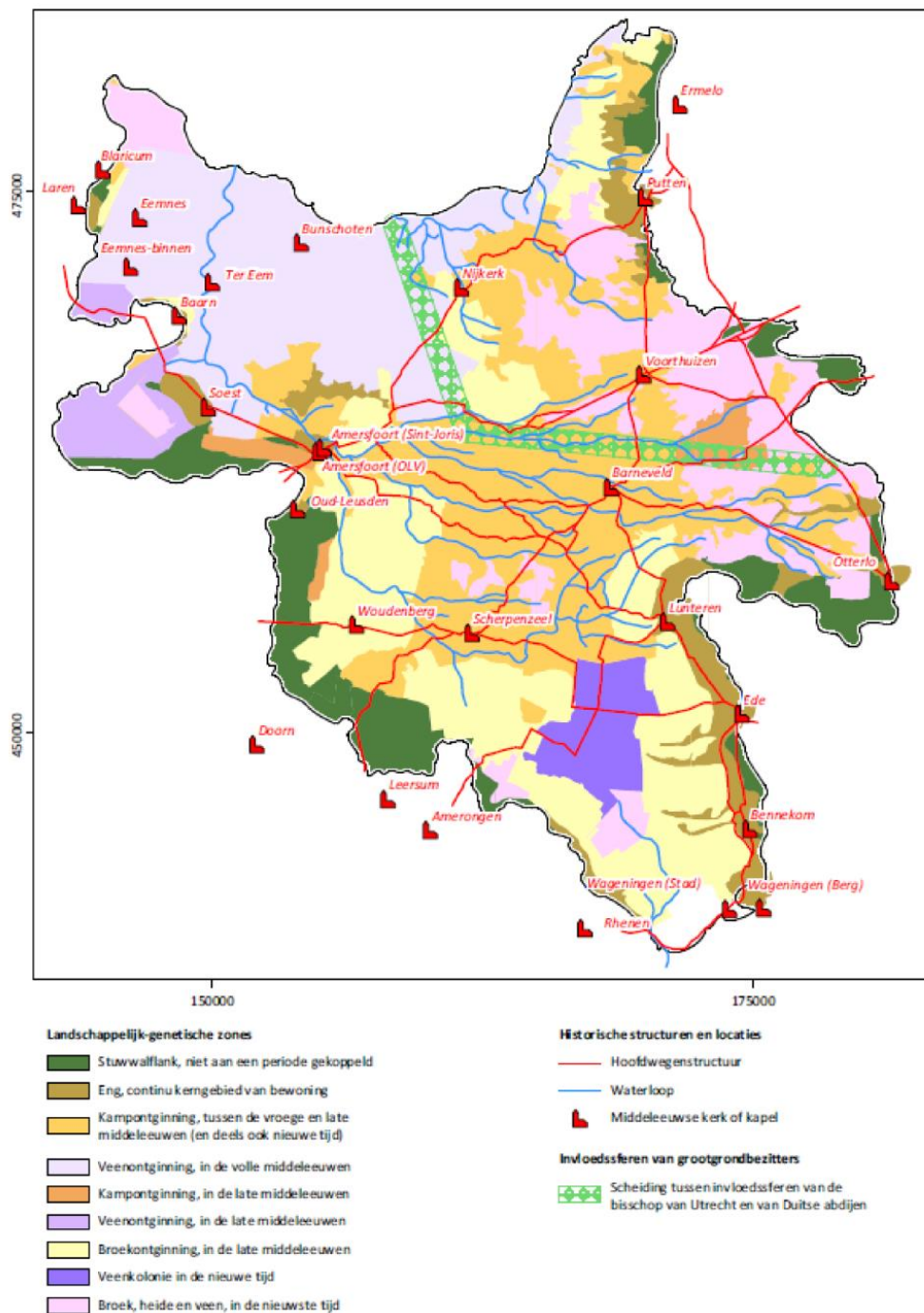

Figuur 2.2: Doorsnede landschappelijk gebruik kampongtingingen zoals aanwezig in gemeente Nijkerk.

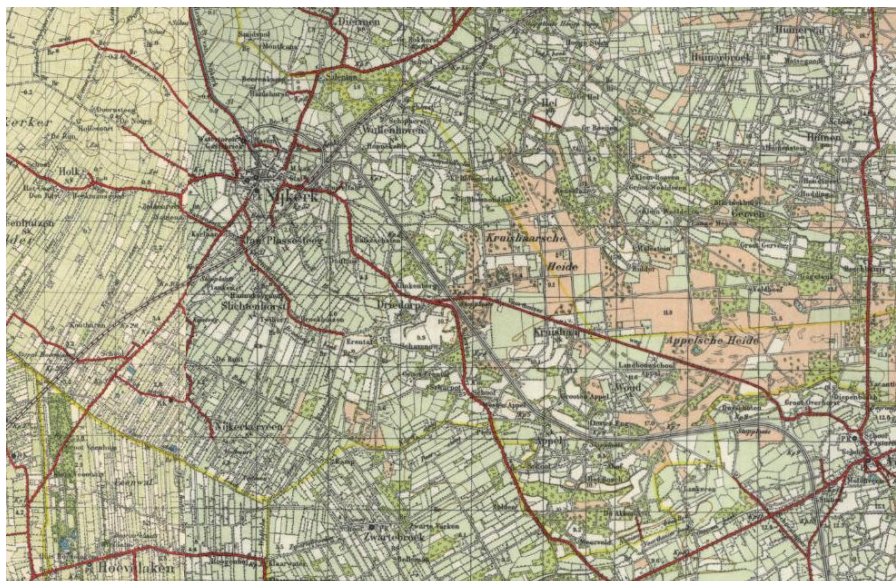
Nijkerk werd gesticht op de grens van bouw- en weiland. In de 13^e eeuw brandde een kapel of kerk af, waarna een nieuwe kerk ("Nije kercke") gebouwd werd. In de 18^e eeuw brak een bloeiperiode voor Nijkerk aan. Dit was mede te danken aan de sterke tabaksteelt, handel en glasblazerijen. De historische architectuur in de stad is voornamelijk aan deze periode te danken. Nijkerk had een grote regionale veemarkt waardoor de stad jarenlang van grote betekenis was voor de agrarische regio.

Het dorp Hoevelaken ontwikkelde zich op een ontginning in een moerassig gebied. In 1800 werd de Dorpsstraat in opdracht van Napoleon Bonaparte verhard. Deze werd later vervangen door de autosnelweg A1 (De karakteristiek van Nijkerk, 2013). Nijkerkerveen werd rond 1900 als zodanig benoemd, als dorp op veengronden.

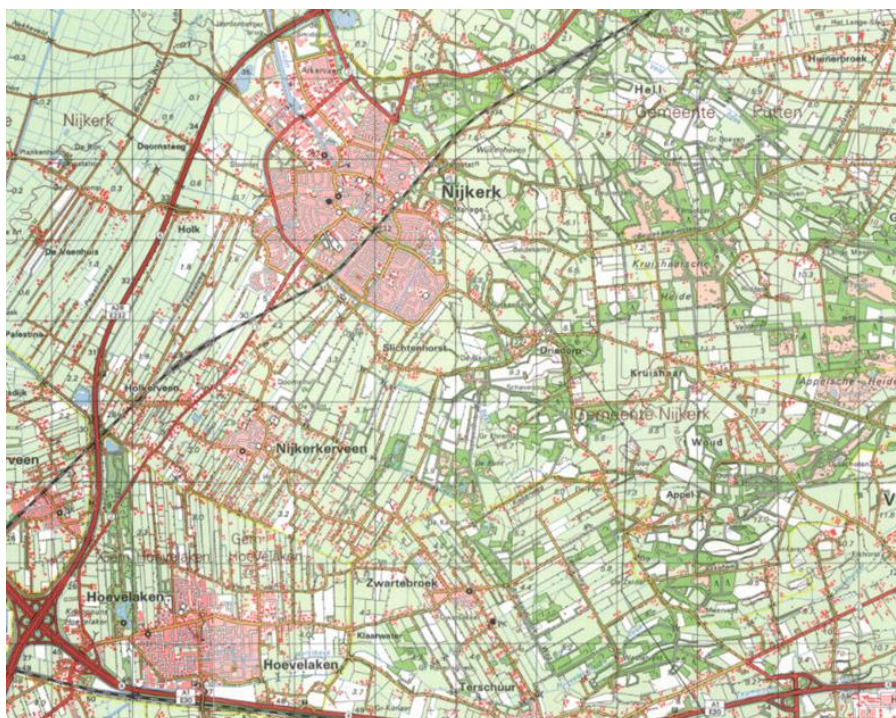
Alle kernen in de gemeente kenden een explosieve groei na de tweede wereldoorlog. Dat heeft geresulteerd in een veelheid aan naoorlogse wijken (Oranjewijk, Beulekamp, Paasbos en Rensselaer). De naoorlogse ontwikkeling van de gemeente is weergegeven in onderstaande figuren.

Figuur 2.3: De Gelderse Vallei met – in groen – de scheiding tussen de twee gebieden met uiteenlopende grondbezitsverhoudingen (bron: Scholte Lubberink, H.B.G. en L.J. Keunen (2015), Op het kruispunt van de vier windstreken).

Figuur 2.4: Gemeente Nijkerk omstreeks 1940. Relatief kleine steden en dorpen in een agrarisch landschap (het onregelmatige kampenlandschap en heide in het oosten en de lager gelegen broek- en veenontginningen in het westen. Bron: Kadaster).

Figuur 2.5: Gemeente Nijkerk rond 2000. Sterk verstedelijkte plaatsen met relatief intact agrarisch cultuurlandschap daaromheen. Ruilverkaveling heeft hier maar zeer beperkt plaatsgevonden.

2.2 Positie in de regio

De gemeente Nijkerk maakt onderdeel uit van de [Regio FoodValley](#). De Foodvalley is een regio binnen de provincie Gelderland. De voedselvoorziening is hier de 'core business'. De Regio Foodvalley wil het vestigingsklimaat bevorderen voor het ondernemen, wonen, werken en studeren in dit gebied. Dat deze focus in de regio is, blijkt ook uit werkgelegenheidscijfers van het gebied, deze zijn hoger dan gemiddeld in Gelderland. Banen liggen voornamelijk in de Foodcluster en Agro-complex sectoren.

De voorheen sterk aanwezige relatie van de stad met het ommeland is niet veel meer zichtbaar. Enkele landwegen die de stad in voerden zijn nog zichtbaar, zoals de Holkerstraat en de Brink, de Venestraat, de Kleterstraat en de Vetkamp. Door deze verbindingen was de stad nauw verbonden met het omliggende landschap. Door de aanleg van de A28 en de verstedelijking van Nijkerk in noordelijke richting is de verbinding met het open landschap verminderd. De verbinding met het water is daarnaast ook minder zichtbaar geworden. Naast de verstedelijking in noordelijke richting heeft Nijkerk ook sterke groei doorgemaakt in westelijke richting (Corlaer, Doornsteeg) en in oostelijke richting (Paasbos en Strijland). De A28 en de A1 zorgen tevens voor een goede connectie met de omliggende grote steden. Via de A28 zijn Amersfoort, Zwolle en ook Utrecht goed verbonden en via de A1 zijn Amsterdam en Apeldoorn ook goed bereikbaar. Naast de ontsluiting via de rijkswegen loopt ook de provinciale weg N301 door Nijkerk. Via deze weg kan men vanuit Nijkerk rechtstreeks naar Flevoland over het Nulderneauw. Via het spoor is Nijkerk verbonden met de grotere stations van Zwolle en Amersfoort, waarbij Amersfoort in circa 10 minuten te bereiken is. De Arkervaart zorgt tevens voor een route naar Nijkerk over het water. Met name voor de bedrijven is dit een belangrijke aanvoeroute van goederen.

3 Gezondheid

Het thema gezondheid is een belangrijk onderwerp in de Omgevingswet. Hierbij gaat het niet alleen om de bekende milieuaspecten lucht en geluid. Hittestress en het stimuleren van gezondheid zijn aspecten die steeds nadrukkelijker op de agenda staan. De omgevingsvisie is een goed instrument om gezondheid -als belangrijk thema van de fysieke leefomgeving- mee te laten wegen in de keuzes en de verdere uitwerking.

In dit hoofdstuk is het thema gezondheid beschreven aan de hand van de aspecten luchtkwaliteit, geluidbelasting, hittestress en stimuleren van gezond gedrag.

3.1 Huidige situatie

3.1.1 Luchtkwaliteit

De kwaliteit van de lucht wordt bepaald door de aanwezigheid van luchtverontreinigende stoffen. Door onder andere verbrandingsmechanismen en bestrijdingsmiddelen komen verontreinigende stoffen in de atmosfeer. De overheid heeft daarom normen gesteld aan de concentraties en aan het aantal dagen in het jaar dat deze normen overschreden mogen worden. De belangrijkste luchtverontreinigende stoffen zijn fijnstof (PM₁₀ en PM_{2,5}) en stikstofdioxide (NO₂). De belangrijkste bronnen van uitstoot van luchtverontreinigende stoffen zijn industrie, landbouw en verkeer.

Hoge concentraties van luchtverontreinigende stoffen kunnen luchtwegklachten en hart- en vaatziekten veroorzaken. Vooral kinderen, ouderen of mensen met luchtwegaandoeningen of hart en vaatziekte, lopen meer risico op het krijgen van gezondheidsklachten. Een betere luchtkwaliteit levert gezondheidswinst op, ook als de concentraties luchtvervuilende stoffen onder de landelijke norm liggen. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft daarom ook advieswaarden voor de concentraties luchtverontreinigende stoffen aangegeven. In onderstaande tabel zijn de wettelijke normen en de WHO advieswaarden opgenomen.

	Wettelijke normen	WHO advieswaarden
PM₁₀	40 µg/m ³	20 µg/m ³
PM_{2,5}	20 µg/m ³	10 µg/m ³
NO₂	40 µg/m ³	40 µg/m ³

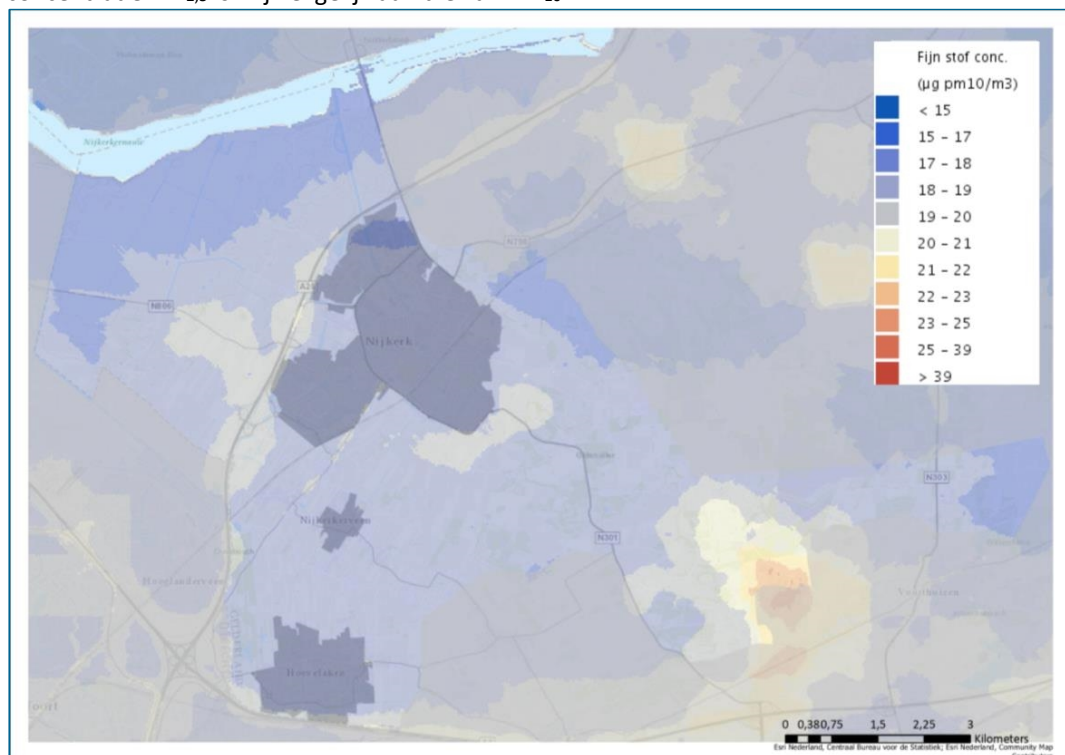
Het overgrote deel van de concentraties luchtverontreinigende stoffen komt van bronnen van buiten de gemeentegrenzen (achtergrondconcentraties). De belangrijkste bronnen voor luchtverontreiniging zijn verkeer, industrie, landbouw en houtstook. Met name de laatst genoemde bron is relevant voor de gemeentelijke omgevingsvisie. Uit de enquête van de Omgevingsvisie is ook een opmerking geplaatst omtrent de luchtverontreiniging in gemeente Nijkerk. Een respondent noemt het volgende:

*“Luchtkwaliteit is in Hoevelaken erg slecht door houtstook, daar moeten echt op korte termijn maatregelen voor genomen worden. Invloed houtstook is vaker en erger dan van verkeer”
(Bijlage 2: Suggesties van respondenten pagina 2)*

Aangezien het gebruik van haarden en houtkachels in de laatste jaren toeneemt, heeft de gemeente er via de gemeentelijke [website](#) aandacht aan besteed.

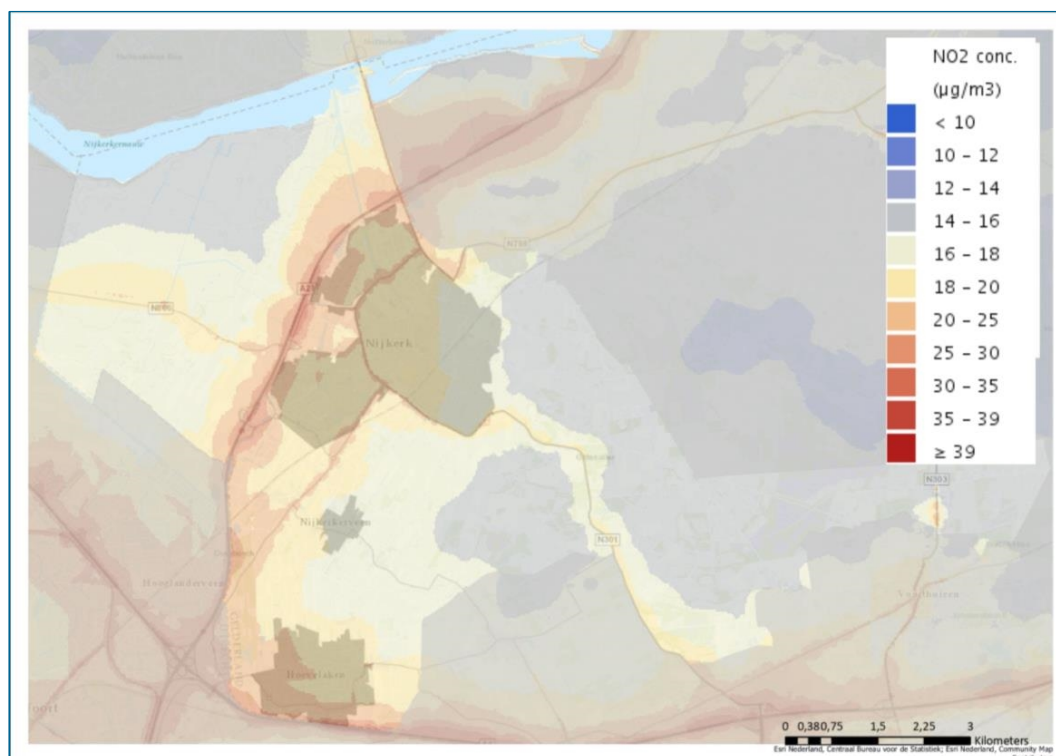
Jaargemiddelde concentraties luchtverontreinigende stoffen

Onderstaande figuur toont de jaargemiddelde concentratie PM_{10} (2017). Hier is duidelijk te zien dat de concentraties langs de grote wegen hoger liggen. De pieken verder naar het oosten worden veroorzaakt door de omvang van de agrarische sector (pluimveebedrijven). De concentraties liggen net op of onder de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO advieswaarden PM_{10} : $20 \mu g/m^3$). $PM_{2,5}$ is een fractie van PM_{10} . De verdeling van de concentratie $PM_{2,5}$ is vrijwel gelijk aan die van PM_{10} .

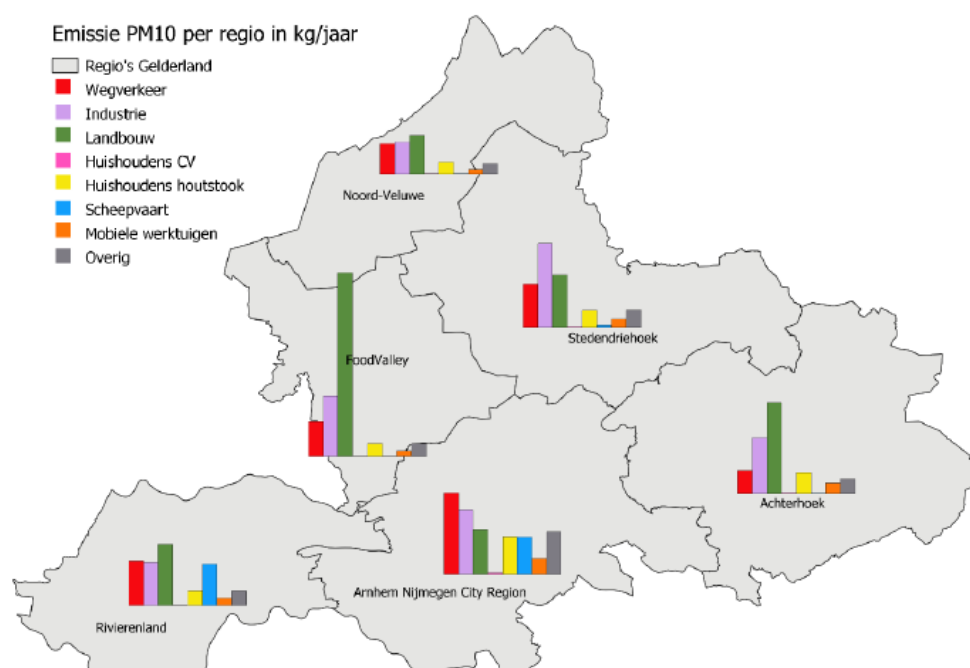

Figuur 3.1 Jaargemiddelde fijnstofconcentratie (PM_{10}) (bron: RIVM, 2017)

Op de kaart met de jaargemiddelde concentraties NO_2 is goed te zien dat verkeer de voornaamste bron is (figuur 3.2). De hoogste concentraties zijn dicht langs de grote wegen te vinden. Daarnaast liggen de concentraties in het stedelijk gebied beduidend hoger dan in het landelijk gebied. De GGD heeft recent nader onderzoek uitgevoerd naar de bronnen van luchtverontreiniging en de mogelijke maatregelen binnen de provincie Gelderland. Hierin is nader onderzoek gedaan naar de bronnen van luchtverontreiniging, de blootstelling aan luchtverontreinigende stoffen en de maatschappelijke kosten hiervan. De verdeling naar bron is in figuur 3.3 weergegeven. Het volledige onderzoek is te vinden op de [website](#) van de GGD.

Figuur 3.2 Jaargemiddelde concentraties stikstofdioxide (NO₂) (Bron: RIVM, 2017)

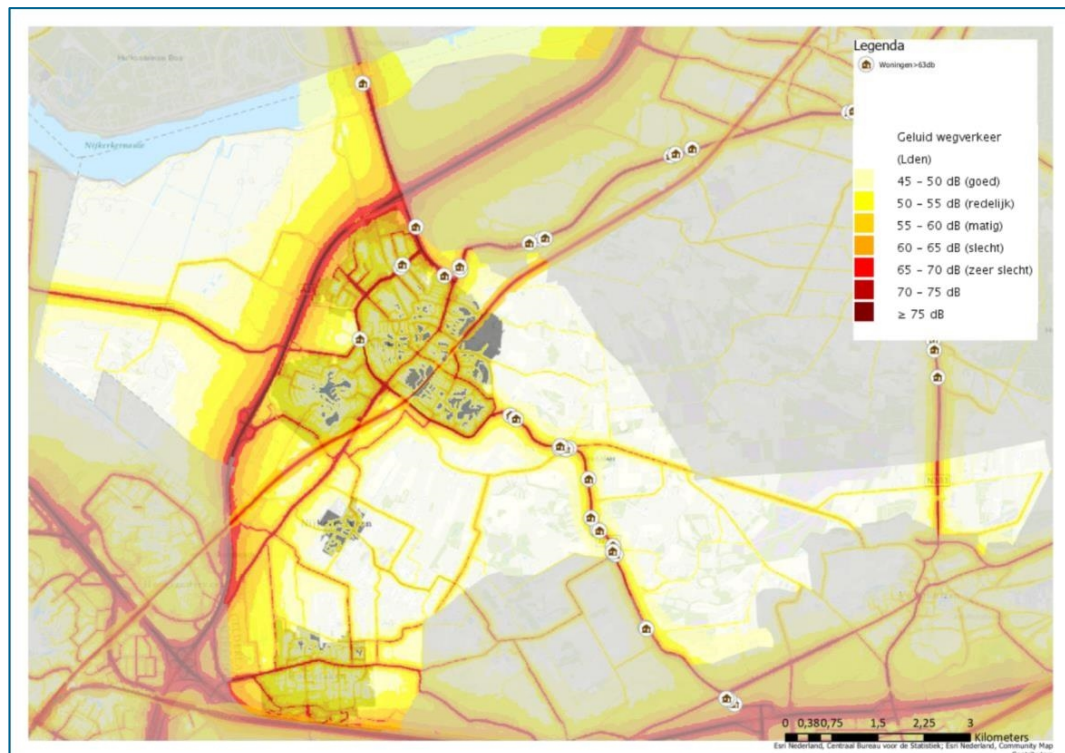

Figuur 3.3 Verdeling naar bron van fijnstof (PM₁₀) per regio in de provincie Gelderland (bron: Onderzoek Luchtkwaliteit Gelderland – GGD, december 2019)

Omgevingslawaaï

De voornaamste geluidbelasting van verkeer is afkomstig van de rijkswegen, provinciale wegen en het spoor. Deze bronnen geven een structurele geluidbelasting in en rond Nijkerk.

Ook de bedrijven op het bedrijventerrein zorgen voor geluidbelasting. Op de bedrijventerreinen bevinden zich enkele bedrijfswoningen, waarbij een hogere geluidbelasting (boven de voorkeursgrenswaarde) aanvaard wordt. Naast de bedrijven zorgen echter ook het spoor en de N301 voor enige geluidsbelasting. Daarbij hebben een aantal woningen een geluidsbelasting hoger dan 63 dB. Deze zijn voornamelijk gelegen langs de N301, in het buitengebied.

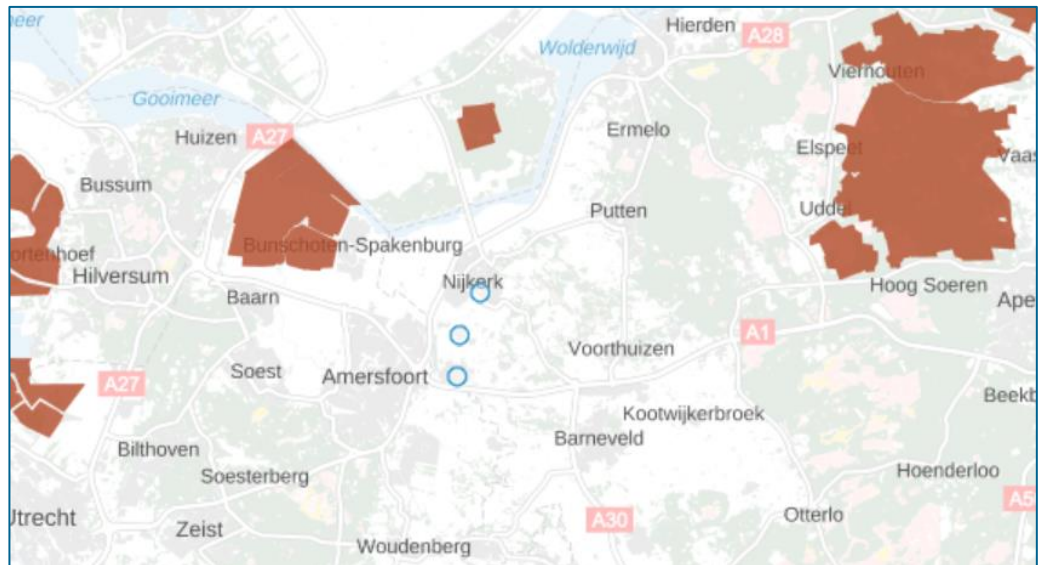

Figuur 3.4 Geluidbelasting van wegverkeer en spoor en de ligging van woningen met een geluidbelasting boven de 63 dB(A) (bron: provincie Gelderland)

Stiltegebieden

Nederland wordt steeds drukker en voller, met als gevolg dat 'stilte' steeds schaarser wordt. Uit onderzoek blijkt dan ook dat mensen meer behoefte krijgen aan plekken waar nog rust heerst. Stille en groene gebieden dragen ook positief bij aan de gezondheid van mensen. In Nederland zijn er een aantal stiltegebieden aangewezen. In deze gebieden wordt gestreefd naar een maximale geluidbelasting van 40 dB(A). Activiteiten die de rust en stilte verstoren zijn hier niet toegestaan.

Het dichtstbijzijnde stiltegebied ligt bij Bunschoten-Spakenburg, op ruim 8 km van het centrum van Nijkerk. In figuur 3.5 zijn de stiltegebieden in de omgeving van Nijkerk weergegeven.

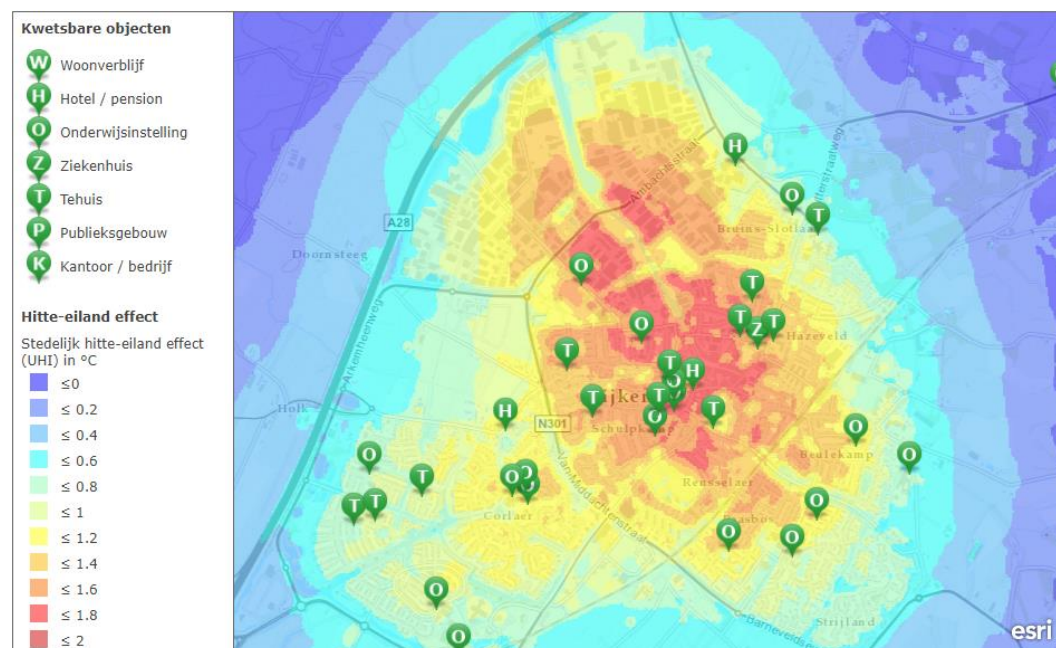

Figuur 3.5: Stiltegebieden rond de gemeente Nijkerk

3.1.3 Hittestress

Door klimaatverandering komen hittegolven steeds vaker voor in ons land. Hitte zorgt vooral bij kwetsbare groepen voor gezondheidsklachten, maar ook andere groepen kunnen last krijgen van benauwdheid of slapeloosheid. Dit staat bekend als 'hittestress'. De fysieke leefomgeving kan hittestress nog eens verergeren. Met name in stedelijke gebieden kan, door het vasthouden van warmte, de temperatuur nog verder oplopen en in de avond en nacht minder snel dalen. Dit wordt ook wel het hitte-eiland effect genoemd. Dit speelt voornamelijk in (hoog) stedelijke gebieden met dichte bebouwing en relatief weinig groen en water.

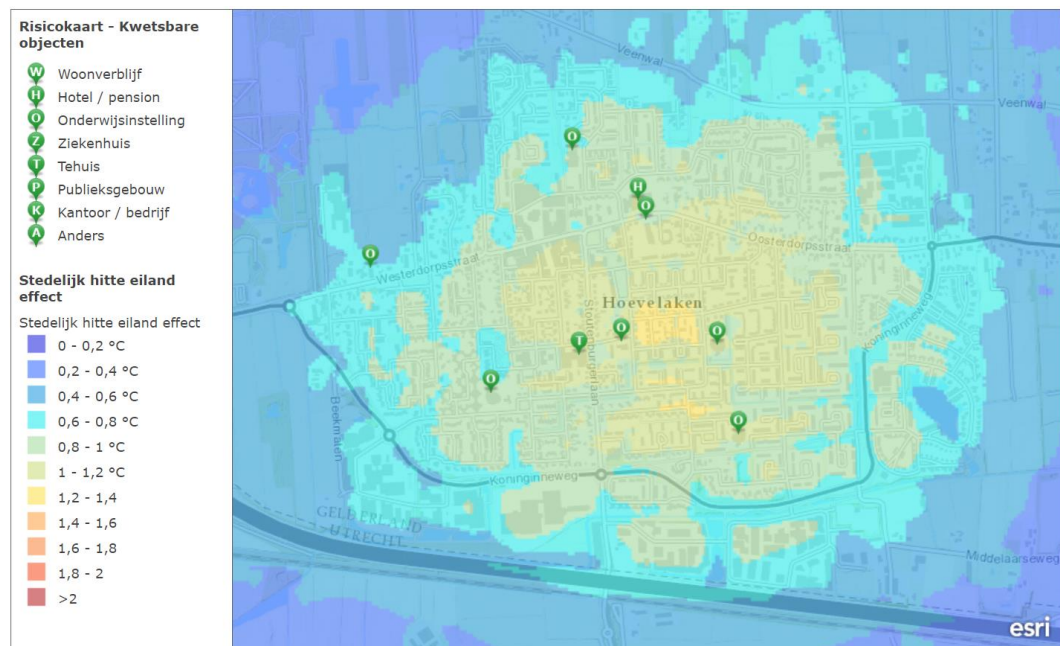
Onderstaande figuur toont het hitte-eiland effect in de kern Nijkerk. Deze kaart is onder andere gebaseerd op het aandeel groen en water in de buurt en de mate van verstedelijking. De kernen Nijkerkerveen en Hoevelaken kennen nauwelijks een hitte-eiland effect vanwege de beperkte mate van verstedelijking.

Figuur 3.6 Hitte-eiland effect in de kern Nijkerk en de ligging van kwetsbare objecten

Figuur 3.7: Hitte-eiland effect in de kern Nijkerkerveen en de ligging van kwetsbare objecten

Figuur 3.8: Hitte-eiland effect in kern Hoevelaken en de ligging van kwetsbare objecten

In stedelijke gebieden wordt de warmte vastgehouden door de verharding en de bebouwing. Het hitte-eilandeffect is dan ook het grootst in steden met veel verharding en dichte bebouwing. Het centrum van Nijkerk ervaart op warme dagen een toename van temperatuur van bijna 2 graden, ten opzichte van de gemiddelde omgevingstemperatuur. Doordat de verharding en bebouwing de warmte vasthoudt is het risico op extreem warme nachten in deze gebieden ook groter. Dit kan leiden tot slapeloosheid en andere gezondheidsklachten. Hittestress kan met name bij kwetsbare groepen, zoals ouderen of zieken tot gezondheidsklachten leiden. Op de kaart is te zien dat er enkele tehuizen in (de nabijheid van) het centrum liggen.

3.1.4 Stimuleren van gezond gedrag

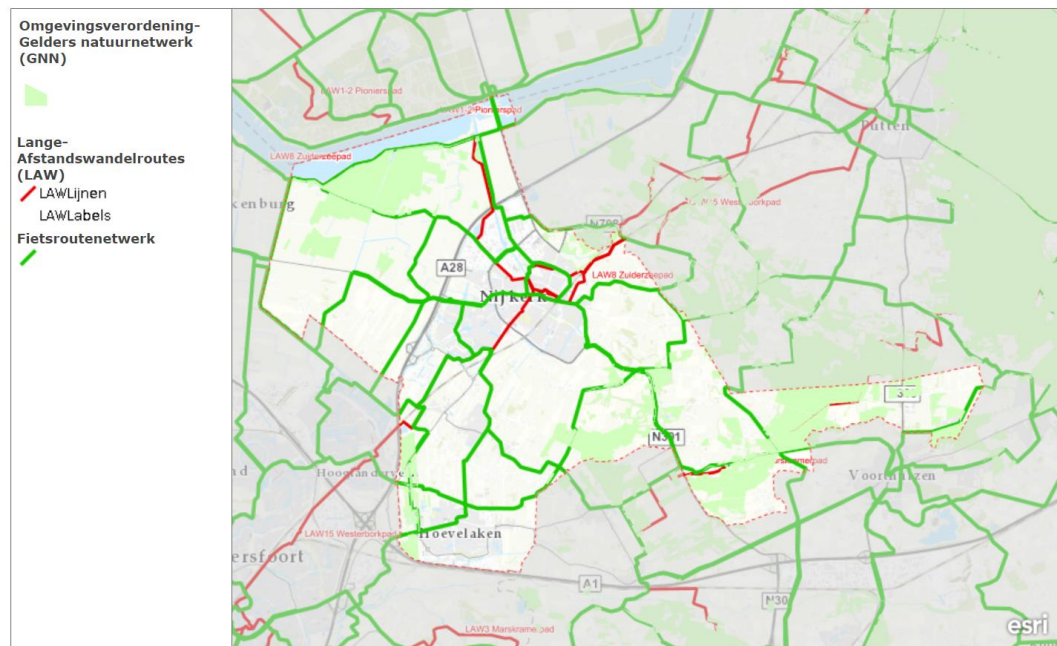
De fysieke leefomgeving heeft invloed op het gedrag en de keuzes die de inwoners maken. De aanwezigheid en toegankelijkheid van parken, recreatiegebieden, sportvoorzieningen en fiets- en wandelroutes draagt hier aan bij.

De beweegvriendelijke omgeving is een indicator die laat zien hoe de publieke ruimte in de fysieke woonomgeving scoort op de mogelijkheid voor mensen om te sporten en te bewegen. Een meer beweegvriendelijke omgeving bijdraagt aan meer sport en bewegen. Gemeente Nijkerk scoort een 2,4 (op een vijfpuntenschaal) op de beweegvriendelijke omgeving. Het gemiddelde in Nederland is 2,61. Nijkerk ligt hier iets onder. De deelindicatoren geven aan waar de score uit opgebouwd is. Dit geeft ook een beeld van waar nog een slag in te slaan is.

Beweegvriendelijke omgeving	Speel-plekken	Sportvoorzieningen	Routes	Buitengebied	Nabijheid
2,40	1,50	2,70	2,70	3,00	3,70

1. Sport- speel- en beweegruimte (o.a. parken, water geschikt voor recreatief gebruik)
2. Publieke sportaccommodaties (o.a. aantallen sporthallen, voetbalaccommodaties), dit is ook de kernindicator sportaccommodaties
3. Routes (o.a. fiets- en wandelpaden)
4. Buitengebied (o.a. bos, heide, zand)
5. Nabijheid van voorzieningen (o.a. gemiddelde afstand tot supermarkt en school)

De deelscores zijn gebaseerd op onderliggende, objectieve waarnemingen. Meer informatie hierover is te vinden op de [website](#) van het RIVM.

Figuur 3.5: Natuurnetwerk en routes

Gemeente Nijkerk beschikt over diverse fietspaden die behoren tot het regionale fietsnetwerk. Ook kruist er door de kern Nijkerk een 'Lange Afstandswandelroute' en vallen er diverse groenvoorzieningen binnen de gemeentegrens die tot het Gelderse Natuurnetwerk behoren. Dit is weergegeven in figuur 3.5.

3.2 Trends en ontwikkelingen

Gezond en bewegen

Het toenemende belang van een gezonde leefstijl speelt een rol in de mate waarin we sporten en bewegen. Gezondheid is in Nederland één van de grootste motieven om te gaan sporten. Tegenwoordig is er een trend te zien dat mensen steeds meer zelf bepalen wanneer en met wie zij willen sporten. Faciliteiten die altijd beschikbaar zijn, zoals sportvoorzieningen in de openbare ruimte kunnen hier op in spelen.

Vergrijzing

Door de vergrijzing van de bevolking ontstaat er een grotere kwetsbare bevolkingsgroep in de samenleving. Oudere mensen zijn meer gevoelig voor factoren zoals hittestress.

Opwarming

Met de klimaatverandering stijgt de gemiddelde temperatuur en komen (extreem) warme dagen steeds vaker voor. Hittestress wordt in de toekomst een steeds groter probleem. Langdurige warmte heeft een negatieve invloed op kwetsbare bevolkingsgroepen in de samenleving.

Technologische ontwikkelingen op gebied van vervoer

Verkeer en industrie zijn twee vervuilers als het gaat om luchtkwaliteit en geluidsbelasting. Met nieuwe technologische ontwikkelingen kan er steeds schoner en stiller vervoer worden ontwikkeld. Op deze manier zal er een verbetering van de luchtkwaliteit zijn en een afname van geluidbelasting.

Nijkerk Sportief en Gezond

Gemeente Nijkerk is een JOGG (jongeren op gezond gewicht) gemeente en neemt deel aan de buurtsportcoach regeling. JOGG is de beweging voor een gezonde omgeving en een gezonde jeugd. In een JOGG gemeente werken alle lokale partijen uit onderwijs, zorg, bedrijfsleven, sport, recreatie, woningbouw, welzijn en de media samen om gezond eten en dagelijks bewegen voor jongeren gemakkelijk en aantrekkelijk te maken. Het is een aanpak die bewezen effectief is om de stijging van overgewicht bij jongeren (0-19 jaar) om te zetten in een daling.

3.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

Gezondheid is een belangrijk thema binnen de Omgevingswet. De gemeente kan dit thema in de omgevingsvisie ook een prominente plaats geven en het beleid zo insteken dat de gezondheid van de inwoners bevorderd wordt. De belangrijkste aandachtspunten zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Luchtkwaliteit	• Wonen en leven in de nabijheid van de grote wegen • Lokale overlast door houtstook of veehouderijen
Geluid	• Geluidbelasting van rijkswegen, provinciale wegen en het spoor • Creëren van stille, rustige gebieden
Hittestress	• Aandeel groen en water in het stedelijk gebied • Het vergroenen/verkoelen van centrumgebieden • Creëren van meer schaduwrijke plaatsen • Inzetten op het ontharden van tuinen
Stimuleren van gezond gedrag	• Goede, veilige fiets- en wandelpaden naar de natuurgebieden • Wandelroute naar het oosten ontbreekt • Aandacht voor speelplekken (lage score)

4 Veiligheid

Veiligheid is een belangrijk en gevoelig thema. Er bestaan verschillende risico's die de veiligheid in gevaar kunnen brengen. Door in een vroeg stadium veiligheid mee te nemen in de plannen, kunnen risico's worden beperkt en rampen worden voorkomen.

Het thema 'veiligheid' is beschreven aan de hand van de aspecten externe veiligheid, verkeersveiligheid en hoogwaterveiligheid.

4.1 Huidige situatie

Risicoprofiel Gelderland-Midden

Elke vier jaar dient, conform de Wet veiligheidsregio's (WVr), het bestuur van elke veiligheidsregio een regionaal beleidsplan op te stellen, dit is gebaseerd op een regionaal risicoprofiel en capaciteitanalyse. De Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland-Midden heeft daarvoor het 'Regionaal Risicoprofiel Gelderland-Midden' opgesteld voor de periode 2020-2023. In dit beleid wordt inzicht gegeven in het regionale veiligheidsrisico en hoe deze risico's zich tot elkaar verhouden.

Met name ongevallen met betrekking op Verkeer en vervoer, gezondheid en in de natuurlijke omgeving zijn van belang voor de gemeente Nijkerk. Door de ligging in het gebied zijn aspecten verkeer en vervoer en de natuurlijke omgeving van impact op de veiligheid. De veiligheid voor de volksgezondheid kan door de bedrijvigheid in het gebied in het geding komen. Over het algemeen spelen deze aspecten over een grotere regio maar zijn van belang om in acht te nemen wanneer ingrepen in de regio plaatsvinden. Indien incidenten zijn van deze thema's dan kan de impact van zeer ernstig tot catastrofaal zijn.

Externe veiligheid:

Externe veiligheid gaat over de risico's voor mens en milieu, opslag en vervoer van gevaarlijke stoffen. Ook bijvoorbeeld dalende/opstijgende vliegtuigen en windturbine parken kunnen de externe veiligheid in het geding brengen. Activiteiten die dit soort risico's kunnen veroorzaken moeten goed afgestemd worden op andere kwetsbare functies om zo de risico's te beperken. Verscheidene onderwerpen met betrekking tot externe veiligheid worden hieronder uiteengezet.

Hoogspanningslijnen

Geregeld wordt magnetische straling in verband gebracht met gezondheidsklachten. Het RIVM heeft hier geen sluitend antwoord op en verklaring voor, maar stipt dit onderwerp wel aan als aandachtspunt voor ontwikkelingen in de nabijheid van deze stralingsbronnen. Er kunnen twee type kunstmatige bronnen voor elektromagnetische velden worden benoemd namelijk: het bijproduct van het opwekken, transporteren en gebruiken van elektriciteit zoals bij hoog- of middenspanningskabels; of als informatieverzender zoals bij telefoon- en communicatiemasten.

In het meest oostelijke puntje van de gemeente Nijkerk kruist een hoogspanningslijn met een indicatieve magneetveldzone van 150 kV het gebied. Daarnaast loopt er vlak langs de kern Nijkerk een hoogspanningslijn met een indicatieve magneetveldzone van 50 kV door het gebied.

Vaak betekent dit dat er rond deze hoogspanningslijn sprake is van een zakelijke rechtstrook. De breedte van de vrij te houden zakelijke rechtstrook is afhankelijk van de capaciteit en de uitvoering van de hoogspanningslijn. Voor een spanningsniveau van 150 kV betekent dit een afstand van 2x 22,5 m.

Figuur 4.1: Hoogspanningslijnen.

Buisleidingen

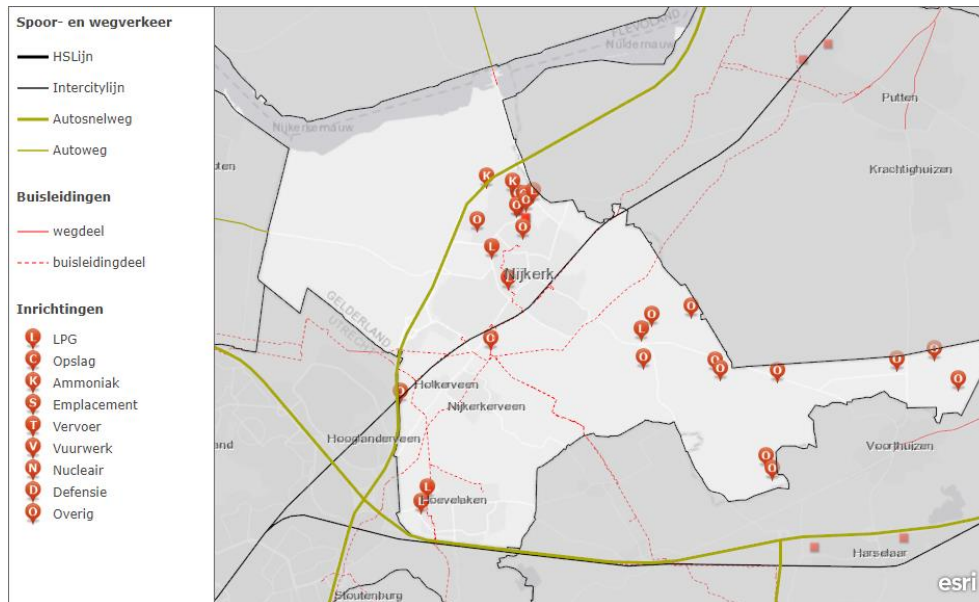
Naast hoogspanningslijnen zijn er ook buisleidingen aanwezig binnen de gemeente Nijkerk. Deze lopen op verschillende plekken door de kernen van de gemeente heen.

Vervoer van gevaarlijke stoffen

Binnen de gemeente Nijkerk bevinden zich twee basisnetroutes waarover brandbare vloeistoffen kunnen worden vervoerd. Een daarvan is een basisroute die over het spoor door de kern van Nijkerk gaat. De tweede is de A28 waarover gevaarlijke stoffen per vrachtwagen kunnen worden vervoerd. Voor deze basisnetroutes geldt een zone van 30 meter naast de infrastructuur, waarin op grond van paragraaf 2.3 van de Regeling bouwbesluit 2012 aanvullende bouweisen voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen gelden.

Opslag gevaarlijke stoffen

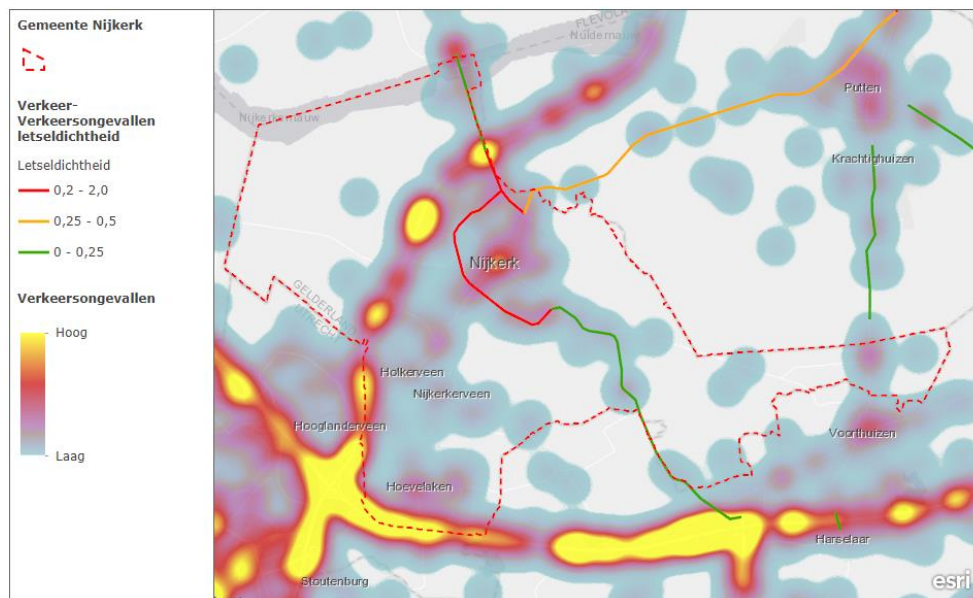
Opslagplaatsen voor gevaarlijke stoffen zijn eveneens aanwezig. Een deel van deze locaties heeft daarvoor een risicocontour. Het plaatsgebonden risico is hier 10^{-6} . Dit is de kans per jaar dat 1 persoon overlijdt door een ongeluk met een gevaarlijke stof.

Figuur 4.2: Risicocontouren en kwetsbare objecten

Verkeersveiligheid:

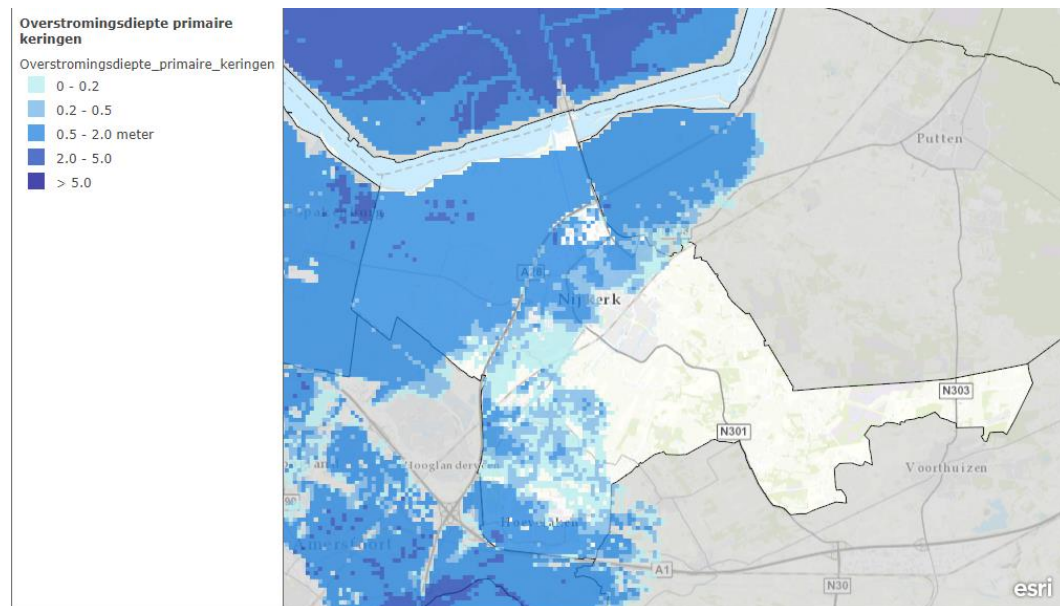
De inrichting van wegen en andere infrastructuur heeft invloed op de verkeersveiligheid. Verkeersongevallen binnen Nijkerk gebeuren voornamelijk op de A28 en op de N301 die om Nijkerk heen loopt. De verkeersintensiteit ligt hoger op deze wegen waardoor de druk toeneemt. Voor de rijkswegen geldt dat de ongevallen met name gebeuren op locaties waar in- en uitvoegmogelijkheden zijn.

Figuur 4.3 Letseldichtheid van verkeersongevallen in en rond de gemeente Nijkerk

Hoogwaterveiligheid:

Door het veranderende klimaat is wateroverlast een urgent thema. Bij waterveiligheid wordt niet alleen gekeken naar de risico's op overstromingen, maar wordt ook expliciet rekening gehouden met de inrichting van gebieden en de gevolgen van eventuele rampen. In onderstaande kaart is de overstromingsdiepte weergegeven die verwacht wordt wanneer een primaire kering doorbreekt. Met name Nijkerk en Hoevelaken hebben in deze situatie te maken met wateroverlast van ongeveer 1 meter.

Figuur 4.4 Overstromingsdiepte bij doorbraak van de primaire keringen

4.2 Trends en ontwikkelingen

Het externe veiligheidsbeleid in Nederland wordt gemoderniseerd. Het beleid wordt meer geïntegreerd in het omgevingsbeleid. Daarom wordt gesproken van omgevingsveiligheidsbeleid. Omgevingsveiligheid kijkt naar het risico van de bron, de bescherming van de omgeving én het treffen van omgevingsmaatregelen om de veiligheid te optimaliseren.

Bij het nieuwe omgevingsveiligheidsbeleid wijzigt de normstelling voor het plaatsgebonden risico niet¹. Het groepsrisico² wordt op een andere manier benaderd. Voorbeelden van de nieuwe benadering zijn:

¹ Het plaatsgebonden risico (PR) geeft de kans, op een bepaalde plaats, om te overlijden ten gevolge van een ongeval bij een risicovolle activiteit. De kans heeft betrekking op een fictief persoon die de hele tijd op die plaats aanwezig is. Het PR kan op de kaart van het gebied worden weergegeven met zogeheten risicocontouren: Lijnen die punten verbinden met eenzelfde PR. Het plaatsgebonden risico van een activiteit wordt getoetst aan de grenswaarde van 'een op de miljoen jaar' voor kwetsbare en zeer kwetsbare gebouwen en kwetsbare locaties, het basisbeschermingsniveau.

² Het groepsrisico (GR) is een maat voor de kans dat bij een ongeval een groep slachtoffers valt met een bepaalde omvang. Het GR is daarmee een maat voor de maatschappelijke ontwrichting bij een calamiteit. Het GR wordt bepaald binnen het invloedsgebied van een risicovolle activiteit. Dit invloedsgebied wordt begrensd door de 1% letaliteitsgrens (tenzij anders bepaald): De afstand waarop nog 1% van de blootgestelde mensen in de omgeving komt te overlijden bij

- Integratie van veiligheid vanaf het eerste ontwerpmoment van een plan;
- Accent op het treffen van beschermingsmaatregelen;
- Minder risicoberekeningen;
- Meer mogelijkheden om maatregelen juridisch te verankeren én af te dwingen.

De volgende *nieuwe of vernieuwde begrippen* vormen het fundament van het omgevingsveiligheidsbeleid:

- Aandachtsgebieden:
 - Brandaandachtsgebieden;
 - Explosieaandachtsgebieden;
 - Gifwolkaandachtsgebieden.
- Brandaandachtsgebieden en explosieaandachtsgebieden zijn automatisch respectievelijk brandvoorschriftengebieden en explosievoorschriftengebieden waarbinnen extra bouwmaatregelen gelden, tenzij een bevoegd gezag besluit om kleinere voorschriftengebieden vast te stellen of voorschriftengebieden 'uit te zetten'³;
- Omgevingsmaatregelen, dit zijn maatregelen in de openbare ruimte tussen de risicobron en de (zeer, beperkt) kwetsbare gebouwen/locaties. Voorbeelden zijn: Aarden wal, opvangkorven voor brandbare vloeistoffen, rioolmaatregelen, enzovoort;
- (Zeer, beperkt) kwetsbare gebouwen en locaties;

5G-netwerk

De laatste jaren is er steeds meer vraag naar en aandacht voor de uitrol van het 5G-netwerk. Er is behoefte aan snel dataverkeer, maar tegelijkertijd zijn er toenemende zorgen over mogelijke gezondheidseffecten van een uitgebreid 5G-netwerk als gevolg van straling. Het RIVM heeft onderzoek uitgevoerd naar de wetenschappelijke literatuur over blootstelling en eventuele gezondheidseffecten van 5G-systemen. Op dit moment worden Europese normen voor blootstelling niet overschreden, maar het RIVM adviseert bij verdere uitrol van het 5G-netwerk gezondheidseffecten goed te monitoren. Meer hierover is te vinden op de [website](#) van het RIVM.

4.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

De transitie naar omgevingsveiligheidsbeleid levert voor gemeenten een beleidsopgave op. Voor de verschillende aandachtsgebieden worden voorschriften van kracht. In de omgevingsvisie kan hier alvast aandacht aan gegeven worden.

Externe veiligheid	• Knooppunt van gasleidingen tussen Nijkerk en Nijkerkerveen
Verkeersveiligheid	• Ongevallenconcentratie in het centrum van Nijkerk
Hoogwaterveiligheid	• Overstromingsrisico westkant van Nijkerk

een calamiteit met gevaarlijke stoffen. Het GR kan niet 'op de kaart' worden weergegeven, maar wordt weergegeven in een grafiek waar de kans (f) afgezet wordt tegen het aantal slachtoffers (N): de fN-curve.

³ Een voorschriftengebied kan niet worden verkleind of komen te vervallen voor een locatie waar een zeer kwetsbaar gebouw is toegelaten en niet voor een locatie die bij ministeriële regeling als brandvoorschriftengebied is aangewezen en waarvan de geometrische begrenzing bij ministeriële regeling is vastgelegd (bijvoorbeeld bepaalde spoorwegen met transport van zeer brandbare vloeistoffen).

5 Aantrekkelijke leefomgeving

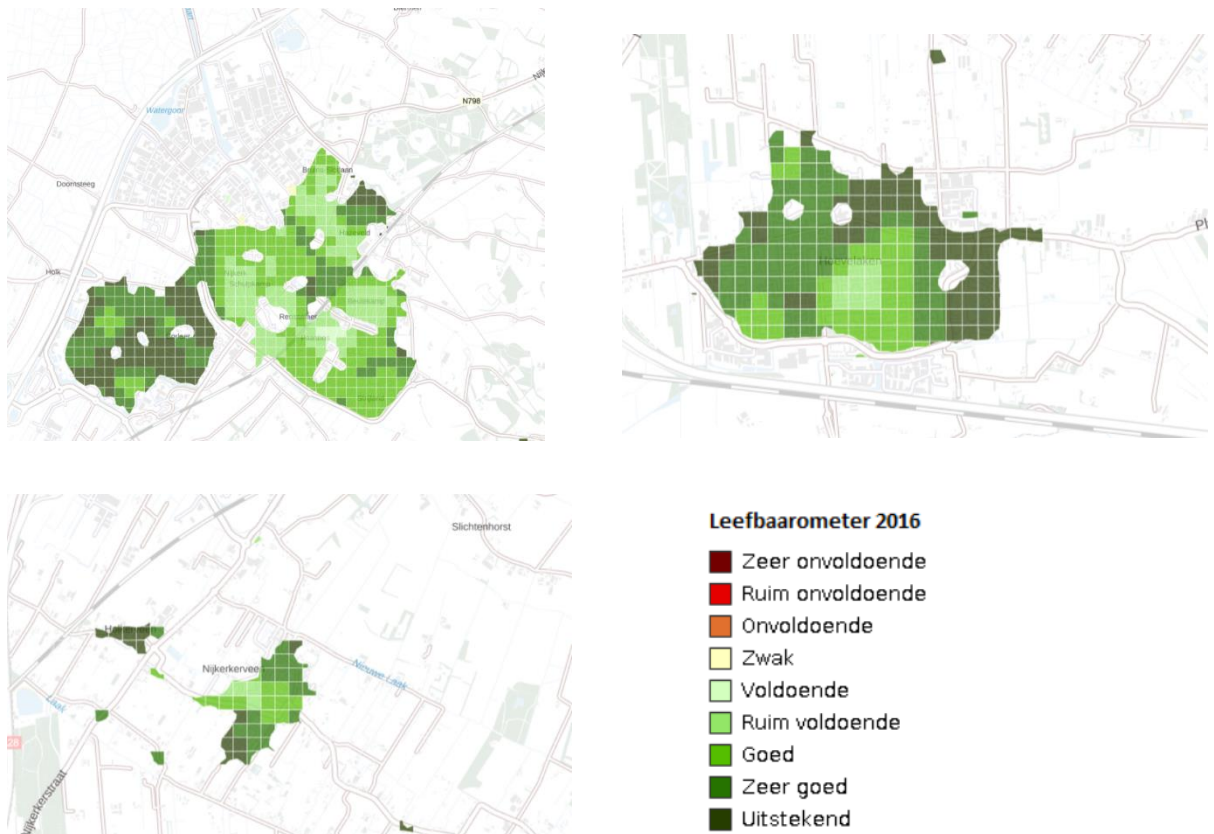
Een aantrekkelijke leefomgeving is van groot belang en zorgt ervoor dat inwoners prettig kunnen wonen, werken en recreëren. Dit hoofdstuk beschrijft het thema 'aantrekkelijke leefomgeving' aan de hand van de aspecten externe veiligheid, verkeersveiligheid en hoogwaterveiligheid.

5.1 Huidige situatie

Hoe beter de 'leefbaarheidssituatie', hoe beter de buurt aansluit bij wat mensen nodig hebben om er te wonen of te werken. Leefbaarheid is een breed begrip; het type huizen, de mensen (jong-oud, arm-rijk, afkomst, opleiding), criminaliteit, parken en voorzieningen in de omgeving.

Kwaliteit woongebieden

De leefbaarheid is onder andere gemeten met het rekenmodel van de '[Leefbaarometer](#)'. Factoren zoals eerder genoemd zijn hier in meegenomen. Voor gemeente Nijkerk is ingezoomd op de drie woonkernen Nijkerk, Nijkerkerveen en Hoevelaken.

Figuur 5.1 Uitsnede van de Leefbaarometer voor de drie kernen van Nijkerk (2016)

Alle kernen van gemeente Nijkerk scoren meer dan voldoende op de leefbaarometer. Hiermee kan gesteld worden dat de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die door de mens eraan worden gesteld voldoende tot zeer goed is. Op sommige locaties is de leefbaarheid zelfs uitstekend.

De leefbaarometer is gebaseerd op 100 indicatoren. Daarnaast heeft de leefbaarometer vijf onderliggende dimensies, die aangeven waar de leefbaarheid afwijkt van het landelijke gemiddelde. Deze dimensies zijn woningen, bewoners, voorzieningen, veiligheid en de fysieke omgeving. De aandachtspunten voor de gemeente Nijkerk hebben betrekking op de woningen (scoort net onder het landelijk gemiddelde) en de voorzieningen in het gebied. Een lagere waardering voor voorzieningen is kenmerkend voor landelijke gemeenten.

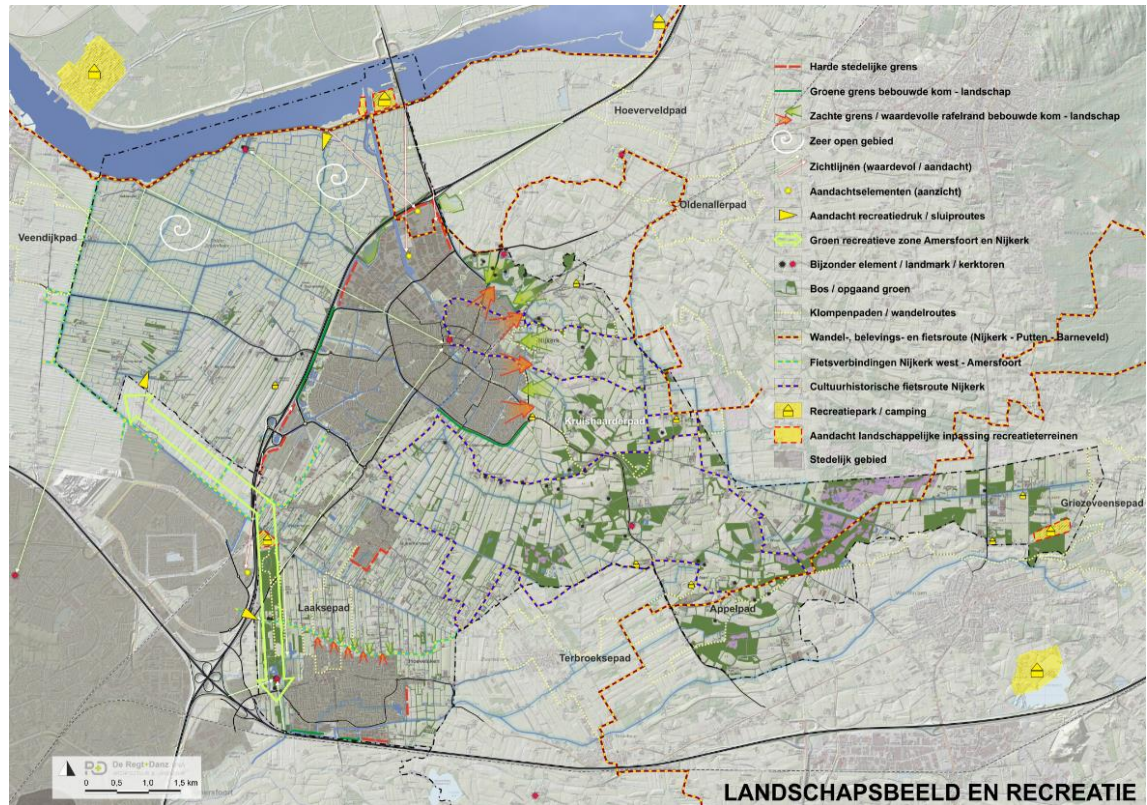
Figuur 5.2 Score van de gemeente Nijkerk op de vijf dimensies van de leefbaarometer

Kwaliteit landelijk gebied

Ook buiten de gebouwde omgeving is een aantrekkelijke leefomgeving van belang. Voor de bewoners van het buitengebied, maar ook voor de inwoners in het stedelijk gebied. Zo is het wenselijk dat inwoners ook voldoende recreatiemogelijkheden buiten de stad hebben. Dit stimuleert mensen om naar buiten te gaan en te bewegen.

Het landelijk gebied van Nijkerk vormt de contramal van het stedelijk gebied, met zijn eigen kracht en eigen identiteit. De (cultuur)historie van Nijkerk is onlosmakelijk aan het landelijk gebied verbonden. Door landschap en cultuurhistorisch erfgoed ontstaat identiteit van een

gebied (herkenbaarheid) die vaak erg gewaardeerd worden. Het landelijk gebied van de gemeente Nijkerk is rijk bedeed met zowel natuur als cultuurhistorisch erfgoed. In hoofdstuk 10 zijn de cultuurhistorische waarden van het landelijk gebied verder beschreven.

Figuur 5.3 Landschappelijke kwaliteiten binnen de gemeente Nijkerk (bron: landschapsplan Nijkerk)

Het buitengebied van Nijkerk beschikt over verschillende recreatiemogelijkheden. Naast recreatieve routes zoals het klompennaden en wandel-, belevings- en fietsroutes zijn er diverse recreatieparken en campings. Landschappelijke kenmerken en belevingswaarde staan in dit gebied voorop, er ligt geen ambitie om veel recreatietoerisme te trekken. De recreatieve mogelijkheden die er zijn leggen ook de nadruk op de landschappelijke belevingswaarde. Een aantal voorbeelden hiervan zijn de cultuurhistorische fietsroutes en de landgoederen in het gebied.

5.2 Trends en ontwikkelingen

Voorbereiden op klimaatverandering

Een klimaatbestendige stad of gemeente is beter bestendig tegen veranderend weer. De leefomgeving kan klimaatbestendiger worden gemaakt door meer in te zetten op groen- en watervoorzieningen van een stad. Zo wordt er in warme periodes verkoeling gegeven aan stedelijke gebieden en met extreme buien kan meer water worden opgevangen. Daarnaast zien we dat er meer vraag is naar duurzame manieren om onze energie op te wekken. Dit zien we ook

terug in het landschap. Het landschap verandert en duurzame energie neemt zijn plek in, denk aan windmolens, zonnenvelden of zonnepanelen op het dak. Deze verandering in het landschap kan hand in hand gaan met het bevorderen van de aantrekkelijkheid van de leefomgeving, behoud van natuur of openbare ruimtes waar inwoners kunnen samenkomen kunnen dan een dubbelfunctie hebben (RIVM).

Initiatief groenonderhoud

Verschillende groepen inwoners zetten zich in de gemeente Nijkerk in om de omgeving te veranderen of juist te behouden. Dit kan gaan over groenontwerpen, inrichting van speelplaatsen of andere openbare ruimte in de wijk.

Beleid zwerfafval

De laatste jaren zet de gemeente Nijkerk sterk in op het terugdringen van zwerfafval in de gemeente. Zo faciliteert de gemeente bewoners die de wijken schoon houden en worden er regelmatig voorlichtingen op scholen gegeven. Burgerparticipatievormen zoals zwerfafvalbrigades dragen in grote mate bij aan een schone en aantrekkelijke leefomgeving.

Kernwaarden voor een gezonde leefomgeving

Met het intreden van de Omgevingswet in 2021 bereiden veel gemeenten en provincies zich voor op een nieuw proces van integrale belangenafweging. Om overheden handvatten te geven rondom het onderwerp 'Gezonde Leefomgeving' heeft de Raad van Directeuren Publieke Gezondheid samen met de directie van GGD GHOR Nederland verschillende kernwaarden vastgesteld. Deze kernwaarden geven handvatten voor een gezonde leefomgeving rond de onderwerpen woonomgeving, mobiliteit (hoofdstuk 15) en gebouwen (hoofdstuk 11). De kernwaarden voor de woonomgeving zijn:

- Kinderen groeien op in een rookvrije omgeving
- De leefomgeving draagt bij aan een gezond gewicht
- Wonen en druk verkeer gescheiden
- Functies in de woonomgeving zijn goed gemengd en belastende bedrijven zijn op afstand
- Voor iedereen zijn er dichtbij, toegankelijke en aantrekkelijke plekken

5.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

De gemeente Nijkerk moet een gemeente zijn waar het prettig wonen en werken is. De woon- of werkomgeving moet er mooi, aantrekkelijk uitzien. Met de omgevingsvisie kan de gemeente het beleid voor de fysieke leefomgeving inzetten om de uitstraling en kwaliteiten van de leefomgeving te behouden of te versterken.

Kwaliteit woongebieden	• Aanwezigheid van belastende bedrijven in of dichtbij het woongebied
Kwaliteit van het landelijk gebied	• Druk op het landschap door toenemende recreatie • Toenemende ruimtevrage in het buitengebied

6 Sociaal

In dit hoofdstuk beschrijven wij de huidige situatie voor het thema 'sociaal' aan de hand van de aspecten sociale levendigheid, sociale veiligheid en voorzieningsniveau

6.1 Huidige situatie

Sociale levendigheid

Onder sociale levendigheid wordt de organisatie van evenementen en andere sociale activiteiten beschouwd. Evenementen en activiteiten voor zowel op lange en korte termijn zorgen voor levendigheid in het gebied en hebben naast een maatschappelijke betekenis ook een economische waarde. Er worden jaarlijks een aantal evenementen gesubsidieerd door gemeente Nijkerk:

- Atelierroute Nijkerk
- Dorpsdag Hoevelaken
- Kunstroute Hoevelaken
- Pleinpromotie Nijkerk
- Vakantiespektakel Nijkerk
- Veluwe Wandeltocht
- Zomerfeesten Nijkerk
- Nijkerkse Sleepbootdagen
- Wielerronde Nijkerk
- Kidsrun
- Corlaer Filmfestival

Daarnaast zijn in Nijkerk twee jongerencentra, de 'Blits' in Hoevelaken en 'Chill Out' in Nijkerk. Deze jongerencentra richten zich op gezelligheid en activiteiten voor jongeren van 10 tot 18 jaar.

Sociale veiligheid

Het begrip sociale veiligheid kan in twee componenten worden opgedeeld; de mate waarin mensen de (on)veiligheid ervaren of beleven (subjectief) en aan de andere kant de kans dat er daadwerkelijk een delict zal plaatsvinden (objectief), de leefbaarheid en attractiviteit van de omgeving draagt bij aan deze aspecten. Daarnaast kan bij sociale veiligheid ook gedacht worden aan de sociale controle en zichtbaarheid in de buurt en de mate van sociale cohesie.

Misdrijven	Nijkerk	Nederland
Aantal misdrijven per 10.000 inwoners (2018)	301,3	455,8
Misdrijven naar type geweld en seksuele misdrijven (2018)	29,9	48,4
Misdrijven naar type verkeersmisdrijven (2018)	63,8	67,9
Diefstallen per 1.000 inwoners (2018)	11,1	22,1
Criminaliteitsindex	99	81
Onveiligheidsgevoelens	77	92

De misdrijven in Nijkerk liggen beneden het gemiddelde van Nederland. Dit blijkt ook uit de criminaliteitsindex. De criminaliteitsindex is een maat voor sociale veiligheid. Het uitgangspunt is de situatie in 2012 (100) en hoe lager de cijfers in de jaren erop volgend, hoe sterker de verbetering van de sociale veiligheid. De criminaliteitsindex van Nijkerk ligt boven het gemiddeld van Nederland. Dit komt doordat ten opzichte van het voorgaande jaar het totaal aan misdrijven in Nederland gemiddeld sterker is gedaald dan in Nijkerk. In Nijkerk is slechts een lichte daling opgetreden. Het onveiligheidsgevoel geeft inzicht in het gevoel van (on)veiligheid: onveiligheid in de buurt, 's avonds onveilig op straat, voelt zich onveilig alleen thuis. Ook hier blijkt dat Nijkerk beter scoort ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Voorzieningenniveau

Het aantal voorzieningen in de omgeving en de bereikbaarheid van deze voorzieningen heeft eveneens invloed op de kwaliteit van de leefomgeving. Voorzieningen waaraan gedacht kan worden zijn winkels, onderwijs, sportgelegenheden, horecagelegenheden en medische voorzieningen. Naast de aanwezigheid is ook de bereikbaarheid van deze voorzieningen van belang.

In het thema *aantrekkelijke leefomgeving* is verder ingegaan op het voorzieningenniveau. De beleving van het landschap, de leefbaarheid en de winkels voor dagelijkse boodschappen worden in dit hoofdstuk uitgelicht. Ten behoeve van de omgevingsvisie zijn de inwoners van Nijkerk bevraagd hoe zij het voorzieningenniveau beoordelen in de gemeente. De cijfers zijn gegeven op een schaal van 1 (heel slecht) en 10 (heel goed).

Voorziening	Inwoners algemeen	Jongeren (10-20 jaar)
Sport	7.5	7.2
Onderwijs	7.4	7.6
Zorg	6.5	7.4
Vrije tijd	6.3	6.7
Cultuur	6.0	6.2

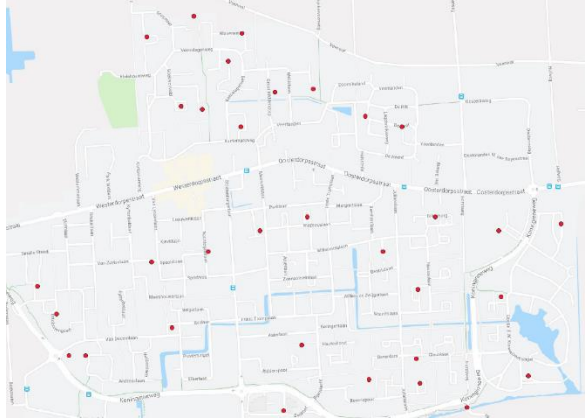
Daarnaast is doormiddel van deze enquête ook inzicht gegeven in welke voorzieningen de inwoners graag meer zouden willen zien binnen de gemeente.

Voorziening	Inwoners algemeen	Jongeren (10-20 jaar)
Sport	14,8%	35,7%
Onderwijs	12,8%	7,1%
Zorg	40,4%	19,0%
Vrije tijd	58,5%	73,8%
Cultuur	51,9%	23,8%

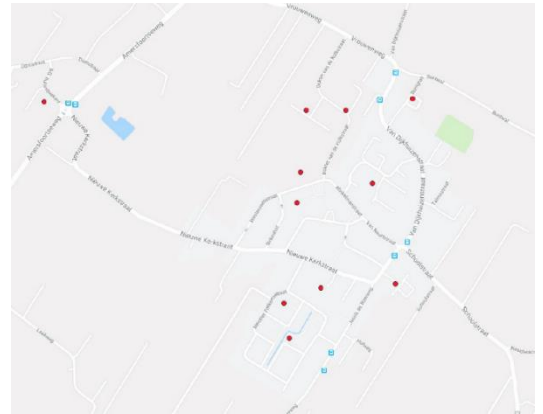
Volgens de inwoners ontbreken de volgende voorzieningen: meer activiteitenplekken voor jongeren van 16 tot 20, meer activiteiten voor kinderen, technische en economische, ondernemersopleidingen op MBO-niveau, meer openbaar onderwijs, meer natuur, betere parkeergelegenheid, meer focus op kinderen met een beperking.

Speelplekken

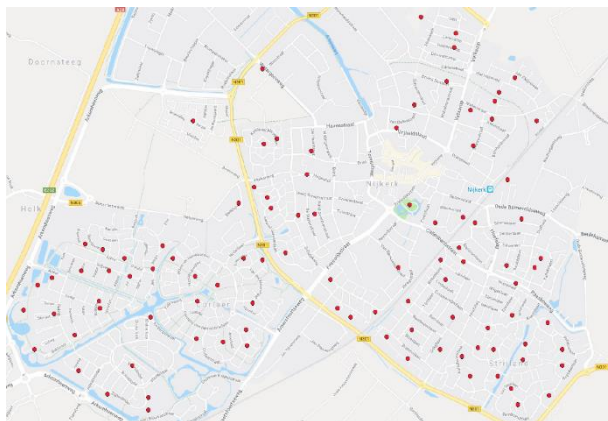
Er is beschikbare informatie over speelplekken voor kinderen in de gemeente Nijkerk, onderverdeeld in de drie kernen.

Figuur 6.2: Speelplekken Hoevelaken

Figuur 6.1: Speelplekken Nijkerkerveen

Figuur 6.3: Speelplekken Nijkerk

Kern	Inwoners (2017)	Jonger dan 15 jaar (%)
Nijkerkerveen	3535	17%
Hoevelaken	9365	19%
Nijkerk	26615	20%

Scholen

De capaciteit van de scholen zit in Nijkerk redelijk op zijn limiet. De gemeente Nijkerk beschikt over achttien basisscholen, één school voor speciaal onderwijs en drie scholen voor voortgezet

onderwijs. Bij groei van de bevolking zal ook uitbreiding van onderwijsvoorzieningen nodig zijn, verspreid over de gemeente.

6.2 Trends en ontwikkelingen

Individualisering

Wanneer er teveel nadruk wordt gelegd op het individu heeft dat een negatief effect op de sociale cohesie. De individualisering neemt nog steeds toe. Men heeft steeds minder binding met een groep, traditionele verbanden worden minder belangrijk en er is een steeds grotere diversiteit in leefstijl. Het feit dat elke inwoners een steeds grotere persoonlijke keuzevrijheid heeft is positief. Het is echter van belang om in het achterhoofd te houden dat sociale cohesie bijdraagt aan de binding van inwoners met de buurt, sociale levendigheid bevordert en eenzaamheid tegen gaat (CBS 2017).

Veiligheid

Zowel de subjectieve als de objectieve veiligheid is de laatste jaren verbeterd. Ondanks deze verbetering ervaren mensen nog steeds onveiligheid in hun dagelijks leven. Een trend in het bevorderen van de veiligheid is dat burgers deelnemen aan de preventie van misdrijven, bijvoorbeeld door middel van WhatsApp-groepen in wijken (kennis openbaar bestuur).

Vastgoed

In de gemeente Nijkerk is voor het onderwijs een inhaalslag gemaakt. Veel schoolgebouwen zijn vervangen of grondig gerenoveerd. De komende jaren volgen nog meer renovaties van scholen, zodat in 2025 alle oude schoolgebouwen vervangen of gerenoveerd zijn. Het sportvastgoed dat de gemeente bezit, wordt ook verduurzaamd, maar hier zit een minder hoge prioriteit op. Het gemeentelijk vastgoed wordt, waar mogelijk, afgestoten of verkocht aan private of semi-private partijen.

Dubbelgebruik

Voorzieningen die overdag een ingevulde functie hebben kunnen in de avond (of op andere vrije momenten) steeds meer gebruikt worden als locatie voor bijeenkomsten. Scholen zijn hier een voorbeeld van.

Voorzieningen voor de sociale levendigheid

Uit de enquête Omgevingsvisie komt naar voren dat inwoners graag meer activiteiten/uitgaansmogelijkheden voor jongeren zouden zien. Op cultureel gebied zou een filmhuis/theater ten goede komen in de gemeente Nijkerk en voor de aller jongste inwoners worden suggesties zoals speeltuintjes, klim-bos of zwembaden genoemd.

De dialoog 'Samen aan Zet'

De gemeente Nijkerk vindt het belangrijk dat inwoners, bedrijven en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties zelf mee kunnen praten over de toekomst van Nijkerk, Hoevelaken en Nijkerkerveen. Inwoners, bedrijven en instellingen/verenigingen hebben hun kennis samengebracht om zo keuzes te kunnen maken voor de komende jaren.

6.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

Het thema 'sociaal' valt misschien niet direct onder het begrip 'fysieke leefomgeving' maar verschillende aspecten van de fysieke leefomgeving dragen wel bij aan een het sociale karakter van de gemeente. Openbare ruimte, voorzieningen en evenementen kunnen mensen met elkaar in contact brengen en de sociale verbondenheid vergroten. Het is goed om daar met het beleid voor de fysieke leefomgeving rekening mee te houden.

Sociale levendigheid	• Afname van het voorzieningenniveau • Toenemende behoefte aan activiteiten en evenementen
Sociale veiligheid	• Ontstaan van donkere, verlate gebieden als gevolg van leegstand en verloedering
Voorzieningenniveau	• Kwaliteit van de openbare ruimte en het aanbod aan voorzieningen binnen de kernen.

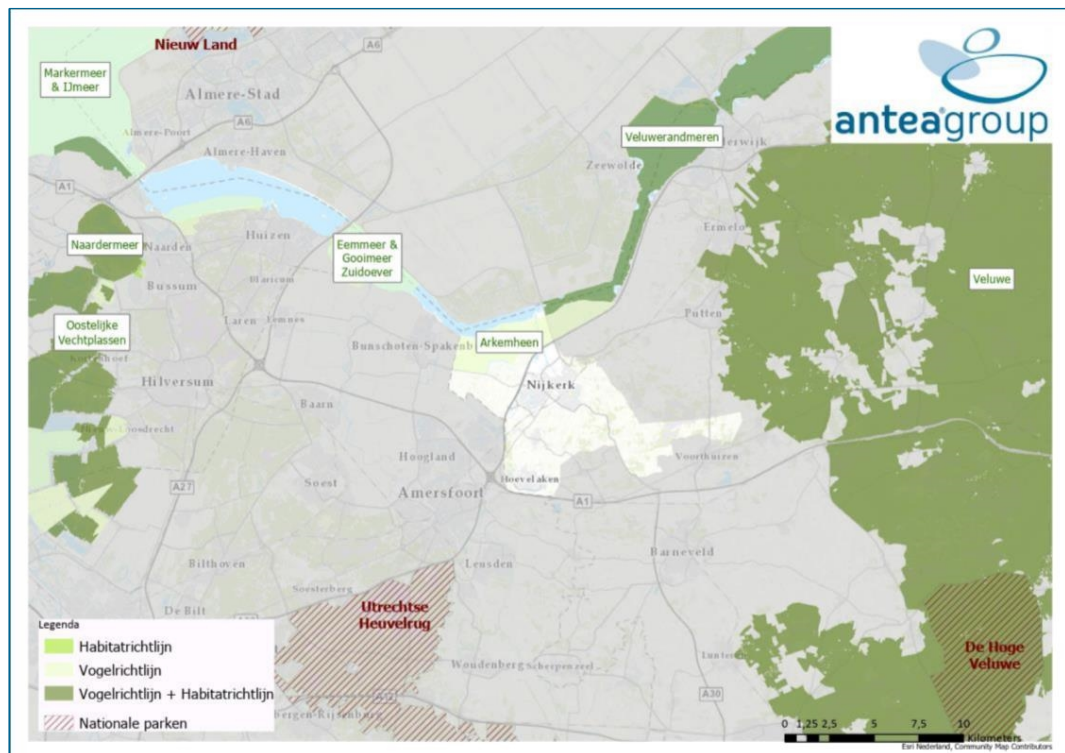
7 Ecologisch kapitaal

Ecologisch kapitaal is de waarde die vanuit de maatschappij wordt toegekend aan de natuur. Hierbij kan zowel aan directe als aan indirecte waarden worden gedacht. Zo draagt natuur bij aan schone lucht, biodiversiteit en heeft het een belangrijke rol in het opnemen van koolstofdioxide. Daarnaast draagt het bij aan het welzijn van de mens. Dit hoofdstuk beschrijft het thema 'ecologisch kapitaal aan de hand van de aspecten Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland, samenhang van het natuurnetwerk en de biodiversiteit.

7.1 Huidige situatie

Natura 2000-gebieden

Nijkerk heeft een aantal Natura 2000-gebieden in de omgeving. Het Natura 2000-gebied Arkenheem ligt zelfs deels binnen de gemeente Nijkerk. Aan het gebied Arkenheem grenst het Natura 2000-gebied de 'Veluwerandmeren', deze ligt net buiten de gemeente Nijkerk. Ten oosten van de gemeentegrens ligt het Natura-2000 gebied 'de Veluwe'.

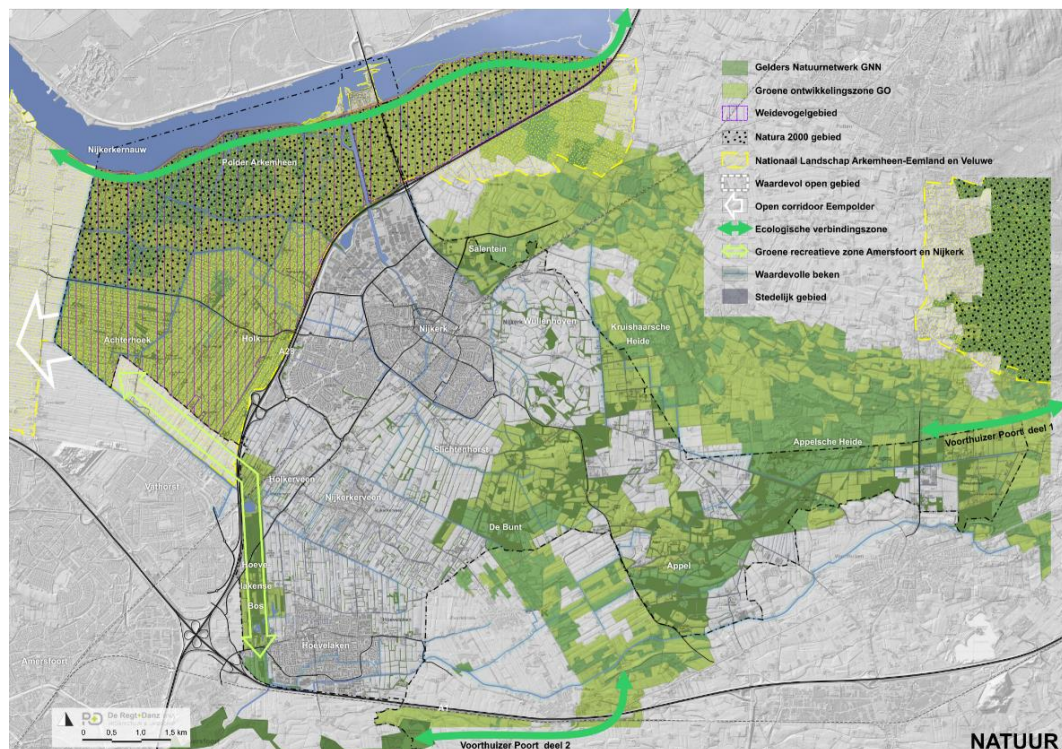
Figuur 7.1: Natura 2000-gebieden rondom Nijkerk

Het Arkenheem gebied dat deels binnen de gemeente ligt is bestemd als Vogelrichtlijn-gebied. De andere twee gebieden zijn bestemd als Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijn-gebieden. Voor het beheer en behoud van de kwaliteit van de Natura 2000-gebieden is de provincie het bevoegd gezag. De gemeente dient wel rekening te houden met (mogelijke) effecten op beschermde

natuurgebieden. Verstoring van het natuurgebied Arkemheen kan optreden door bijvoorbeeld lichthinder of verontreiniging. Voor de gebieden die beschermd zijn onder de Habitatrichtlijn zijn de abiotische omstandigheden van groot belang. Verstoring van deze gebieden door activiteiten binnen de gemeente Nijkerk kan ontstaan door verandering in grondwaterstanden of stikstofdepositie.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Ondanks dat de provincie eindverantwoordelijk is voor het natuurnetwerk is het belangrijk om deze mee te nemen. Het natuurnetwerk bestaat uit bestaande en nieuwe (te realiseren) natuurgebieden. De NNN moet ervoor zorgen dat natuurgebieden beter met elkaar en aangrenzende agrarische gebieden zijn verbonden.

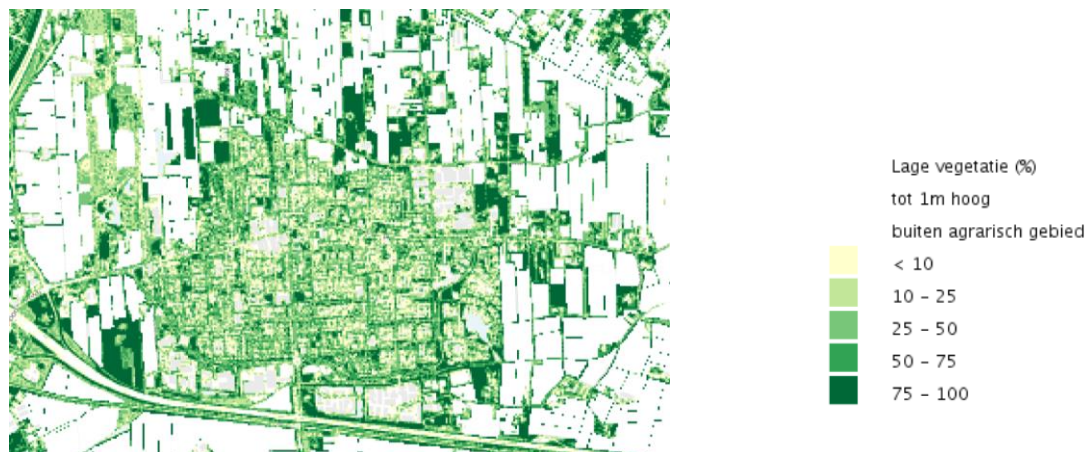
Figuur 7.2: Groenkaart van het buitengebied van de gemeente Nijkerk

Samenhang natuurnetwerk & biodiversiteit

Het is van belang dat er een goede samenhang bestaat tussen de verschillende natuurgebieden. Dit geeft mogelijkheden voor migratie van diersoorten en versterkt de biodiversiteit. Ook wordt het gebied hierdoor versterkt tegen externe invloeden zoals klimaatverandering.

In bovenstaande kaart is te zien dat er rekening gehouden is met de verbinding van de verschillende natuurgebieden. Ten noorden van Nijkerk is een groene ontwikkelzone opgenomen, die de natuurgebieden met elkaar moet verbinden. Hier zijn ook faunapassages bij de A28 aanwezig. Op het grondgebied van de gemeente Nijkerk zijn geen verbindingen tussen de natuurgebieden aanwezig. Ook faunapassages ontbreken hier.

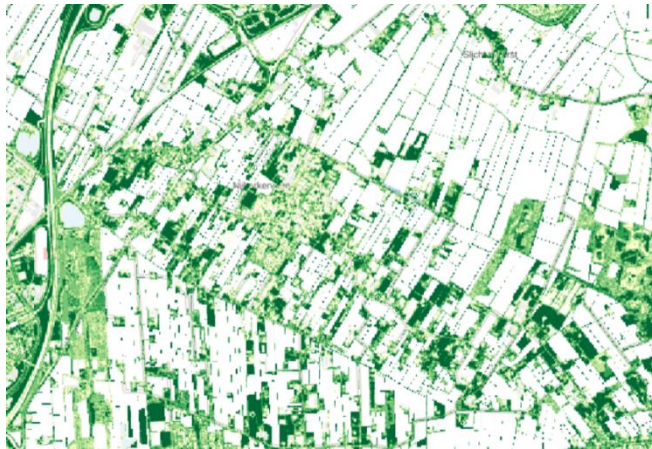
Op de groenkaart is duidelijk te zien dat de drie kernen tussen de natuurgebieden liggen. De kernen vervullen hierdoor een belangrijke functie in (het ontbreken van) een natuurnetwerk. In onderstaande kaarten is het groen in het stedelijk gebied weergegeven.

Figuur 7.3: Lage vegetatie Hoevelaken

Figuur 7.4: Lage vegetatie Nijkerk

Figuur 7.5: Lage vegetatie Nijkerkerveen

In 2018 was het aandeel grasland 64,6% van het gebied. Echter is beheer een bepalende factor als het gaat om beeldkwaliteit van het groen. Goed beheerde groengebieden worden gewaardeerd en verdienen hiermee bestaansrecht. Het omgekeerde geldt voor niet of slecht beheerde gebieden, waardoor deze niet alleen weinig gebruikswaarde hebben, maar ook meer kans maken om te worden 'opgeofferd' voor andere functies zoals woningbouw of parkeren.

Biodiversiteit

Biodiversiteit is een onderwerp dat steeds meer aandacht krijgt. Biodiversiteit is een term die gebruikt wordt om de rijkdom van de natuur, de verscheidenheid aan dieren en planten, aan te duiden. Het is van belang voor de stabiliteit van de natuur, maar speelt ook een rol bij het houden van gewassen. Zo zorgen bijen en hommels voor het bestuiven van planten en bloesems en hebben hierdoor een directe impact op het voedsel van mensen. Een evenwichtige biodiversiteit is voor onze maatschappij onmisbaar.

In de Conventie voor Biologische Diversiteit (CBD) is wereldwijd afgesproken dat landen ernaar streven hun biodiversiteit te behouden en te beschermen en deze op een duurzame manier te benutten. Voldoende robuuste natuurgebieden en een landelijk en stedelijk gebied dat ruimte biedt aan plant- en diersoorten kunnen bijdrage aan een leefomgeving waar planten en dieren de ruimte krijgen en de biodiversiteit behouden blijft.

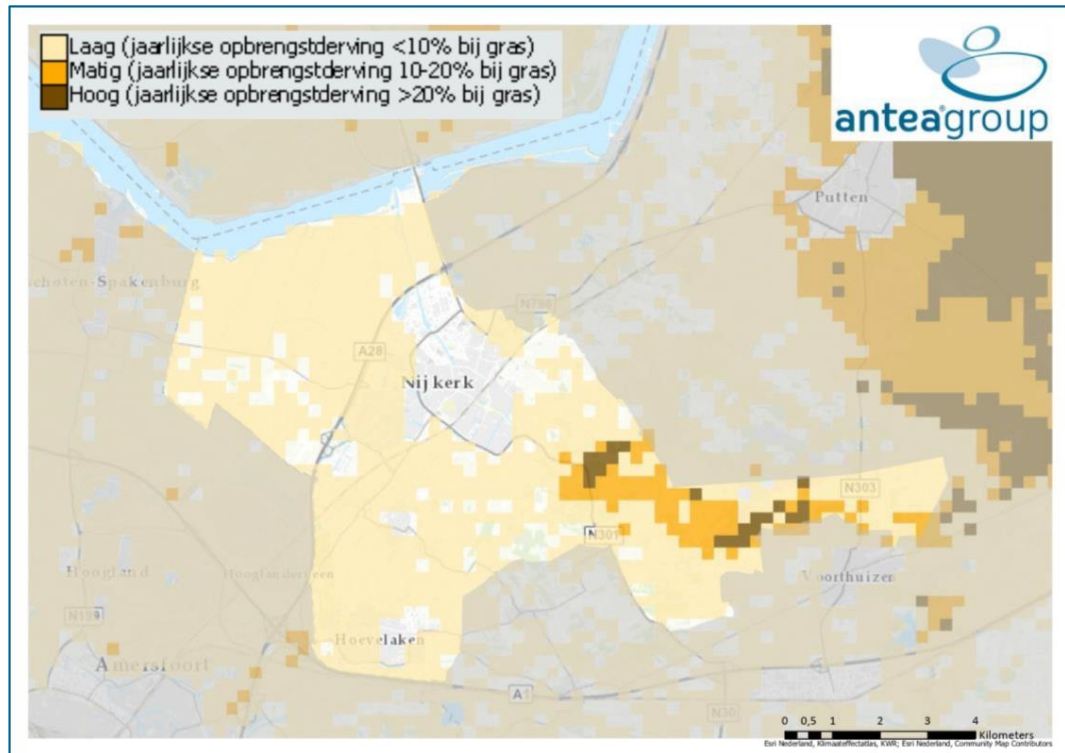
7.2 Trends en ontwikkelingen

Algemene, landelijke trends & ontwikkelingen

Behoud van natuur

Momenteel is er landelijk een sterke focus op het behoud van natuur. De natuurkwaliteit staat onder druk. Verdroging en vermesting (stikstofdepositie) zijn de belangrijkste oorzaken van de slechte kwaliteit. De uitspraak van de Raad van State met betrekking tot de PAS zorgt ervoor dat er druk komt te liggen op bouwontwikkelingen die negatieve effecten kunnen veroorzaken op stikstofgevoelige natuur. Voor ontwikkelingen binnen de gemeente Nijkerk is het een noodzaak om hiermee rekening te houden.

Door klimaatverandering neemt ook de kans op langdurige droogte toe. In de afgelopen jaren heeft droogte al geleid tot schade aan gewassen, maar ook de natuur staat onder druk. Op onderstaande kaart is aangegeven in welke gebieden er een hoog risico op droogtestress (2050) is. Om dit tegen te gaan is het meer en langer vasthouden van hemelwater en het verminderen van grondwateronttrekkingen (vernattingsmaatregelen) in deze gebieden nodig.

Figuur 7.6 Risico op droogtestress in 2050 (Klimaat-effectatlas.nl)

Transitie naar kringlooplandbouw

Naast natuur en landschap kent de gemeente Nijkerk ook een grote agrarische sector, die nadrukkelijk aanwezig is in het buitengebied. De agrarische sector heeft invloed op de natuurwaarden en het landschap. Uitstoot van stikstofdioxiden en ammoniak leidt tot stikstofdepositie, grondwateronttrekkingen kunnen tot verdroging leiden. Daarnaast bieden grote, monotone akkers of weilanden geen geschikt leefgebied voor flora en fauna.

Transitie van de agrarische sector naar [kringlooplandbouw](#) is daarom een belangrijk speerpunt van het huidige kabinet. Maatregelen en subsidies om dit te bevorderen worden in gang gezet. Volledige omvorming naar kringlooplandbouw is echter een grote opgave, waar veel tijd en geld voor nodig is. Het is niet de verwachting dat deze transitie binnen het zichtjaar van de omgevingsvisie (2040) gereed is.

Verduurzaming, windmolens en zonneparken

Er komt steeds meer druk te liggen op de ruimte, in combinatie met de verduurzaming van het energie gebruik heeft dit ook grote impact op de natuur. Voor de energietransitie is veel ruimte

benodigd. Windmolens en zonneparken nemen ruimte in beslag die ook voor natuur noodzakelijk is. De vraag is wat is van groter belang? Kan de benodigde energie voorziening ten koste gaan van het ecologisch kapitaal?

7.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

Aan weerszijde van de kernen van Nijkerk bevindt zich waardevolle natuur. Aan de westkant Arkemheen en verderop het Veluwemeer, aan de oostkant het Gelders natuurnetwerk. Het stedelijk gebied ligt tussen deze kernen. Ondanks dat het beheer en onderhoud van deze natuurgebieden geen taak van de gemeente is, heeft de gemeente wel een belangrijke rol in de bescherming en het behoud van de natuurwaarden. De drie kernen en het tussenliggende vormen een belangrijke schakel in de samenhang van de natuur. In de omgevingsvisie kan de gemeente het beleid zo vormgeven dat bij toekomstige ontwikkeling rekening gehouden wordt met de natuurwaarden in en rond de gemeente.

De gemeente kan met eigen geld, gecombineerd met provinciale subsidies, projecten financieren. Voorbeelden voor Nijkerk zijn de 'landschapsregeling' (plantdagen, ontwerpplannen voor buitengebied, inzaaiakkerranden, werkdagen IVN e.d.), 'impuls biodiversiteit' (biodiversiteitsplannen, bijenprojecten), 'Nijkerkerveen in het groen', 'uitvoering visie Hoevelakense Bos' en het realiseren van (kids)klompenpaden.

Beschermde natuurgebieden	• (Toename van) Stikstofdepositie als gevolg van activiteiten of ontwikkelingen in de gemeente • Effecten op de grondwaterstanden
Samenhang natuurnetwerk & biodiversiteit	• Natuurinclusieve functies in het open gebied tussen de kernen • Doorbreken van barrières tussen de natuurgebieden / creëren van faunapassages of -voorzieningen

8 Energie & grondstoffen

Dit hoofdstuk beschrijft de huidige situatie voor het thema 'energie & grondstoffen'. De emissie van broeikasgassen en het aandeel duurzame energie, het energiegebruik en het gebruik van primaire grondstoffen van de gemeente Nijkerk zijn hier beschreven.

8.1 Huidige situatie

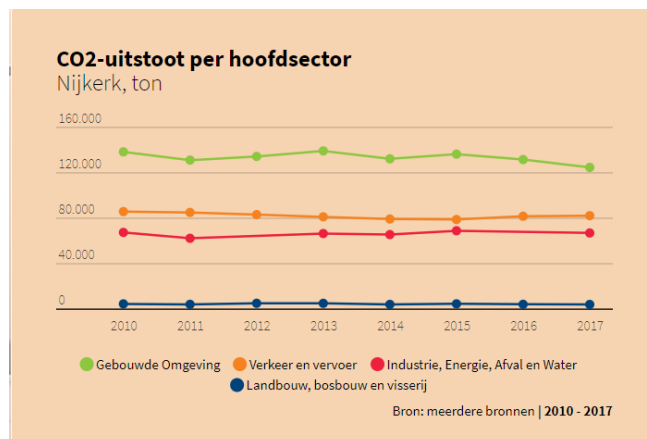
Energie en het gebruik van grondstoffen zijn als thema niet meer weg te denken uit hedendaagse rapporten. De gemeente Nijkerk heeft in de Routekaart Energieneutraal Nijkerk 2050 uitgesproken dat de gemeente in 2050 energieneutraal moet zijn. Hierbij wordt ingezet op het gebruik van duurzame energiebronnen zoals wind- en zonne-energie, maar ook op energiebesparing.

De gemeente Nijkerk is onderdeel van de Regio FoodValley. Deze regio is begonnen met het opstellen van de Regionale Energie Strategie (RES). FoodValley heeft zich verbonden aan het Gelders Energieakkoord. In het Gelders Energieakkoord is opgenomen dat deze regio in 2030 een reductie van CO₂ van 55% ten opzichte van 1990 moet hebben.

Emissie broeikasgassen / aandeel duurzame energie

Het aandeel duurzame energie gaat de komende jaren flink omhoog. In de Routekaart Energieneutraal Nijkerk 2050, zijn de eerste stappen tot 2023 geconcretiseerd. Het is belangrijk om een duidelijk beeld te hebben waar de gemeente Nijkerk nu staat. Hiervoor moeten de volgende indicatoren in kaart worden gebracht:

- CO₂ uitstoot
- Percentage duurzame energie

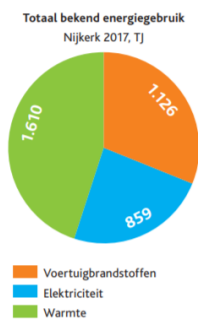
CO₂ uitstoot Nijkerk, Klimaatmonitor

	Energiebron	2015	2016	2017
Elektriciteit	Biogas RWZI	3 TJ	3 TJ	3 TJ
Elektriciteit	Zonne-energie	11 TJ	16 TJ	23 TJ
Warmte	Biomassaketels bedrijven	?	46 TJ	69 TJ
Warmte	Houtkachels woningen	40 TJ	41 TJ	42 TJ
Warmte	WKO utiliteitsbouw	9 TJ	5 TJ	5 TJ
Warmte	Biogas RWZI warmte	6 TJ	6 TJ	5 TJ
Verkeer en vervoer	Biobrandstoffen in wegverkeer	31 TJ	24 TJ	31 TJ
Verkeer en vervoer	Biobrandstoffen mobiele werktuigen	2 TJ	2 TJ	2 TJ
Totaal		102 TJ	143 TJ	180 TJ
% hernieuwbare energie		2,9 %	3,9 %	5,0 %

Totale energieopwekking, Routekaart Energieneutraal Nijkerk 2050, op basis van klimaatmonitor.databank.nl

Energiegebruik

De gemeente Nijkerk heeft de ambitie om het energiegebruik de komende jaren te verminderen. Zo moet het energiegebruik verminderen door energiezuinigere apparaten te gebruiken, maar ook door gedragsverandering en de warmtevraag van gebouwen. Momenteel is het totaal gasgebruik van woningen in Nijkerk tussen de 600 - 900 TJ en het elektriciteitsgebruik voor woningen tussen de 140 - 210 TJ.

Totaal bekend energiegebruik, Routekaart Energieneutraal Nijkerk 2050

De route van Nijkerk naar energieneutraal in 2050 - energiebesparing							
	2017	2023	2030	2035	2040	2045	2050
Duurzame energie (TJ)	180	280	900	1.700	2.300	2.500	2.548
Duurzame energie (%)	5%	8%	28%	60%	85%	96%	100%
Energiegebruik (TJ)	3.594	3.400	2.800	2.300	1.900	1.700	1.631
Energiebesparing t.o.v. 2017 (%)	0%	5%	20%	35%	50%	53%	54%
Woningen transitiegereed	500	1.500	4.400	9.700	13.800	15.500	15.922
Mobiliteit energievraag (TJ)	1.107	1.050	900	700	500	410	400

Tabel 3: spoor energiebesparing naar Energieneutraal Nijkerk in 2050 gebaseerd op het Energietransitiemodel. Er wordt meer duurzame energie opgewekt dan benodigd voor het eindgebruik i.v.m. conversie- en transportverliezen.

Gebruik primaire grondstoffen

Om ervoor te zorgen dat de mens minder grondstoffen gebruikt dan de aarde kan produceren, of in ieder geval niet meer, is het van belang dat we verstandig omgaan met de vergaarde grondstoffen en met ons afval. Het scheiden van afval neemt hier een belangrijk rol in. Daarnaast kan er aan het begin van de keten meer gekeken worden naar hoe een bepaald proces zoals de bouw, maar ook product ontwikkeling, circulair kan worden ingericht. Indicatoren die hiervoor moeten worden bekeken zijn:

- Percentage grondstoffen gebruik
- Percentages gescheiden afval
- Percentages herbruikbaar afval
- Aantal projecten circulariteit

Het beleid van de gemeente ten aanzien van afvalinzameling is er op gericht om maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar te produceren. Vanaf 2019 is het afvalinzamelingsbeleid hiervoor op een aantal punten gewijzigd, onder andere door PMD-inzameling huis aan huis. Het resultaat is een waarde onder de 100 kg. Daarnaast streeft de gemeente naar een recyclepercentage hoger dan 75% voor al het huishoudelijk afval.

Zon op Nijkerk

Zon op Nijkerk is een initiatief voor een door de burgers van Nijkerk. Als coöperatie willen ze het mogelijk en toegankelijk maken van het produceren van schone lokale energie. Sinds januari 2019 beschikt Zon op Nijkerk over 120 leden zijn er al 1.100 zonnepanelen geïnstalleerd.

8.2 Trends en ontwikkelingen

Zoals al naar voren is gekomen, zijn er op het gebied van energie en grondstoffen een aantal lokale en algemene trends te zien. In het kader van de energietransitie is het aannemelijk dat steeds meer burgers zonnepanelen op hun daken realiseren en dat steeds meer mensen elektrisch gaan rijden. Hierdoor is het belangrijk dat de balans op het elektriciteitsnetwerk wordt gewaarborgd, maar ook dat er voldoende mogelijkheden zijn om elektrische vervoersmiddelen op te laden.

- Circulaire economie en recycling
- Nijkerk Energie Neutraal <https://nijkerk.nieuws.nl/nieuws/130200/routekaart-op-weg-naar-energieneutraal-nijkerk-staat-voor-vier-jaar-vast/>
- Initiatieven duurzaamheid <https://nijkerk.nieuws.nl/nieuws/130639/college-blij-met-initiatieven-duurzaamheid-in-de-samenleving/>
- RES en allianties binnen FoodValley
- Wat zijn de trends en ontwikkelingen qua gebruik (besparing) en (duurzame) opwekking? Er zijn provinciale prognoses beschikbaar van besparingsmogelijkheden en ontwikkeling van gebruik van verschillende vormen van energie (vanuit analyse van kwetsbaarheden netwerken)
- Expert judgement voor exogene ontwikkelingen. Zie voor trends binnen het thema ook het document van verkenningen binnen Gelderland. Welke trends zijn van invloed op het thema energietransitie? Zie ook CBS data.

8.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

De transitie naar een duurzame energievoorziening is een van de belangrijke maatschappelijke opgave voor de omgevingsvisie. De gemeente Nijkerk heeft de ambitie uitgesproken om in 2040 energieneutraal te zijn.

Emissies broeikasgassen / energiegebruik	De uitstoot van broeikasgassen komt voornamelijk vanuit de gebouwde omgeving. De opgave voor besparing in bestaand stedelijk gebied is groot
Aandeel duurzame energie	De huidige inzet op besparen van energie en het opwekken van duurzame energie is onvoldoende om de doelstelling voor 2040 te behalen

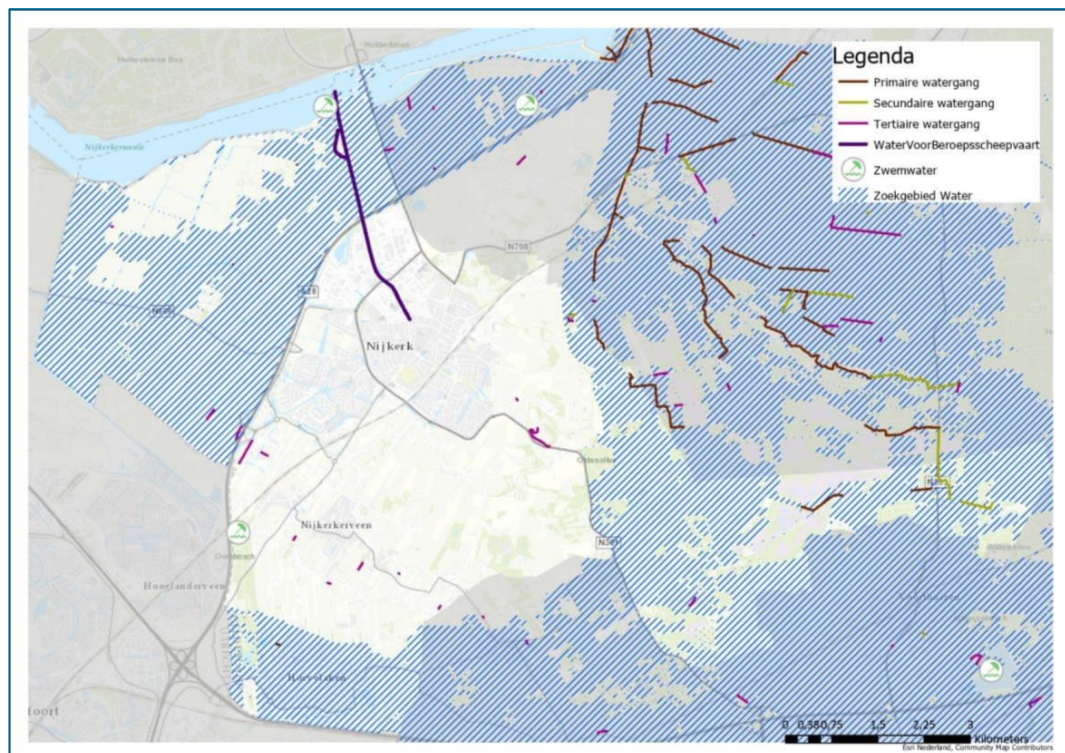
9 Water, bodem & ondergrond

De Omgevingswet heeft betrekking op aspecten van de fysieke leefomgeving, waaronder ook water, bodem en ondergrond. In de omgevingsvisie dient dan ook dit onderwerp behandeld te worden. Dit hoofdstuk beschrijft het thema 'water, bodem & ondergrond' aan de hand van de aspecten waterkwaliteit, waterkwantiteit, geohydrologie en waterbeheer.

9.1 Huidige situatie

De gemeente Nijkerk grenst aan de noordwestzijde aan het Nijkerkernauw, het water tussen Flevoland en Gelderland. De Arkervaart is de grote watergang die tot het centrum van Nijkerk loopt. Verder kent de gemeente Nijkerk enkele kleine watergangen. Het Nijkerkernauw en het Overbos zijn twee zwemwaterlocaties. In figuur 9.2 zijn de watergangen en de zwemwaterlocaties weergegeven.

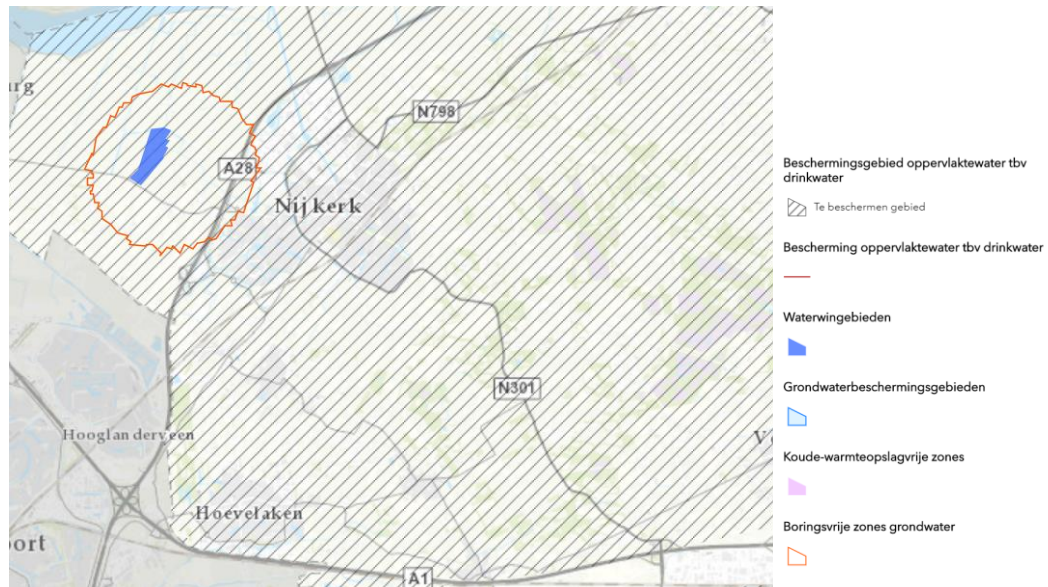
In de natuurbeheerplannen van de provincie Gelderland zijn zoekgebieden aangewezen waar water meer en langer vastgehouden moet worden. Voor deze gebieden is het van belang dat hemelwater lokaal geïnfiltreerd wordt en niet direct afgevoerd wordt naar het oppervlaktewater. Voor de gemeente Nijkerk geldt dit voor het gebied aan de westkant van de A28 en het zuiden en oosten van de gemeente. In figuur 9.1 is dit zoekgebied opgenomen.

Figuur 9.1 Watergangen, zwemwater en zoekgebied voor het meer vasthouden van water in de gemeente Nijkerk

Ten westen van Nijkerk bevindt zich een waterwingebied. Zie bovenstaande kaart.

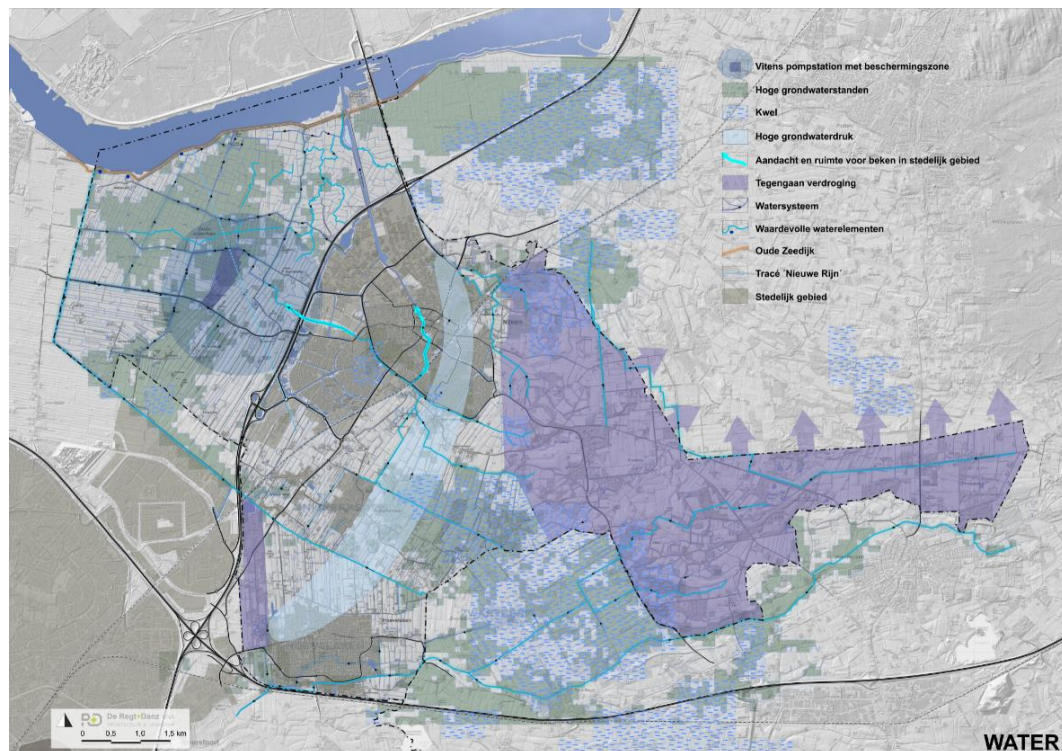
Wanneer je binnen de boringsvrije zone wilt boren of graven dan dient deze activiteit gemeld te worden. De boringsvrije zone is mede aangewezen ten behoeve van de beschermde kleilaag in de bodem. Voor de beoogde nieuwbouwwijk Doornsteeg kan dit relevant zijn, met name voor het al dan niet gebruik van bodemwarmte.

Figuur 9.2 Boringsvrijzone en grondwaterbeschermingszone in de gemeente Nijkerk

Rioleringsstelsel

Afvalwater van de gemeente Nijkerk wordt deels samen met hemelwater via rioolleidingen naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Nijkerk getransporteerd. Het gezuiverde water wordt vervolgens afgestroomd via de Arkervaart naar de Randmeren. In het merendeel van de gemeente ligt een gemengd rioolstelsel. In de jaren '90 is begonnen met de aanleg van een gescheiden stelsel. Het hemelwater dat in het stedelijk gebied van Nijkerk valt wordt verwerkt en afgevoerd richting oppervlaktewater of infiltreert rechtstreeks in de bodem. De Brede Beek, de Arkervaart, de Hoevelakens beek en de Laak voeren het hemelwater af.

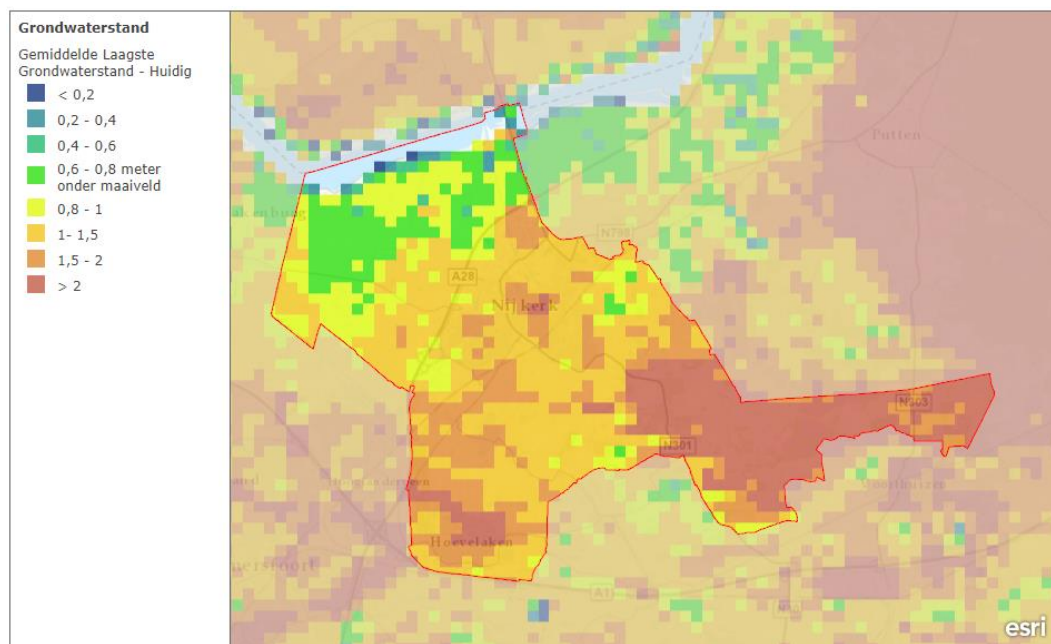
Figuur 9.3 Watersysteemkaart van de gemeente Nijkerk

Grondwaterstanden

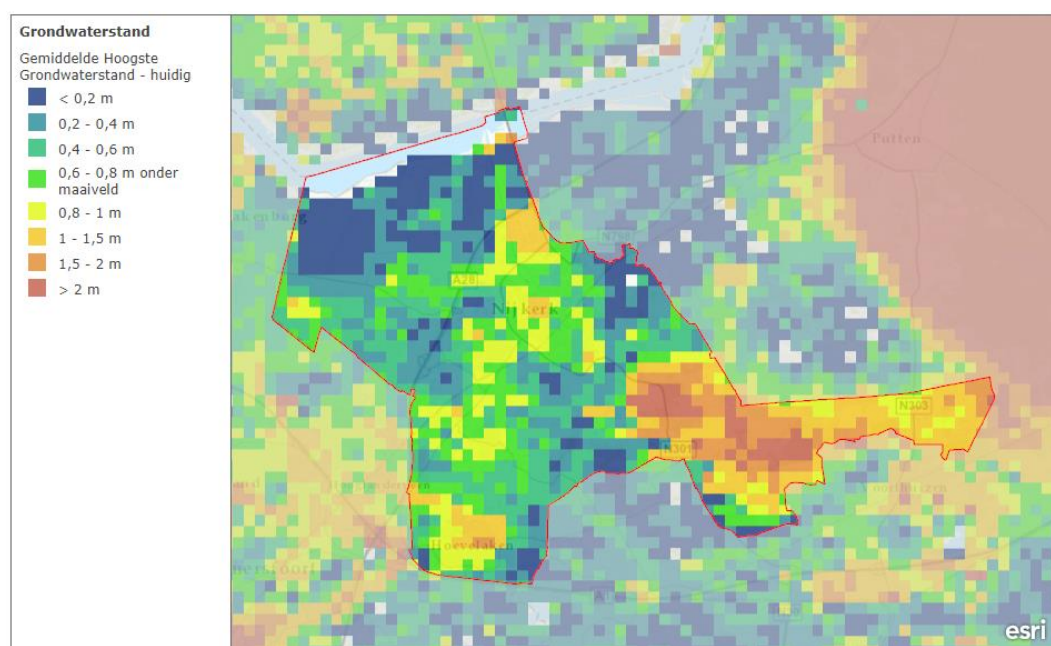
Grondwaterstanden zijn van belang voor onder andere drinkwaterwinning, natuur en de watervoorziening van de landbouw. Er is onderscheid tussen diep en ondiep grondwater. Diep grondwater is met name voor de drinkwaterwinning van belang. Ten westen van de A28 ligt een drinkwaterwingebied met bijbehorende beschermingszone.

Het ondiepe grondwater is van belang voor natuur en landbouw. Dit wordt direct beïnvloed door regenval en het lokale watersysteem. In periode van droogte kan het waterschap een beregeningsverbod instellen, waardoor de opbrengst van gewassen in gevaar komt. Natuur die afhankelijk is van voldoende drinkwater kan hierdoor verdroging en in het ergste geval volledig verdwijnen (omvorming van de natuur). De kaart met de gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG) geeft een indicatie van hoe ver het grondwater weg kan zakken in droge perioden.

Hoge grondwaterstanden kunnen juist leiden tot overlast in de omgeving. Als het grondwater dicht onder het maaiveld zit is het waterbergend vermogen van de ondergrond beperkt. Bij hevige regenval blijft het water dan aan de oppervlakte staan. In stedelijk gebied of bij infrastructurele voorzieningen kan dit overlast veroorzaken.

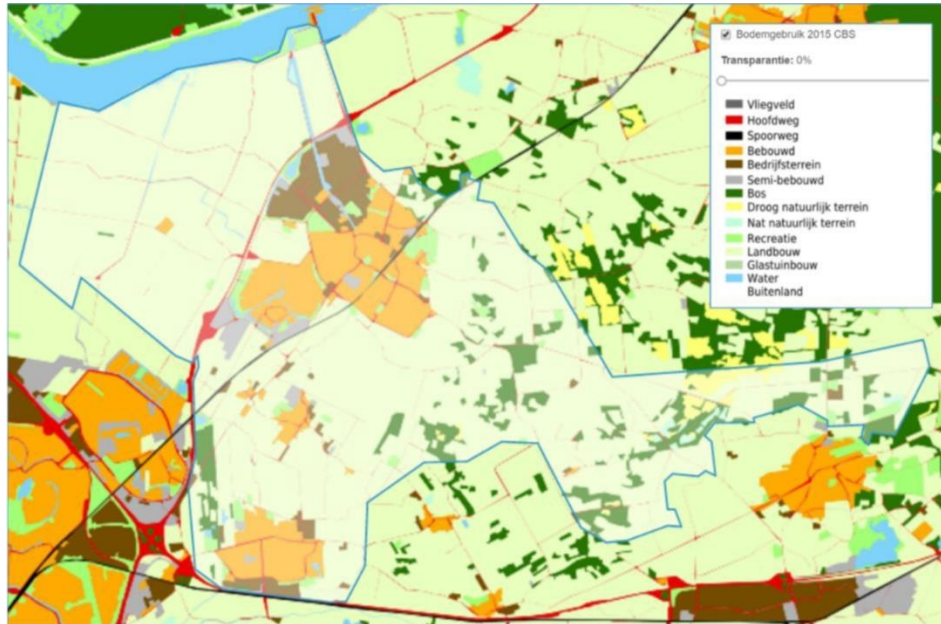
Figuur 9.4: gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG)

Figuur 9.5: gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG)

Bodemgebruik

Er zijn een aantal type bodemgebruiken die in Nijkerk met name voorkomen. Dit is bebouwd gebied, hieraan is ook duidelijk het beeld te herkennen waarbij de drie kernen binnen de gemeente naar voren komen. Daarnaast wordt veel grond ingezet voor het gebruik als Landbouw gebied. Zie onderstaande kaart voor het verdere bodemgebruik binnen het gebied.

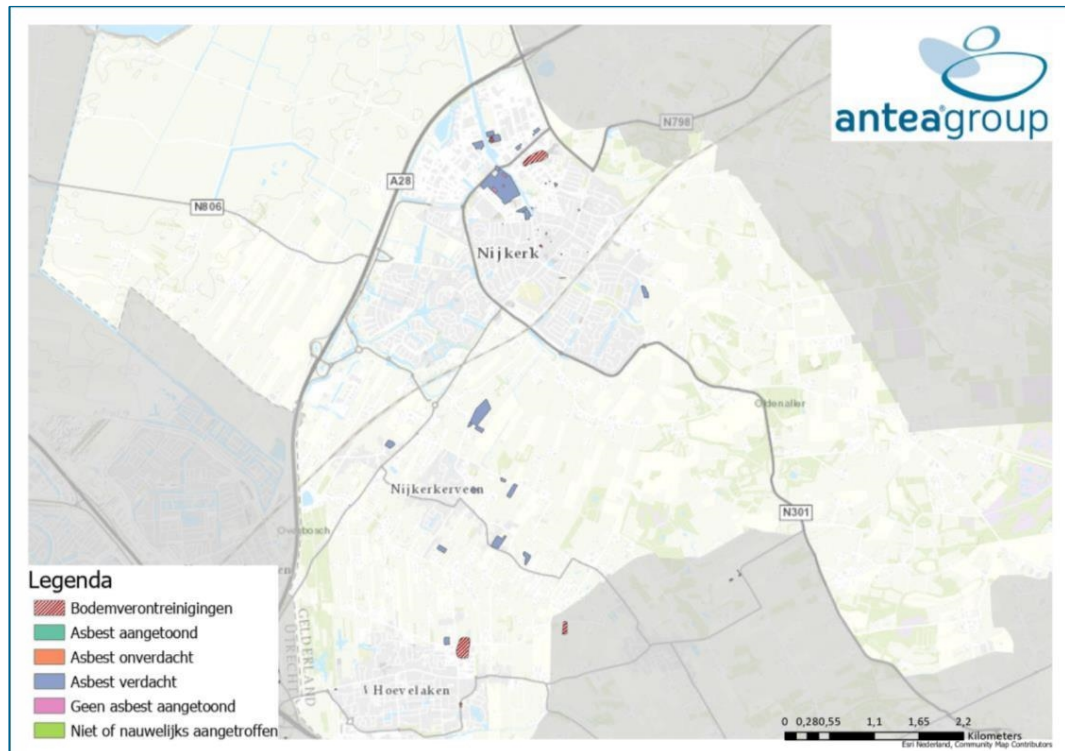

Figuur 9.6 Bodemgebruik binnen de gemeente Nijkerk

Bodemkwaliteit

De kwaliteit van de bodem is van belang voor mens en natuur. Bodemverontreinigingen kunnen gezondheidsrisico's met zich mee brengen en vormen een gevaar voor de natuur.

Verontreinigingen in de bodem kunnen via het grondwater verspreid worden en uiteindelijk ook het diepe grondwater bereiken, waar het een gevaar vormt voor de drinkwatervoorziening.

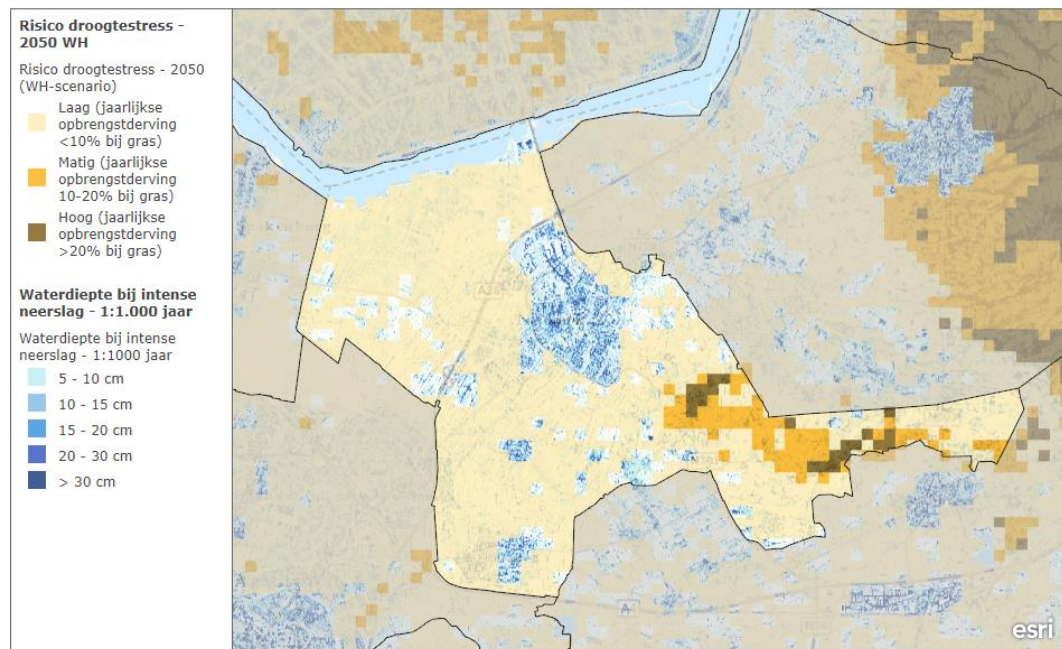

Figuur 9.7 Bekende bodem- en asbestverontreinigingen in de gemeente Nijkerk

9.2 Trends en ontwikkelingen

Met het oog op de klimaatveranderingen is de verwachting dat er langere droge periodes zijn en grotere pieken in extreme neerslag van korte duur. Dit is ook te zien in de bovenstaande kaart. Daarin is te zien dat de kans op droogtestress alleen maar zal toenemen.

De landelijke trends voor watermanagement zijn gerelateerd aan klimaatverandering en beleid om de leefomgeving daarop in te richten (klimaatadaptatie). In alle KNMI'14-klimaatscenario's blijkt dat in de toekomst vaker hevige neerslag verwacht wordt. In de zomer kan vaker kortdurende hevige neerslag optreden en in de winter is er meer kans op langdurige neerslag. Als gevolg hiervan kan wateroverlast optreden. Wateroverlast als gevolg van kortdurende hevige neerslag komt met name voor in bebouwde gebieden. Bij piekbuien kan het riool het water niet meer allemaal afvoeren. Het verzamelt zich in de lage delen op straat. Om schade aan gebouwen als gevolg van klimaatverandering te voorkomen moet waterberging worden gecreëerd.

Figuur 9.8 Risico op droogtestress en de waterdiepte bij intense neerslag (1:1.000 jaar)

Tevens worden in de toekomst drogere en warmere zomers verwacht. Dit zal leiden tot toenemende hittestress in steden en schade aan groen, door te weinig hemelwateraanvoer en daling van grondwaterstanden. Dit risico op droogtestress voor landbouw en natuur is in de Klimaateffectatlas in beeld gebracht (figuur 9.8).

9.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

De laatste jaren staat de (drink)watervoorraad steeds meer in de belangstelling. Het grootste deel van de taken voor 'water' ligt bij het waterschap en/of de provincie. Maar de gemeente kan hier een bijdrage aan leveren door in de omgevingsvisie rekening te houden met de kwetsbare gebieden en de aandachtspunten voor bodem en water.

Water	Door hemelwater gescheiden af te voeren en lokaal te infiltreren kan de gemeente bijdragen aan een robuust watersysteem voor mens en natuur
Bodem	In en rond het stedelijk gebied van de gemeente Nijkerk zijn diverse (risico's op) verdachte locaties aanwezig. Dit vormt een aandachtspunt bij eventuele werkzaamheden of (verandering van) grondwaterstromen.

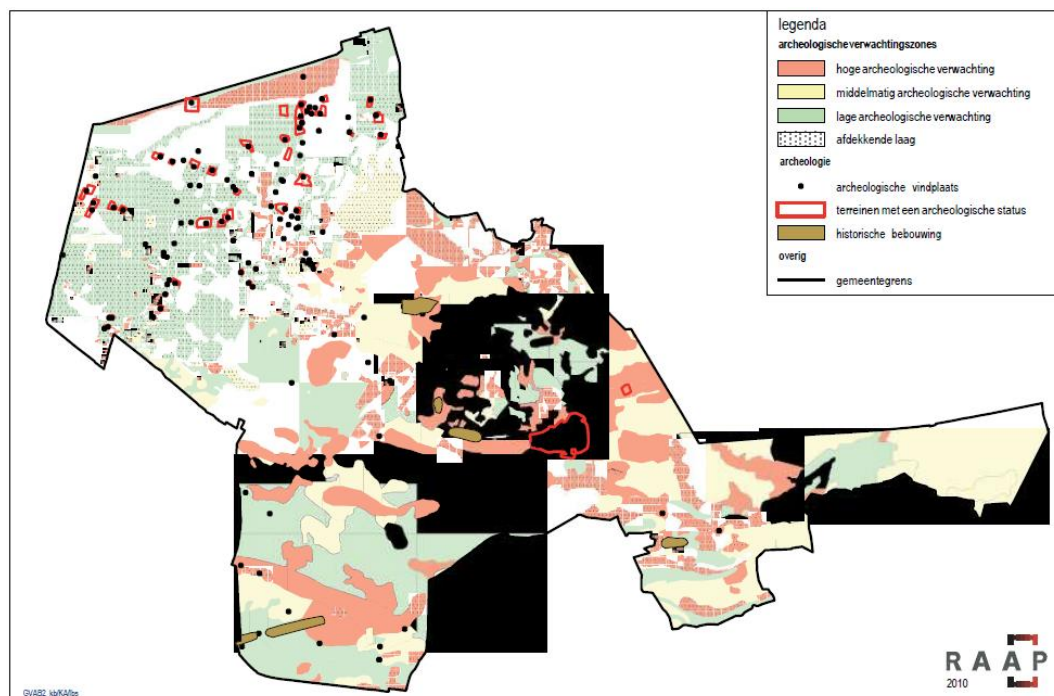
10 Historisch kapitaal

Aan de hand van de indicatoren architectuur, historische-geografische structuren en archeologische vondsten zijn de huidige situatie, trends en ontwikkelingen en de aandachtspunten voor het thema cultureel erfgoed beschreven.

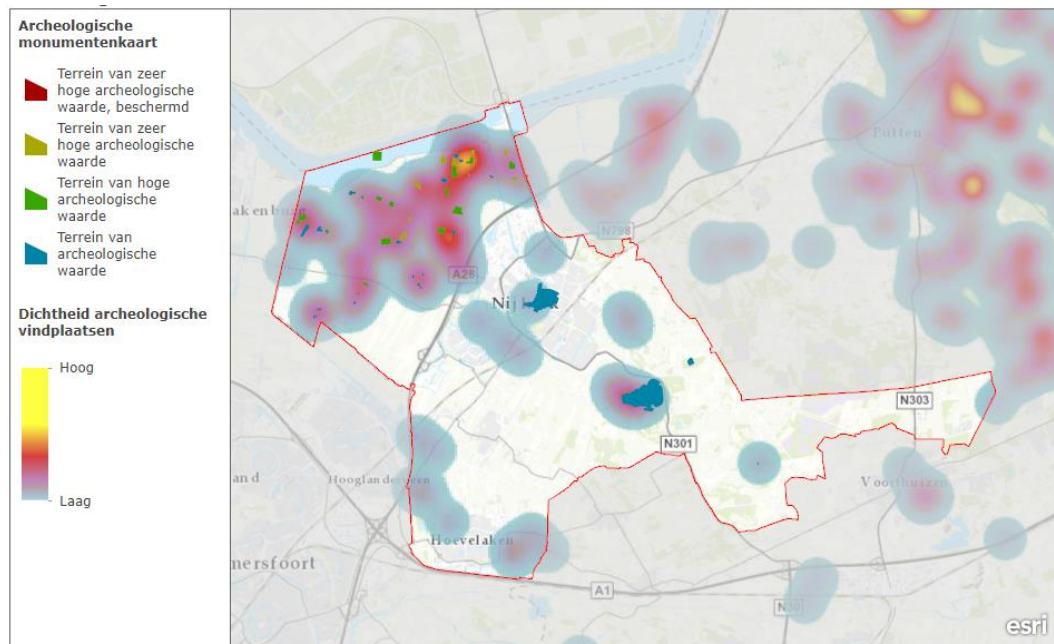
10.1 Huidige situatie

Archeologische waarden

Op basis van de vondstdichtheid per gebied kunnen archeologische waarden aan een gebied worden gegeven. Binnen de gemeente Nijkerk zijn dan ook verschillende gebieden aan te wijzen met een archeologische waarde. Deze waarden rijken van 'terrein van archeologische waarde' tot 'terrein van zeer hoge archeologische waarde'. De archeologische waarden van de gemeente Nijkerk zijn onderzocht door RAAP Archeologisch Adviesbureau BV. Hieruit komt naar voren dat in de gemeente Nijkerk 47 AMK terreinen geregistreerd staan. Deze AMK-terreinen zijn terreinen/vindplaatsen waar een archeologische status aan is toegekend door de rijksoverheid. Deze plekken zijn vanwege de archeologische waarden opgenomen in het Centraal monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. Duurzaam behoud wordt voor deze terreinen in principe nagestreefd. Naast de AMK-terreinen zijn er dertien vindplaatsen aangewezen als gemeentelijk archeologisch monument. Er is gedeeltelijk overlap tussen de gemeentelijke archeologische monumenten en de AMK-terreinen. Onderstaande kaart toont de archeologische waarden in de gemeente Nijkerk.

Figuur 10.1: Archeologische waarden gemeente Nijkerk (bron: RAAP, 2014)

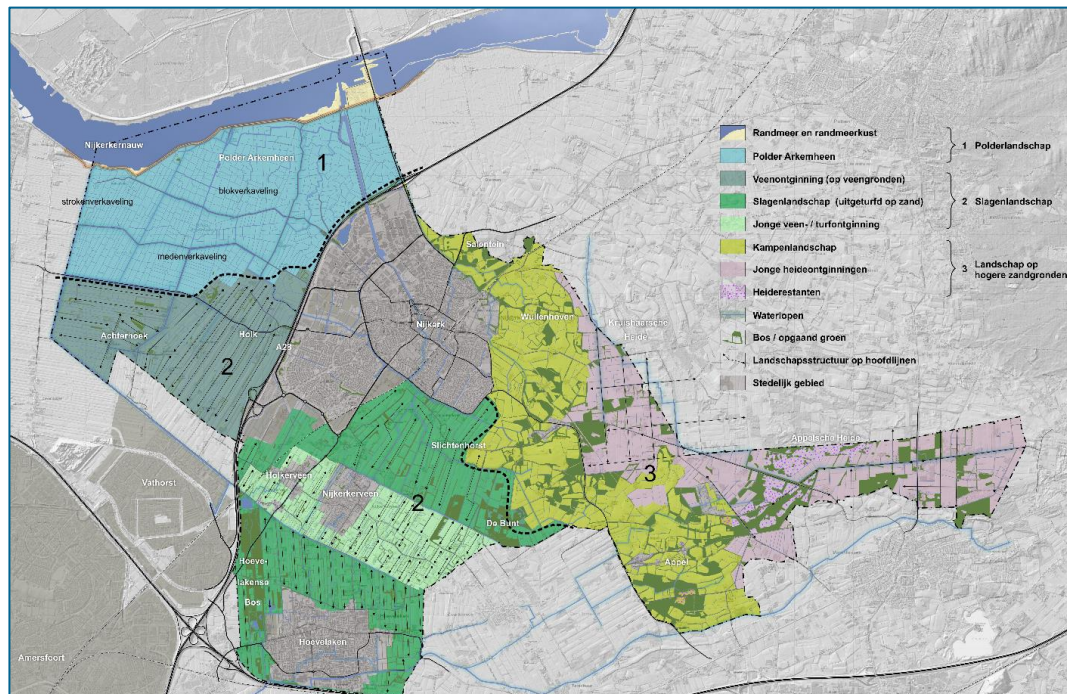
Figuur 10.2 Terreinen van archeologische waarde en dichtheid van archeologische vindplaatsen (bron: open data provincie Gelderland)

Landschappelijke waarden

Het buitengebied van Nijkerk heeft een bovengemiddeld hoge cultuurhistorische waarde, omdat de inrichting van deze gebieden al eeuwen vrij constant is. De oude opzet met historische ontginningstypen is nog vrij goed als zodanig herkenbaar omdat deze niet onder invloed van ruilverkaveling hebben gestaan. Om die reden zijn een veelheid aan ontginningstypen (kampontginningen, heideontginningen en restanten vochtige heide, polderontginningen in het noorden en veenontginningen in het zuidwesten) nog tamelijk goed herkenbaar. Figuur 10.1 toont de aanwezige landschapstypen. Als bijzondere uitingen van deze agrarische ontginningen zijn de cultuurhistorische kernkwaliteiten gedefinieerd. Deze bestaan voor een groot gedeelte uit de meest sprekende vormen van bovenstaande ontginningstypen:

- De polder Arkemheen is één van de oudste polders van Nederland. Het gebied is niet ruilverkaveld en het historisch cultuurlandschap is nog goed bewaard gebleven. In het gebied komen onregelmatige blokverkavelingen, strokenverkavelingen en regelmatige medenverkavelingen voor. Naast de verkavelingen zijn de Zeedijk, het wegenpatroon en de loop van beken en ontwateringssloten waardevolle cultuurhistorische elementen.
- Landgoed Hoevelaken is gelegen in het slagenlandschap dat sinds de 12e eeuw door ontginning is ontstaan. Eén ontginningstrook is geheel door Huize Hoevelaken en bijbehorend landgoed ingenomen. Het bos is een aangelegd bos met lanen, paden, vijvers en laanbeplanting.
- Buurtschap Appel is een gaaf bewaard buurtschap in een kampenlandschap. Goed herkenbaar zijn de dekzandruggen, kampen, houtwallen, slingerende wegen en bosjes en monumentale boerderijen.

- Het lint van Slichtenhorst verbindt het westelijke slagenlandschap met lange evenwijdige strookvormige verkaveling en het kleinschalige kampenlandschap. Bijzonder zijn de vijf rijksmonumentale boederijen.

Figuur 10.1: Aanwezige landschapstypen

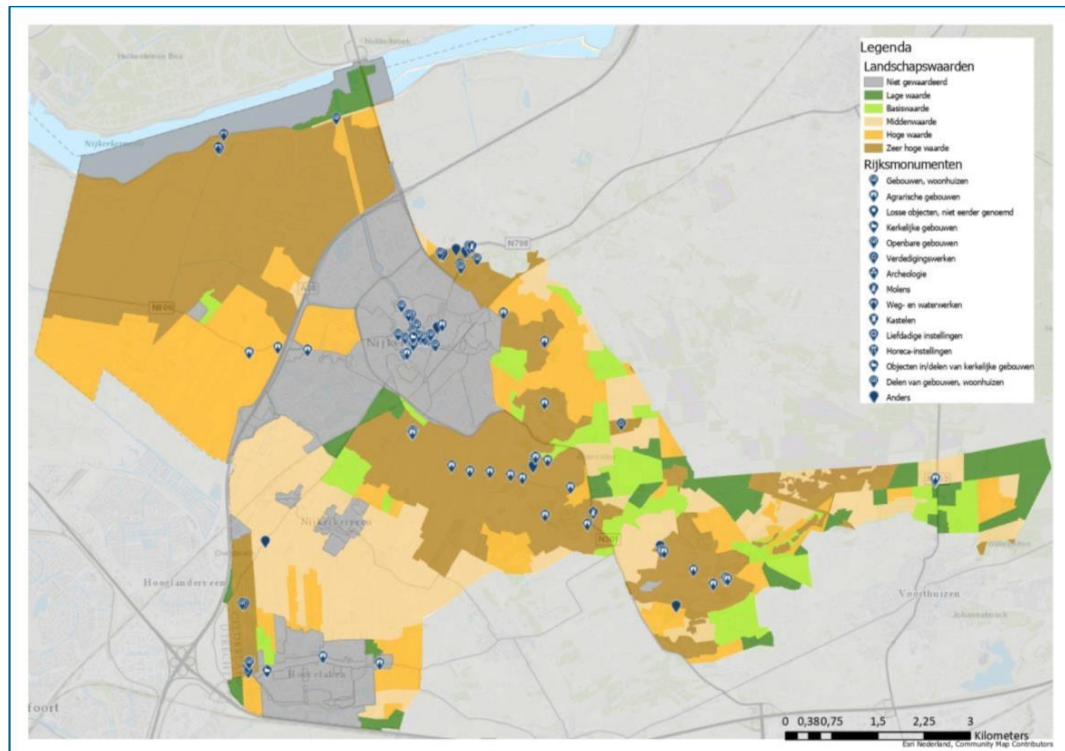
Bouwhistorisch waarden

Bouwhistorische waarden komen het best tot uiting in de binnenstad van Nijkerk.

De gemeente Nijkerk heeft in haar Nota Eigenheid & Karakter de cultuurhistorische structuren gewaardeerd en heeft in dat kader vijf gebieden gedefinieerd die tot de cultuurhistorische kernkwaliteiten behoren, te weten:

- Polder Arkenheem;
- Buitenplaats de Berencamp
- Buitenplaats de Salentein
- Landgoed Huize Hoevelaken en het Hoevelakense bos
- Historische binnenstad van Nijkerk

De binnenstad van Nijkerk herbergt de meeste bouwhistorische waarden (en behoort op grond van Nota Eigenheid & Karakter tot de “parelgebieden” van de gemeente). De structuur van de oude stad is goed herkenbaar. In het bijzonder waardevol zijn de kerk met witte toren en de overgang naar de Arkervaart, met de havenkom waar de ambachtelijke bedrijfszone met zijn industriële architectuur laat zien waar het economische hart van Nijkerk in de afgelopen eeuwen lag. Figuur 10.2 toont de in de gemeente aanwezige rijksmonumenten. Rijksmonumenten buiten Nijkerk wijzen voornamelijk op de aanwezigheid van agrarisch waardevolle bebouwing. De rode lijn wijst op de ligging van de in WOII aangelegde Pantherstellung. De ruimtelijke weerslag van deze linie is beperkt.

Figuur 10.2: Rijksmonumenten en landschapswaarden in gemeente Nijkerk

10.2 Trends en ontwikkelingen

Voor cultuurhistorische elementen zoals rijksmonumenten en molens is functieverlies een belangrijke ontwikkeling. Oude gebouwen zoals kastelen, molens maar ook kerken verliezen steeds vaker hun originele functie. Het beheer en onderhoud komt hierdoor nog wel eens in het geding. Het behouden en beschermen van monumenten wordt een grote kostenpost voor gemeenten, doordat er geen verdienmodel of exploitatie tegenover staat. Voor de gemeente is het daarom van belang om te kijken naar passende nieuwe functies voor deze monumenten. Dit kan ook de belevingswaarde vergroten.

Verduurzaming van monumenten is ook een punt van zorg. Oude gebouwen zijn vaak niet of minder goed te verduurzamen. Isoleren of het aanbrengen van zonnepanelen tasten al snel het aanzicht van gebouwen aan. Bij de opgave voor verduurzaming van de gebouwde omgeving verdienen monumenten bijzondere aandacht.

Voor het landschap gelden dezelfde trends en ontwikkelingen als voor natuur (hoofdstuk 7). Toenemende ruimtevraag van het stedelijk gebied en de groei van activiteiten in het buitengebied zetten de kwaliteiten van het landschap onder druk.

10.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

In de omgevingsvisie is het belangrijk dat er rekening gehouden wordt met de in stand houding van de culturele en archeologische waarden in het gebied. Gemeentelijk beleid dient erop te sturen dat deze waarden in stand blijven.

Cultuurhistorie	• Functieverlies van monumentale gebouwen • Verduurzaming van monumenten
Landschap	• Druk op landschappelijke kwaliteiten door ruimtebeslag en toenemende activiteiten in het buitengebied

11 Wonen

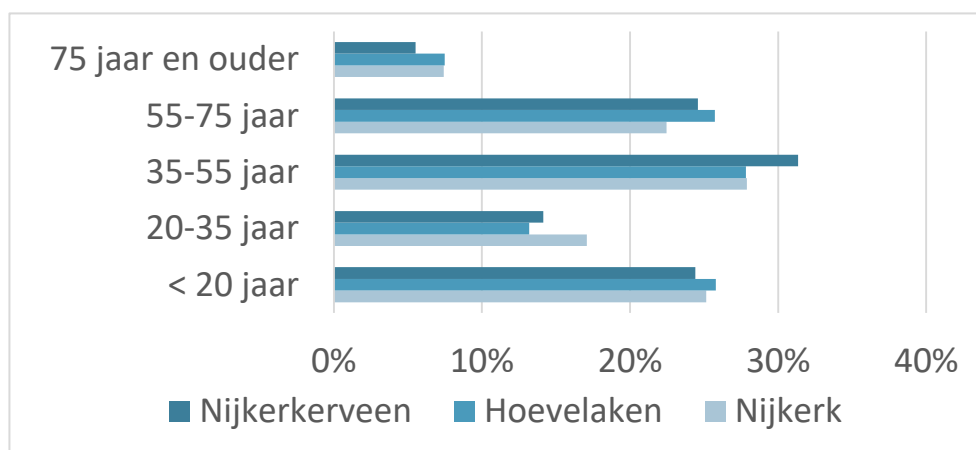
De schaarste op de woningmarkt die vrijwel door heel Nederland te zien is, is ook in de gemeente Nijkerk aan de orde. Naar verwachting blijft de woningbehoefte ook in Nijkerk de komende jaren aanhouden. Dit hoofdstuk beschrijft het thema 'wonen' aan de hand van de balans van de woningvoorraad en de kwaliteit van woningen in de gemeente Nijkerk.

11.1 Huidige situatie

Een goede woningvoorraad kenmerkt zich door de juiste balans tussen vraag en aanbod. Het gaat hierbij niet direct om het aantal woningen, maar juist om de verdeling van de type woningen. Past het aanbod van woningen bij de vraag, de wensen van de inwoners. Ontwikkelingen in de bevolkings- en huishoudenssamenstelling vraagt om aanpassing van de woningvoorraad.

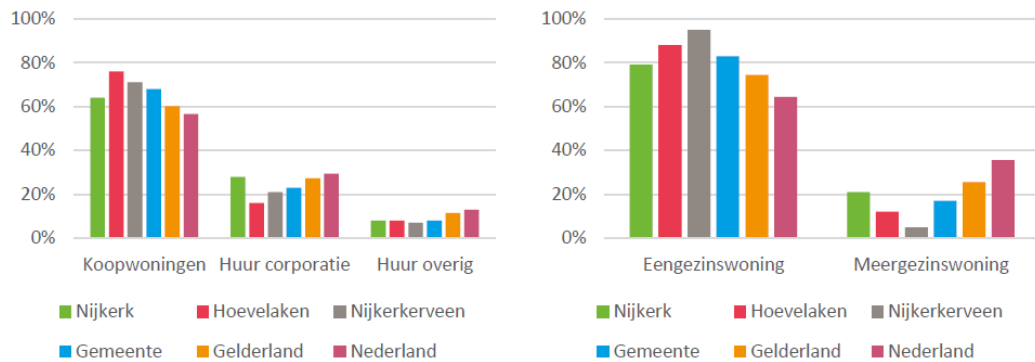
Gemeente 2019 (CBS)	
< 20 jaar	10.785
20 -35 jaar	7.230
35 – 55 jaar	11.320
55 – 75 jaar	9.895
> 75 jaar	3.295
Totaal	42.525

In het onderstaande figuur is te zien dat de verdeling van inwoners per leeftijdscategorie in de drie kernen ongeveer gelijk is. De grootste groep betreft de leeftijdscategorie van 35-55 jaar en de kleinste groep 75 jaar en ouder. Daarnaast is het opvallend dat de groep 20-35 jaar ook kleiner is. Daarmee valt te concluderen dat het percentage starters kleiner is binnen de gemeente Nijkerk.

Woningvoorraad in balans

Om inzicht te krijgen in de woningvoorraad wordt gekeken naar het totaal aantal woningen, de verdeling van de woningtypen, de voorraad koop/huurwoningen en de gemiddelde vraagprijs van de woningen in de gemeente Nijkerk.

Figuur 11.1: Verdeling woningvoorraad per woonkern (CBS 2019)

Gemeente Nijkerk beschikt in totaal over 17.125 woningen (CBS, 2019). Het grootste percentage woningen in Nijkerk is een koopwoning. De kern Hoevelaken beschikt over het kleinste aandeel huur (corporatie) woningen; Nijkerk heeft het grootste aandeel huurwoningen. De gemiddelde WOZ-waarde van de woningen in gemeente Nijkerk is € 285.000 (CBS, 2018) en de gemiddelde vraagprijs van de aangeboden woningen is € 433.000 euro. Om inzicht te krijgen in de daadwerkelijke voorraad van koop/huurwoningen zijn oudere beschikbare gegevens gebruikt.

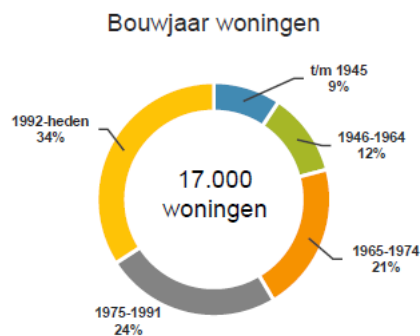
Regio (CBS 2018)	Totale woningvoorraad	Bewoonde woningen	Niet bewoonde woningen	Totaal Koop	Bewoond koop	Niet bewoond koop	Totaal Huur	Bewoond huur	Niet bewoond huur
Nijkerk	16 669	16 173	496	11 347	11 138	209	5219	4 966	253

Van de leegstaande woningen in gemeente Nijkerk is ruim 50% een huurwoning.

Kwaliteit woningen

Naast de woningvoorraad is ook de kwaliteit van de woningen van belang. Het is belangrijk dat woningen prettig en gezond zijn om in te leven. Een gezond en aangenaam binnenklimaat is van groot belang. De energetische kwaliteit zegt iets over de energieprestaties van de woningen en de mogelijkheid voor besparing. Daarnaast is de levensloopbestendigheid van woningen een twee belangrijk aspect voor de woningkwaliteit. Het gaat hierbij om de mate waarin de woningvoorraad geschikt is voor meerdere levensfasen van bewoners.

Hoe recenter een buurt ontwikkeld is, hoe energiezuiniger het vastgoed van deze buurt is. Daarnaast is dit vastgoed ook gemakkelijker klaar te maken voor nieuwe vormen van energievoorzieningen, bijvoorbeeld all-electric.

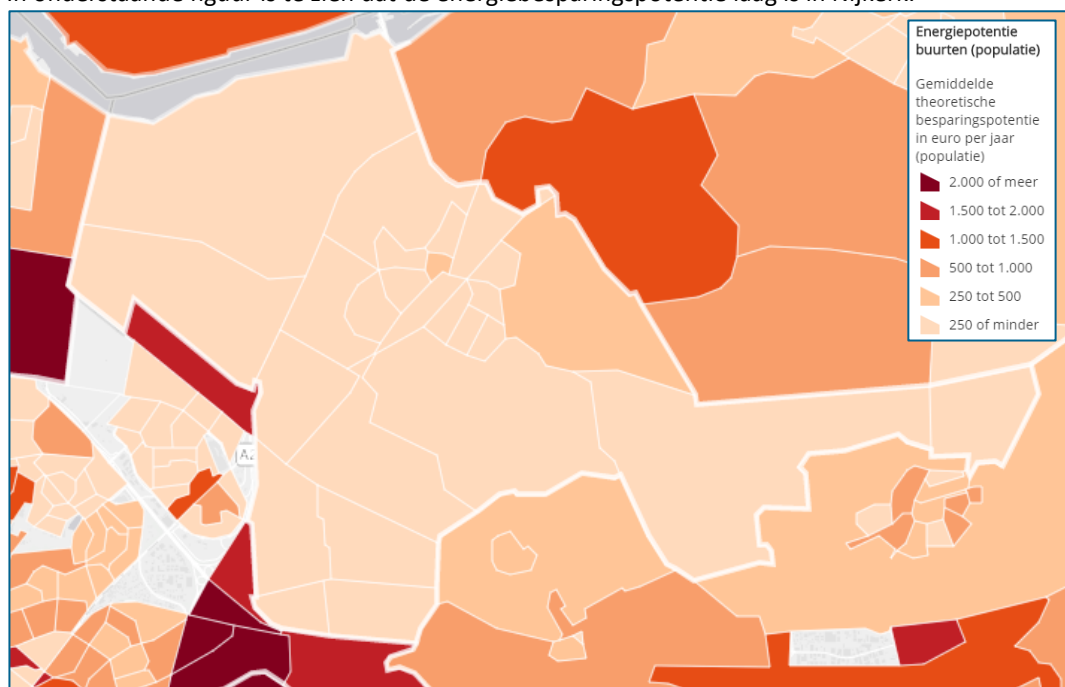

Figuur 11.2: Bouwjaar woningen (bron: Rapport gemeente Nijkerk Aardgasvrij, maart 2019)

Het bouwjaar van de woningen in Nijkerk is zeer gevarieerd. Toch is meer dan één derde van de woningen jonger dan 30 jaar. Deze woningen hebben veelal een goed bouwkundige kwaliteit, wat ook positief is voor de verduurzamingsopgave van de gemeente Nijkerk.

Het CBS heeft in kaart gebracht hoeveel particuliere koopwoningen in de gemeente Nijkerk in aanmerking komen om energiebesparende maatregelen toe te passen. Bij deze filtering zijn er een aantal criteria voor de koopwoningen in deze buurten: het besteedbaar inkomen van het huishouden is normaal tot hoog, de kostwinnaar is tussen de 25-64 jaar oud, de woning heeft een normaal tot hoog gasverbruik, de woning heeft een relatief laag wooncomfort.

In onderstaande figuur is te zien dat de energiebesparingspotentie laag is in Nijkerk.

Figuur 11.3 Gemiddelde energiebesparingspotentie van koopwoningen (bron: CBS 2017)

In het woningmarktonderzoek Nijkerk wordt het huidige woningaanbod voor ouderen met zorg weergegeven.

Soort	Aanbod	Ambitie aanbod 2035
Geclusterd wonen met 24 uren zorg	288	440
Geclusterd wonen met zorg nabij	239	685
Geclusterd wonen zonder zorg	Geen exacte cijfers beschikbaar	675
Levensloopgeschikte woningen	Geen exacte cijfers beschikbaar	6015 woningen voor ouderen met lichte zorgvraag

Met nieuwbouw is het van belang om na te denken over het realiseren van levensloopgeschikte woningen. De huidige doelgroep voor deze woningen woont nu in een reguliere woning. De meeste woningen zijn met enkele aanpassingen goed bewoonbaar voor mensen met een lichte zorgvraag. Naast het realiseren van levensloopbestendige woningen bij nieuwbouwontwikkelingen, kan hier ook een grote slag geslagen worden door bestaande woningen hiervoor aan te passen.

11.2 Trends en ontwikkelingen

Verduurzamen woningen

De energievoorzieningen van woningen veranderen, veel alternatieven zijn al op de markt en ook woningeigenaren en woningcorporaties zijn zich er van bewust dat duurzame alternatieven de nieuwe manier is om het huis van energie te voorzien. Meer informatie over dit thema komt terug in hoofdstuk 8 Energie & Grondstoffen.

De huurmarkt

Door kabinetten Rutte 1 en 2 zijn er in de huurmarkt een aantal ingrijpende systeemwijzigingen doorgevoerd. Zo is de hypotheekrenteaftrek ingeperkt, hebben verhuurders te maken gekregen met een verhuurdersheffing en is een reeks nieuwe wetten ingevoerd. Ook zijn sinds 2011 de regels rondom sociale huurwoningen aangescherpt. De instroom van hogere inkomens naar de sociale huursector en het aantal dure scheefwoners is daardoor afgenomen, maar de druk op een alternatief voor de middeninkomens is toegenomen. Dit uit zich in een toename van de vraag naar goedkope en middel dure koopwoningen (prijsklasse tot € 200.000) en naar vrije sector huurwoningen met een prijs net boven de liberalisatiegrens.

Levensloopgeschikte woningen

Oudere mensen blijven steeds langer zelfstandig thuis wonen. Dit vraagt om aanpassing van de woning, zodat deze ook geschikt is voor mensen die slecht ter been zijn. Langer thuis blijven wonen zorgt er voor dat woningen minder snel beschikbaar komen. Omdat dit vaak om gezinswoningen gaat, belemmert dit de doorstroming op de woningmarkt.

Onder senioren bestaat de wens om, indien thuis blijven wonen niet meer mogelijk is, in de eigen wijk te kunnen blijven wonen. Dit vraagt om voldoende verzorgingstehuizen binnen (verspreid door) de gemeente Nijkerk.

Vestigers

Er is een sterk toegenomen aantal vestigers in de gemeente Nijkerk. Dit zijn met name jonge huishoudens en gezinnen vanuit Amersfoort. Jonge gezinnen zijn vaak op zoek naar een middeldure rij- of hoekwoning. Daarnaast is er grote vraag naar 2-onder-1 kap en vrijstaande woningen, vooral in Hoevelaken en Nijkerkerveen (autonome vraag).

Huishoudensprognoses (2019-2029)

In de afgelopen 10 jaar kwamen er gemiddeld 178 huishoudens per jaar bij. Met oog op de regionale woonagenda van Foodvalley zal er vraag zijn naar 1.750 tot 2.140 woningen in de aankomende 10 jaar. Dit komt neer op een gemiddeld aantal van 200 nieuwe woningen per jaar. Daarnaast is de verwachting dat de komende 10 jaar een bevolkingsgroei zal zijn naar ruim 45.000 inwoners in 2029 (Bevolkingsprognose 2019 – 2060, CBS).

11.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

De gemeente Nijkerk kent een grote opgave op het gebied van wonen. Niet alleen door de groei van het aantal inwoners, maar ook vanuit de regio is er grote vraag naar (nieuwe) woningen. De omgevingsvisie is het instrument om de hoofdlijnen voor het woonbeleid op te nemen.

Omvang woningvoorraad	• Er is op dit moment een grote vraag naar woningen in de regio, met name starterswoningen en het lage middensegment koop. Voldoende aanbod en passend bij de kwalitatieve vraag is een grote opgave voor de gemeente.
Kwaliteit van de woningen	• Om te voorzien in de trend van langer thuis blijven wonen, dienen woningen meer levensloopbestendig te zijn • In het kader van verduurzaming is de energetische kwaliteit van woningen een belangrijk aandachtspunt.

12 Werkgelegenheid

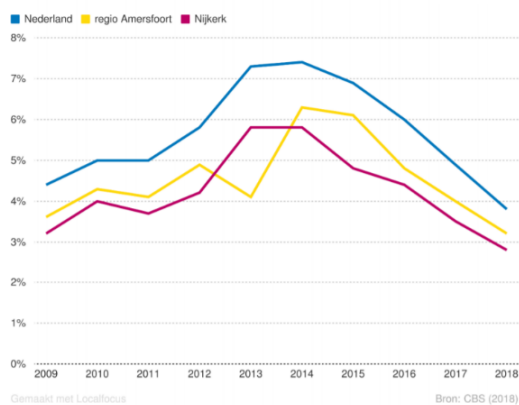
12.1 Huidige situatie

Momenteel kent Nederland een hoogconjunctuur, het gaat goed met de economie. De werkloosheid is laag en bedrijven kunnen niet genoeg (goed) personeel vinden. Dit heeft een positieve invloed op de werkgelegenheid. Echter betekent dit ook dat de economische groei wordt beperkt. Daarnaast kent Nederland steeds meer vergrijzing. De balans binnen de beroepsbevolking wordt hierdoor scheefgetrokken en de druk op de werkende bevolking neemt hierdoor toe.

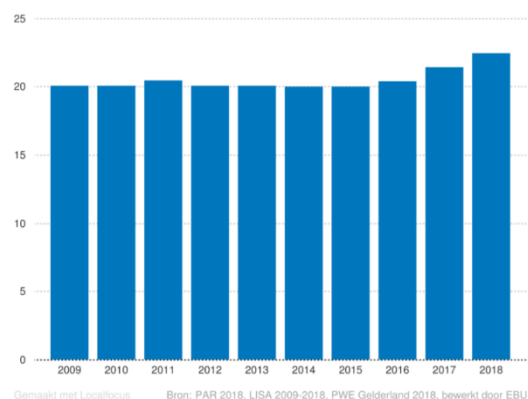
Omvang werkgelegenheid

Met name de laatste jaren (vanaf 2016) nam het aantal arbeidsplaatsen in Nijkerk toe naar ongeveer 23.500 arbeidsplaatsen in 2018. Ook nam in deze periode de werkloosheid sterk af.

Werkloosheid, gemeente, regio en Nederland
% van de beroepsbevolking

Werkgelegenheid per gemeente
Arbeitsplaatsen in duizendtallen, 2009 t/m 2018

Figuur 12.1 Economische monitor regio Amersfoort, Economic Board Utrecht

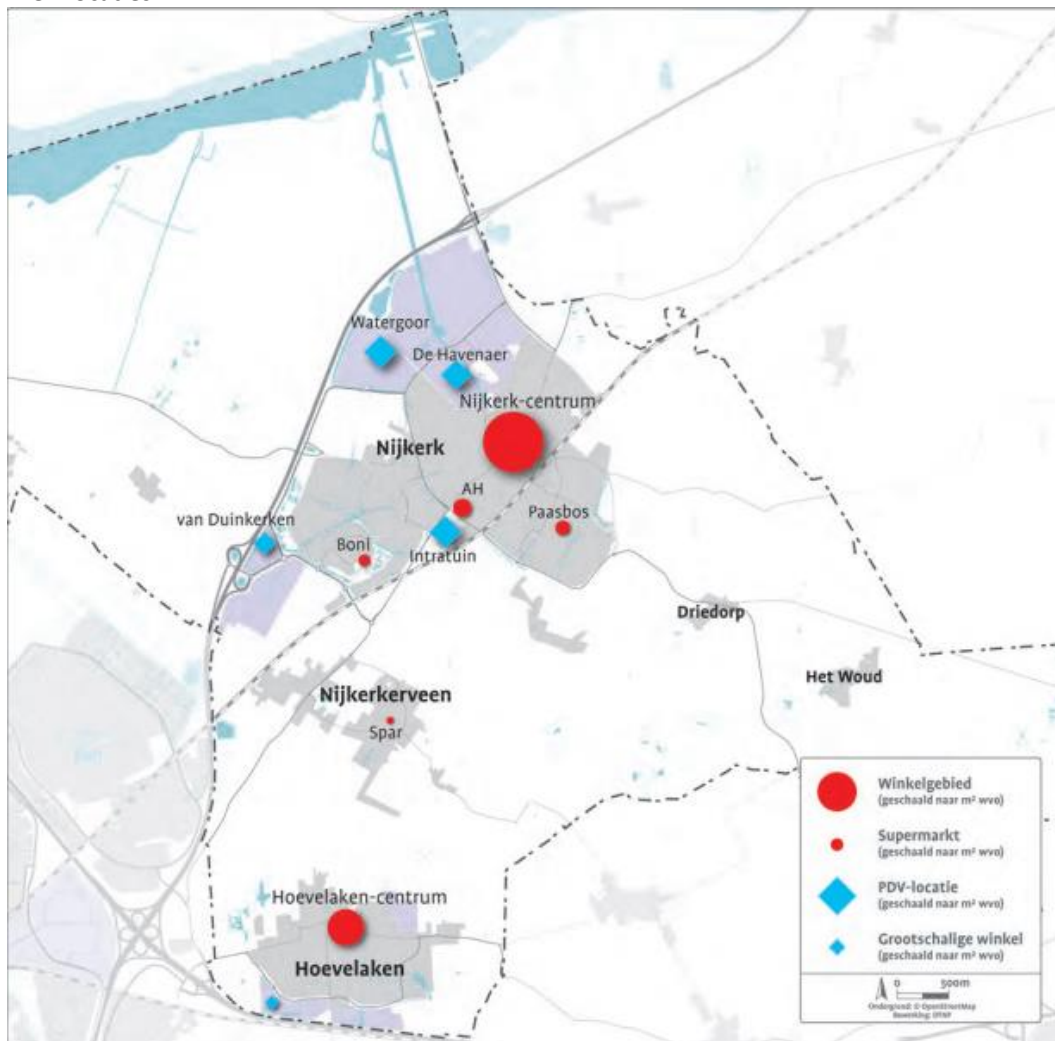
Tabel 1: Banen van werknemers Nijkerk (CBS 2014)

Bedrijfstak	Banen van werknemers (x 1000) (CBS 2014)
Alle economische activiteiten	17,62
Landbouw, bosbouw, visserij	0,20
Nijverheid en energie	3,89
Nijverheid (geen bouw) en energie	2,66
Commerciële dienstverlening	10,35
Handel, vervoer en horeca	6,69
Zakelijke dienstverlening	2,54
Overheid en zorg	2,51

Niet-commerciële dienstverlening	3,17
Cultuur, recreatie, overig	0,66

De gemeente Nijkerk is op dit moment bezig met de inventarisatie en revitalisatie van de bedrijventerreinen. Daarbij wil de gemeente inzicht krijgen in de vervangingsvraag of verplaatsingsvraag van bedrijven. Ook wordt hier rekening gehouden met de bovenregionale vraag. Op het huidige bedrijventerrein de Vlier is nog 16 ha uitgeefbaar terrein beschikbaar. Op de locaties rond de stations wil de gemeente inzetten op toevoeging of uitbreiding van lichte bedrijvigheid. Het uitgangspunten voor werkgelegenheid in de gemeente is om voldoende ruimte voor werken voor de komende 5-10 jaar te hebben, waarvan 50% op de verschillende bedrijventerreinen en de andere 50% verspreid door de gemeente.

Werklocaties

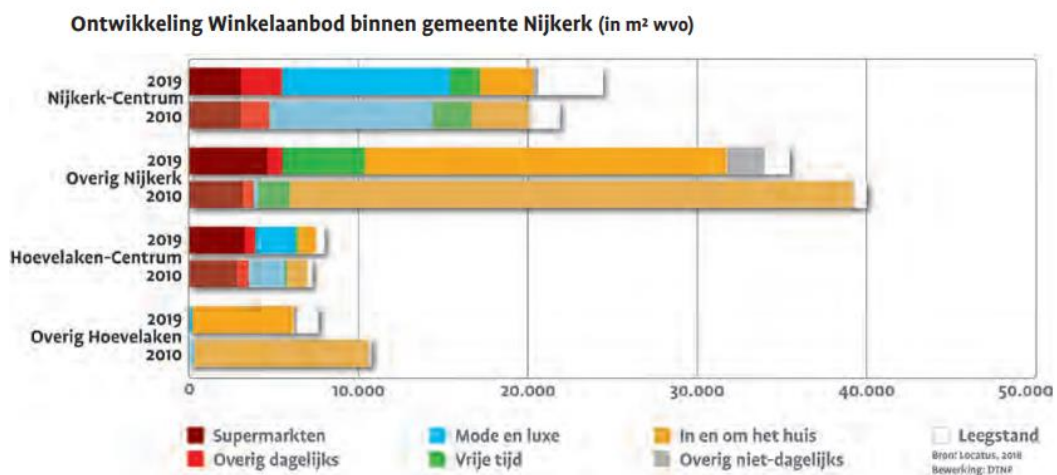
Figuur 12.1 Overzicht werklocaties in de gemeente Nijkerk (bron: Detailhandelsstructuurvisie gemeente Nijkerk 2019-2025)

Bedrijventerreinen

De werklocaties in de gemeente Nijkerk zijn via meerdere modaliteiten bereikbaar. De gemeente Nijkerk heeft een station deze is gelegen in de kern Nijkerk. Daarnaast lopen de A28 en de N301 door de gemeente heen. Ook de A1 is aanzienlijk goed bereikbaar en loopt net onder de gemeente Nijkerk door. Net ten zuid westen van de gemeente Nijkerk kruisen de A28 en de A1 bij knooppunt Hoevelaken. De bedrijventerreinen zijn gelegen aan snelweglocaties en te bereiken via de A28 of de A1. De werklocaties in de kern Nijkerk liggen op relatief grote afstand van het station (ca. 2 km). Voor de bedrijventerreinen onder Hoevelaken ligt station Hoevelaken zeer gunstig.

Detailhandel

De centrumgebieden zijn de belangrijkste locaties voor detailhandel in de gemeente Nijkerk. Het hoofdwinkelgebied is het centrum van Nijkerk. De helft van het aantal winkels is hier gevestigd. Ook horecavoorzieningen zijn hier nadrukkelijk aanwezig. In het centrum van Hoevelaken zijn ongeveer 30 winkels gevestigd, met name gericht op dagelijkse boodschappen. Nijkerkerveen is een buurtsupermarkt aanwezig, geflankeerd door enkele kleine voorzieningen.

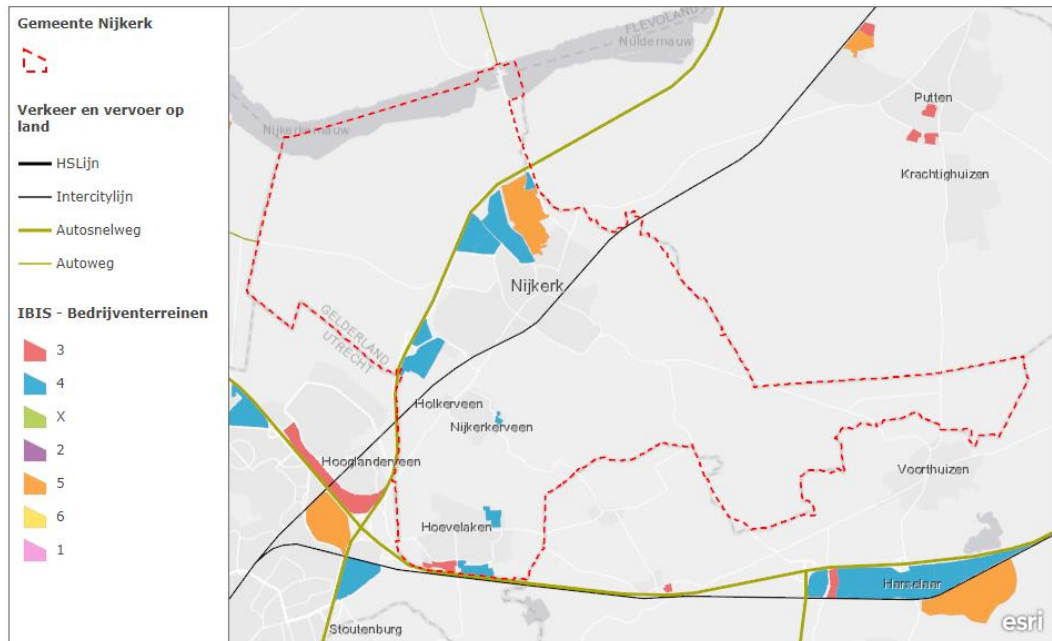

Figuur 12.2 Overzicht van het winkelaanbod in de gemeente Nijkerk (bron: Detailhandelsstructuurvisie gemeente Nijkerk 2019-2050)

In de detailhandelsstructuurvisie heeft de gemeente Nijkerk het beleid voor het winkelaanbod tot 2025 vastgelegd. De ambitie is om te zorgen voor een aantrekkelijke en heldere voorzieningenstructuur met een aangenaam ondernemersklimaat. Voor de ruimtelijke structuur ligt de focus op clustering van voorzieningen, waarbij zorgvuldig omgegaan wordt met de beperkte ruimte.

Afstand tot werklocaties

Gemiddeld reizen Nederlanders ruim 22 km (enkele reis) tussen woning en werkplaats, blijkt uit cijfers van het CBS (2017). De gemiddelde woonwerkafstand lag voor bewoners van de gemeente Nijkerk in 2016 gemiddeld op 21,3 km, iets onder het landelijk gemiddelde. Voor ruim 33% van de werknemers binnen de gemeente Nijkerk geldt dan ook dat de woonplaats de werkplaats is.

Figuur 12.2 Bedrijventerreinen in de gemeente Nijkerk

12.2 Trends en ontwikkelingen

Economie & arbeidsmarkt

De afgelopen jaren is de economie sterk gegroeid. Dit was ook terug te zien in de cijfers van werkloosheid en het aantal vacatures. De werkloosheid daalde in heel Nederland en vacatures worden maar moeizaam gevuld. Er is op dit moment krapte op de arbeidsmarkt. Dit kan omslaan op het moment dat het economisch minder gaat. Het aanbod aan werk neemt dan af, waardoor meer mensen thuis komen te zitten.

Door automatisering zullen veel arbeidsextensieve werkzaamheden worden vervangen. De nadruk van de economie komt steeds verder op diensten te liggen, waardoor de mismatch zal toenemen. Bovendien zijn er verschillende demografische ontwikkelingen die van invloed zullen zijn op de toekomstige arbeidsmarkt.

Detailhandel

Door verdere digitalisering, automatisering en het toenemende aandeel van online shoppen daalt de behoefte aan fysieke winkelruimte (detailhandel). Ontwikkelingen zoals webshops en pick-up points maken winkelen tot een individuele bezigheid, waarbij de traditionele winkelruimte steeds meer naar de achtergrond verdwijnt. De besteding van huishoudens per vierkante meter winkelruimte neemt ieder jaar af, terwijl de omzet per vierkante meter gelijk blijft of zelfs stijgt. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er steeds minder fysieke winkelruimte per huishouden nodig is; de behoefte aan winkels neemt af. Voor de gemeente Nijkerk is het van belang om in de centrumgebieden en op perifere detailhandelslocaties rekening te houden met de veranderende vraag naar winkelruimte.

Groeiende leegstand agrarische bedrijfsgebouwen

Er is in toenemende mate leegstand merkbaar bij agrarische bedrijfsgebouwen. Om hierop in te spelen is er vanuit de samenwerkingsregio FoodValley beleid opgesteld, die agrarische bedrijven in staat stelt om de bedrijfsvoering op een maatschappelijke en verantwoorde wijze te beëindigen. De verwachting is dat tot 2030 de regio zo'n 30 tot 40% aan agrarische bebouwing verloren gaat. Naast het beleid op functieverandering zijn ook andere oplossingen noodzakelijk in de omgang met het verlies aan agrarische bedrijfsbebouwing.

Groeiende afstand tussen wonen en werken

Reistijd wordt steeds minder als last gezien. Werken in de trein of bellen in de auto maken de reistijd niet direct tot verloren tijd. Een grote afstand of lange reistijd tussen wonen en werken wordt hierdoor steeds minder als probleem ervaren. Het zoekgebied voor een woning of een arbeidsplaats wordt dan ook steeds groter. Werkgelegenheid in de (directe) omgeving van de woning is wordt hierdoor minder bepalend in de keuzes van mensen.

12.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

Werkgelegenheid & arbeidspotentieel

- Op de arbeidsmarkt is een mismatch tussen het aanbod en de vraag naar werk. Voor de gemeente is het van belang om in te zetten op werkgelegenheid die aansluit bij het arbeidspotentieel van de gemeente
- Afname van de behoefte aan winkels en voorzieningen per inwoner

13 Opleiding & Inkomen

Zoals in het hoofdstuk vestigingsklimaat en werkgelegenheid al naar voren is gekomen, is opleiding en de diversiteit hiervan van belang voor het vestigingsklimaat van de gemeente. Daarnaast heeft opleidingsniveau doorgaans invloed op het gemiddelde inkomen. Dit hoofdstuk beschrijft het thema 'opleiding & inkomen' aan de hand van de aspecten vrij besteedbaar inkomen en opleiding en ontplooiingsmogelijkheden.

13.1 Huidige situatie

Vrij besteedbaar inkomen

Het vrij besteedbaar inkomen is een belangrijke pijler van de economie. Daarom is het belangrijk om de volgende indicatoren in kaart te brengen voor de gemeente Nijkerk. Dit is het inkomen dat overblijft na aftrek van levensonderhoud en belastingen.

In de onderstaande tabel zijn enkele gegevens over het gemiddelde inkomen weergegeven van de inwoners van gemeente Nijkerk (CBS 2015).

Aantal inkomensontvangers	30 400
Inkomen per inkomensontvanger	30,5 x 1000 euro
Personen met een laag inkomen	38%
Personen met een hoog inkomen	21%

Via vereniging eigen huis (VEH) is het inzichtelijk gemaakt wat de gemiddelde woonlasten in Nijkerk zijn (2018).

WOZ Waarde	€ 279.524 euro
OZB	€ 284 euro
Afvalheffing	€ 184 euro
Rioolheffing	€ 115 euro

Het gemeentelijk beleid kan indirect het vrij besteedbaar inkomen van inwoners beïnvloeden, door bijvoorbeeld heffingen of baatbelasting(en). Stringent afvalbeleid of investeringen in openbare ruimte kunnen leiden tot stijging van de vaste lasten van inwoners en daardoor een daling van het vrij besteedbaar inkomen. In de omgevingsvisie wordt hier op dit moment geen beleid voor opgesteld. Dit aspect wordt dan ook niet verder meegenomen in de beoordeling in het MER.

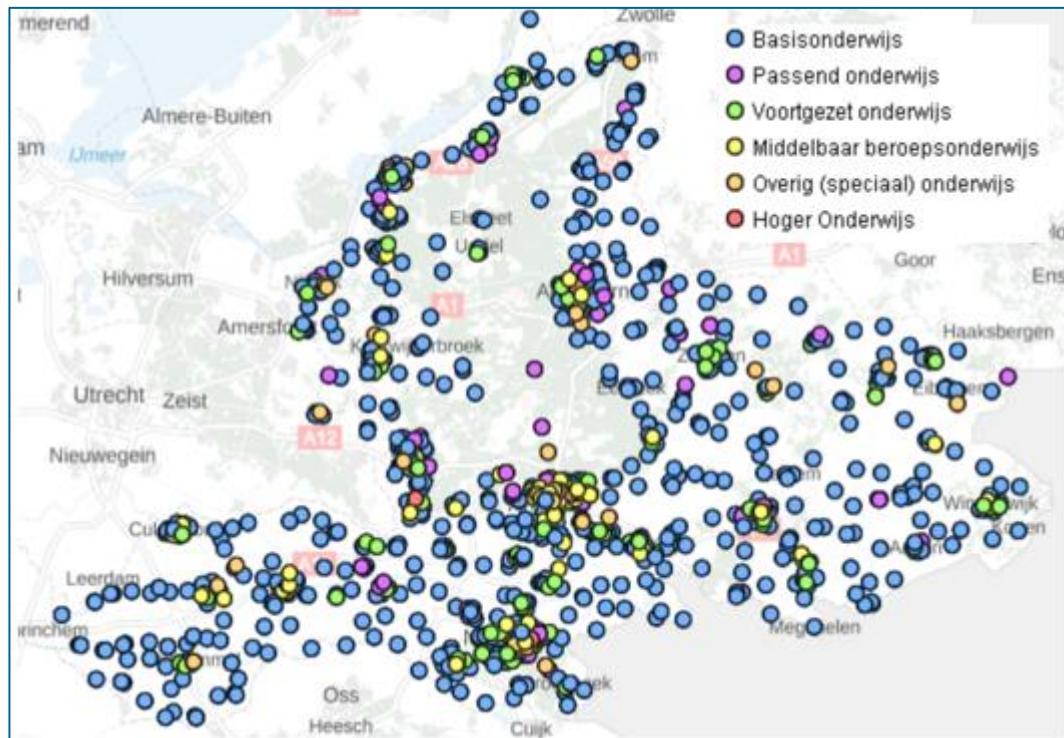
Opleidingen en ontplooiingsmogelijkheden

De ruimte en mogelijkheid voor scholing en opleiding is een belangrijk aspect voor de economie. Naast dat dit bijdraagt aan het vesting klimaat, is dit ook voor potentiële inwoners een aspect die meeweegt in de keuze om wel of niet naar Nijkerk te verhuizen.

Het percentage hoogopgeleiden in de gemeente Nijkerk is 23% in 2018 (Compendium voor de Leefomgeving). De definitie van hoogopgeleiden is hierbij een HBO- of WO-opleiding. In de

onderstaande kaart zijn de verschillende onderwijsinstellingen in de provincie Gelderland weergegeven op kaart.

Gemeente Nijkerk ligt grenst aan de provincie Utrecht. De onderwijsinstellingen in die omgeving zijn vanuit Nijkerk dan ook goed bereikbaar. Zo is er de universiteit van Utrecht en ook de hogeschool van Amersfoort.

Figuur 13.1 Overzicht van onderwijsvoorzieningen in de provincie Gelderland (bron: openbare data provincie Gelderland)

13.2 Trends en ontwikkelingen

Groei van de economie zwakt af

Afgelopen jaar is de wereldeconomie met 3 procent gegroeid. Dit is sinds de economische crisis van 2008 de kleinste groei die zich heeft voorgedaan in 10 jaar. De verwachting is dat de groei de komende jaren verder afzwakt. De kans op een recessie neemt hierdoor toe. Dit neemt een afname van de werkgelegenheid en de koopkracht met zich mee. Het vrij besteedbaar inkomen van inwoners zal hierdoor dalen.

Studeren wordt steeds duurder, jeugd blijft langer thuis wonen

Sinds de invoering van het leenstelsel is studeren voor jongeren fors duurder geworden.

Om de kosten te drukken blijven jongeren daarom steeds langer thuis wonen. Dit betekent dat er meer gevraagd wordt van het OV richting de hoge scholen en universiteiten. Vanuit de gemeente Nijkerk zijn veel hogescholen en universiteiten met maximaal een uur reistijd te bereiken. Nijkerk

is daarmee een aantrekkelijke gemeente voor jonge studenten om te (blijven) wonen. Voldoende werkgelegenheid voor deze jongeren is hierbij een aandachtspunt.

13.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

Dalende groei van de wereldeconomie	Om te kunnen ontwikkelen in de gemeente Nijkerk moet dit ook economisch haalbaar zijn. Aandacht voor de dalende groei van de wereldeconomie is daarom van belang. Mocht dit blijven dalen kan dit leiden tot minder bestedingen van bewoners. Daarnaast heeft dit ook vaak invloed op de woningmarkt.
Studeren steeds duurder	Doordat de kosten van studeren steeds duurder worden, kiezen meer studenten ervoor om langer thuis te blijven wonen. Goede OV-verbindingen met opleidingen en werkgelegenheid voor jongeren binnen de gemeente is een aandachtspunt.

14 Bereikbaarheid

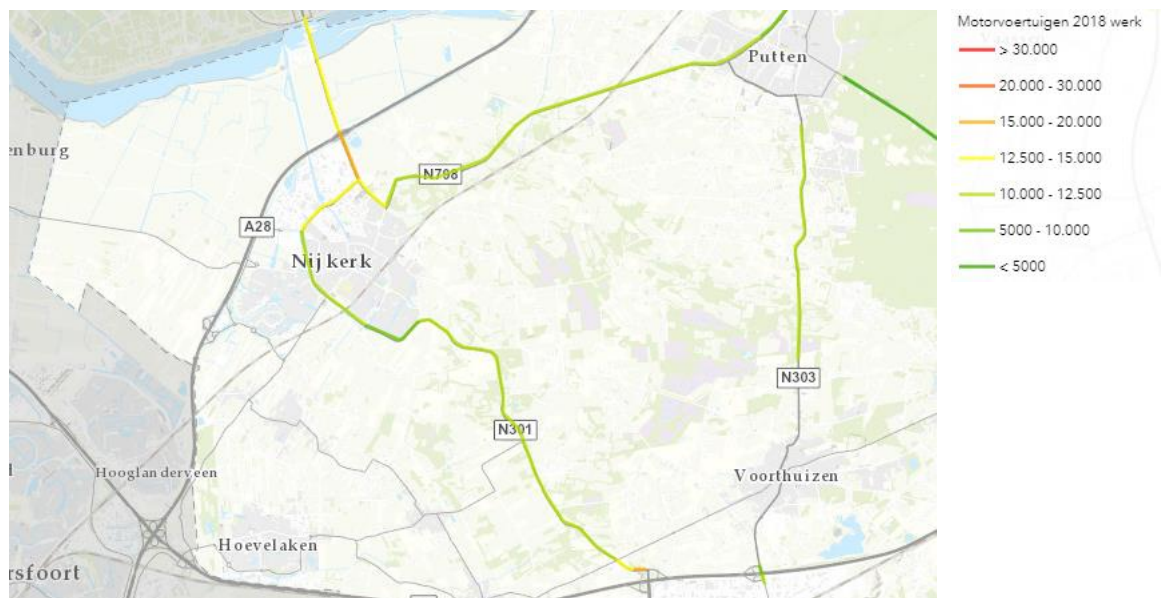
In dit hoofdstuk beschrijven wij de huidige situatie voor het thema 'bereikbaarheid'. Het gaat hierbij om de doorstroming van het wegennet, multimodale bereikbaarheid en de kwaliteit van logistieke knooppunten in de gemeente Nijkerk.

14.1 Huidige situatie

Doorstroming wegennet

Een goede bereikbaarheid betekent dat er een goede doorstroming op de weg moet zijn. De gemeente is verantwoordelijk voor de lokale wegen en de aansluiting op het provinciale en landelijk wegennet. De omvang van het verkeer op de wegen en de doorstroming op de kruispunten zijn belangrijke graadmeters. Er zijn enkele verbindingen binnen de gemeente Nijkerk die onder de aandacht gebracht zouden moeten worden.

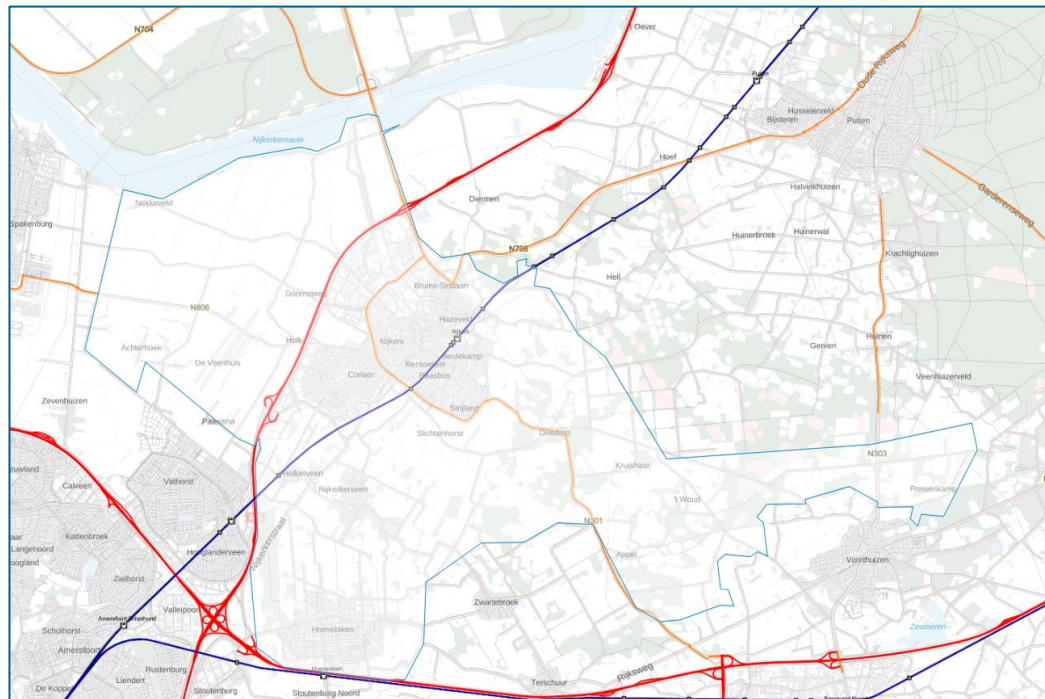
De gemeente Nijkerk heeft de indruk dat de relatie tussen de Oude Barneveldseweg (N301) aan de zuidwestzijde van de kern en Vetkamp (N798) aan de noordzijde van de kern voor een deel verloopt via wegen door de kern in plaats van via de aangewezen route 'buitenom'. Hierdoor worden wegen binnen de kern, waaronder de Stationsweg, extra zwaar belast. BVA verkeersadviezen heeft hier een onderzoek naar gedaan. Uit het onderzoek is te concluderen dat verreweg het grootste gedeelte van de bewegingen tussen de Vetkamp en de Oude Barneveldseweg via de stationsweg wordt gemaakt. Een kwart van het verkeer dat de Oude Barneveldseweg belast doorgaand en neemt dus niet de voorkeursroute 'buitenom'.

Figuur 14.1: Verkeersintensiteit motorvoertuigen werkweek (Atlas Geldersverkeer)

In bovenstaande figuur is de verkeerintensiteit van de N-wegen binnen de provincie Gelderland weergegeven. Hierbij is te zien dat de afrit van de A1 en de A28 op de N-wegen een grotere verkeersintensiteit veroorzaken. Ook rondom de kern van Nijkerk ligt er meer druk op het verkeer.

In het volgende figuur is de weginfrastructuur weergegeven. De gemeente Nijkerk is goed ontsloten met een provinciale weg en een rijksweg. Knelpunt in het verkeer is naast de doorstroming rondom het station ook de ontsluiting aan de oostkant van Hoevelaken.

Figuur 14.2 Wegenstructuur in en rond Nijkerk (bron: Atlas Leefomgeving)

Verkeersveiligheid

Gelukkig is zijn er weinig verkeersongevallen in gemeente Nijkerk, per 1.000 inwoners heeft Nijkerk 0,3 verkeersongevallen waarbij de betrokken lichtgewond zijn. In 2017 waren er in totaal 277 verkeersongevallen. Gemeente Nijkerk heeft ook geen zogenaamde 'black spots' in het verkeer, maar de ambitie is om een zo veilig mogelijke verkeerssituatie te creëren. Gelijkvloerse spoorweginnengangen blijven een kwetsbaar punt voor de veiligheid. Deze overgangen kunnen ook zorgen voor verkeersverstoppingen.

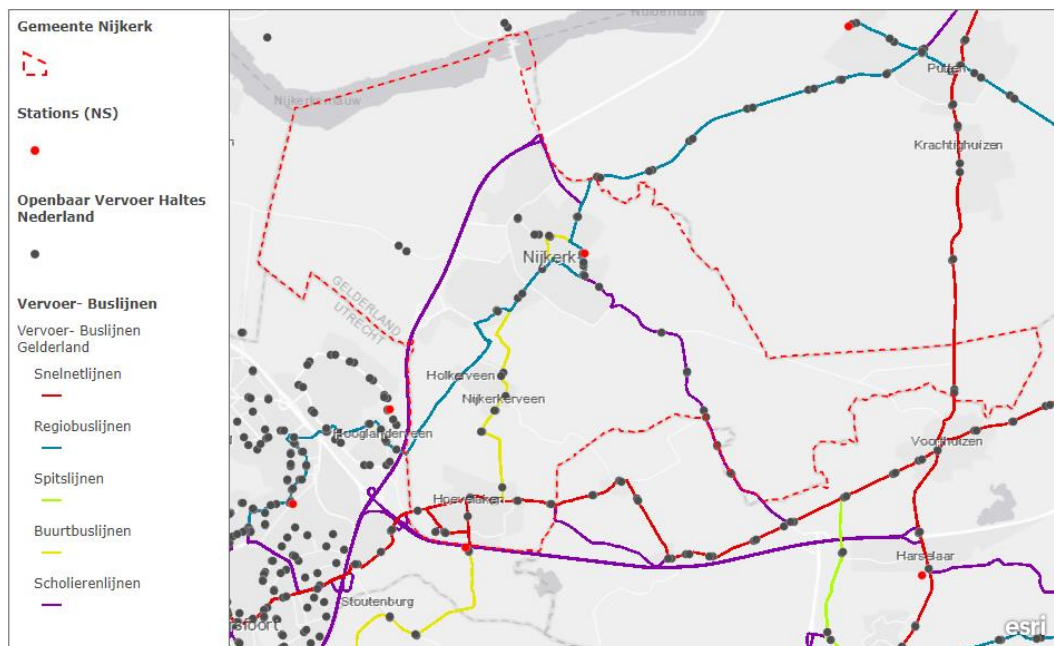
Carpoolplaatsen

Binnen de gemeente Nijkerk is een kleine carpoolplaats aanwezig bij afslag 9 - Nijkerk. Andere nabijgelegen carpoolplaatsen liggen langs de A1 bij Voorschoten-Barneveld, naar het oosten en bij Bunschoten, naar het westen.

Multimodale bereikbaarheid

Dit aspect betreft de mogelijkheid om zich te verplaatsen met behulp van verschillende vervoersvormen. Multimodale bereikbaarheid geeft mensen de mogelijkheid om andere vervoersmiddelen te kiezen.

De gemeente Nijkerk beschikt over twee stations: Nijkerk en Hoevelaken. Station Nijkerk ligt op de spoorverbinding tussen Utrecht en Zwolle. Station Hoevelaken ligt op de route van Amersfoort naar Apeldoorn en verder naar het oosten. Vanaf Amersfoort is er ook een verbinding naar het westen via Hilversum en Amsterdam.

Figuur 14.3 Overzicht OV-voorzieningen

De drie kernen van gemeente Nijkerk zijn met elkaar verbonden door een busverbinding. Wanneer ingezoomd wordt op de verschillende kernen is te zien dat buslijnen voornamelijk langs de kern rijden en niet de kern doorkruisen. De kern Hoevelaken wordt ontsloten door een buslijn aan de noordzijde, aan de zuidzijde loopt de spoorlijn, Nijkerkerveen is een kern waar de bushalte wel doorheen gaat. In Nijkerk gaan de bussen voornamelijk langs de woonkernen. De diensttijden van deze bussen zijn beperkt. Lange afstanden of reistijden tot OV-haltes kunnen er toe leiden dat inwoners eerder kiezen voor de auto.

Verschiedene OV-verbindingen zijn aanwezig binnen Nijkerk. Verscheidene buslijnen lopen door de gemeente en daarnaast is er een NS-station in Nijkerk zelf. Dit is een station voor stoptreinen. De stations zijn goed bereikbaar met de bus en daarnaast is ook het fietsnetwerk goed aangesloten op de OV-voorzieningen.

Figuur 14.4 Fietsrouten netwerk in en rond de gemeente Nijkerk en de verbinding met stations en bushaltes

Provincie Gelderland heeft gegevens over de modal split van de inwoners van de provincie. Dit is niet onderverdeeld naar gemeente. De modal split geeft inzicht in het gebruik van de verschillende vervoerstypen.

Tabel 2: Modal split Gelderland (OVin)

Vervoerswijze	Modal split
Auto	45,8%
Openbaar vervoer	4,4%
Niet-elektrische fiets	26,0%
Elektrische fiets	2,7%
Lopen	18,3%
Overig	2,7%

Het autogebruik in de gemeente Nijkerk is hoog. Dit heeft te maken met het gebrek aan slimme locaties voor de OV-verbindingen. Bussen rijden nu voornamelijk langs de kern in plaats van door de kern. Daarnaast staat het fietsgebruik in de gemeente nu nog niet zo goed op de kaart, terwijl de fietsverbindingen wel op orde zijn.

Zowel door Hoevelaken als door Nijkerk zijn 'doorfietsroutes' aanwezig. De verbinding van Nijkerk naar Amersfoort is een snelle fietsroute, echter wordt deze niet als dusdanig ervaren en behoeft verbetering. Tussen de kernen zijn fietsverbindingen aanwezig, maar deze kunnen nog verbeterd worden. Dit kan door bijvoorbeeld het voorrang geven aan de fiets, oude radialen in het centrum terug brengen, zodat ook wijken buiten het centrum een goede verbinding hebben en parkeervoorzieningen voor fietsen te verbeteren.

Kwaliteit logistieke knooppunten

Logistieke knooppunten brengen meerdere vervoersvormen bij elkaar. Bij deze knooppunten kunnen mensen overstappen op andere modaliteiten. De beschikbaarheid van voorzieningen zoals horeca en detailhandel en de uitstraling van deze knooppunten dragen bij aan de kwaliteit van de knooppunten.

Station Nijkerk biedt de mogelijkheden om zowel over te stappen op een OV-fiets, de bus of de NS zonetaxi. Daarnaast is er een P+R-locatie en zijn er fietskluizen aanwezig. Zo kan men makkelijk gebruik maken van verschillende modaliteiten om op de bestemming te komen. Het station is ook aantrekkelijk gemaakt doordat het beschikt over een kiosk, een watertap en een wachtruimte. Station Nijkerk wordt beoordeeld met een 7,1 (Stationsbelevingsmonitor 2018).

Station Hoevelaken biedt de mogelijkheid om de fiets te parkeren in een fietskuis of bij een onbewaakte fietslocatie. Daarnaast kan men overstappen op de bus of de NS zonetaxi. Er is geen wachtruimte of kiosk aanwezig, wel is het station toegankelijk voor mindervaliden. Station Hoevelaken wordt beoordeeld met een 7,4 (Stationsbelevingsmonitor 2018).

14.2 Trends en ontwikkelingen

Verduurzaming

Gezonde verstedelijking vraagt ook om veranderingen in mobiliteit en ruimtegebruik. Op dit moment vindt er een transitie plaats naar gezondere stedelijke gebieden. Nieuwe vervoerswijzen met elektrische ondersteuning kunnen bijdragen aan afname van luchtverontreiniging en geluidsoverlast. Denk hierbij aan elektrisch streekvervoer of voorzieningen voor elektrisch (deel)vervoer aanbieden. Schonere en duurzame manieren van vervoer binnen een gemeente dragen ook bij aan het vergroten van de leefbaarheid. Op dit moment is er nog geen duurzaam streekverkeer. Wel is de ambitie om ook als gemeente meer 'fiets-minded' te zijn. Daarnaast worden de komende drie jaar zo'n 30 openbare laadpalen voor elektrische voertuigen geplaatst in de gemeente.

Deelsystemen

Het gebruik van deelsystemen, voor bijvoorbeeld auto of fiets, wordt steeds populairder. Bij deelsystemen is het product niet in eigen bezit, maar wordt het gebruikt door meerdere personen. Ook het gebruik van de deelfiets / OV-fiets stijgt (mobiliteitsalliantie). Deelsystemen kunnen de parkeerbehoefte laten dalen, maar zullen niet direct leiden tot minder verkeersbewegingen.

Aantrekkelijk Nijkerk

Gemeente Nijkerk heeft een visie opgesteld waarbij de gemeente een plek is waar men graag verblijft. Bereikbaarheid is een van de actiepunten. Er wordt onder andere ingezet op het reduceren van het autoverkeer en de snelheid binnen de stadsring, een nieuwe parkeergarage 'huis van de stad' en een duidelijke bewegwijzering voor parkeerbronpunten voor zowel auto als de fiets. Hierbij ligt de focus op de fiets: autoluwe gebieden, herkenbare fietsroutes, beperken van fietsoverlast (parkeren).

Veranderend parkeerbeleid

Voor de aantrekkelijkheid en bereikbaarheid van het centrum van Nijkerk zullen de toegangsroutes voor autoverkeer in de toekomst direct naar parkeerplaatsen leiden. Parkeren zal gaan aan de hand van centrale plaatsen (bronpunten), zo veel mogelijk uit het zicht of ondergronds. Gratis parkeren is niet mogelijk, maar er wordt wel ingezet op een laag starttarief. Buiten het centrum zullen ook gratis parkeerlocaties komen (aantrekkelijk Nijkerk).

14.3 Aandachtspunten voor de omgevingsvisie

Autobereikbaarheid	De N301 is een belangrijke ontsluitingsroute voor het gebied ten oosten van de kern Nijkerk. Al enkele jaren is er behoefte aan een nieuwe ontsluitingsroute naar het oosten
OV-voorzieningen	De fietsbereikbaarheid en daarbij behorende fietsenstalling van station Hoevelaken is een aandachtspunt.
Fietsvoorzieningen	De bereikbaarheid van en voorzieningen voor de fiets van stationslocaties en centrumgebieden

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Monitorweg 29
1322 BK ALMERE
Postbus 10044
1301 AA ALMERE
T. 0652038538
E. marien.kornet@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2019

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar worden
gemaakt door middel van druk, fotokopie,
elektronisch of op welke wijze dan ook,
zonder schriftelijke toestemming van de
auteurs.